



MODLIB VOLUME 4 ISSUE 6

December 2019

Progressive Education Society's
Modern College of Arts, Science and Commerce (Autonomous)
Shivajinagar, Pune-411005. Maharashtra

MODLIB

E-Bulletin of Library and Information Centre

EDITOR IN CHIEF

Dr. Shantashree S. Sengupta
Librarian

EDITORIAL ASSISTANTS

Mrs. Sarika Prakash Sable

Mr. Amit Salunke

(Inputs for E-News Paper Clippings)

PUBLISHED BY

Dr. Rajendra S. Zunjarrao
Principal



Ph.020-25535927 / 102

Website: <http://www.mcasclib.com>

E-mail: librarian@moderncollegepune.edu.in



Dr. Shriram Lagoo

16.11.1927 to 17.12.2019



Image Courtesy: Google

Table of Contents

Sr.No.	Contents	Page No.s
1	Cover Page	1
2	Cover Story: Dr. Shriram Lagoo	3-18
3	Event conducted in the Library	19
	New Arrivals	20-30
4	Books received in Donation	31
5	Events organised by the Departments	32-42
	<i>Department of Hindi</i>	33-35
	<i>Department of Economics</i>	36-37
	<i>Department of Mathematics</i>	38-39
	<i>NSS-Junior College</i>	40
	<i>Physical Education</i>	41-43
6	Alumni Achievement	44
7	Workshop attended by Library Staff	45-46
8	Newspaper Clippings	47-97
	<i>Section : Education</i>	48-80
	<i>Section : Health</i>	81
	<i>Section : Achievements and Awards</i>	82-85
	<i>Section : Work of Appreciation</i>	86-90
	<i>Section : Indian Army</i>	91-92
	<i>Section : Science and Technology</i>	93-96
	<i>Section : History</i>	97
9	Upcoming Events	98



Cover Story : Dr. Shriram Lagoo

Dr. Shriram Lagoo (16 November 1927–17 December 2019) was an Indian film and theatre actor, in Hindi and Marathi, in addition to being an ENT Surgeon. He was known for his character roles in films. He acted in over 250 films including Hindi and Marathi films as well as Hindi, Marathi and Gujarati plays, and directed over 20 Marathi plays. He was considered one of greatest actors of Marathi stage during the second half of twentieth century.

Shreeram Lagoo was born in Satara district, Maharashtra, India to Balakrishna Chintaman Lagoo and Satyabhama Lagoo, and was the eldest of four children. He attended Bhawe High School, Fergusson College (University of Pune) and B. J. Medical College (University of Pune), India and received MBBS & MS degrees-both medical degrees.

Awards and recognition:

- 1978, Filmfare Best Supporting Actor Award for his work in *Gharaonda*.
- 1997, Kalidas Samman
- 2006, Awarded the Master Dinanath Mangeshkar Smruti Pratisthan for his contribution to cinema and theater.
- 2007, 'Punyabhushan' Puraskar
- 2010, Sangeet Natak Akademi Fellowship

Marathi movies

Sinhasan (1980)
Samna (1974)
Pinjra (1973)
Zaakol (1980)
Khichadi (1982)
Mukta 1995
Masala (2012)
Shasan (2015)

Marathi plays

Vedyache Ghar Unhat
Jagannathacha Rath
Gidhade
Kachecha Chandra
Himalayachi Sawali
Natsamrat
Surya Pahilela Manus
Aadhe Adhure
Garbo
Atmakatha
kanyadaan
Pappa saanga kunache!
Premachi Goshta?
Khoon pahava karoon
Dubhang
Sundaar Mi Honaar
Kirwant
Mitra
Ithe Oshadhla Mrutyu

Few Hindi Movies

Muqaddar Ka Sikandar
Inkaar
Gharaonda
Kishen Kanhaiya
Khuddar
Ankahee

Shraddhanjali

लोकमत

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : आपल्या अभिजात अभिनयाने सिने आणि नाट्य रसिकांच्या मनावर गेली पाच दशके अधिराज्य गाजविणारे, समाजाप्रति कृतज्ञता व्यक्त करत असताना सामाजिक दामिस्त्यावर जोरकसपणे प्रहार करणारे आणि अंधश्रद्धाळूंच्या देवाला रिटायर करू पाहणारे खरेखुरे नटसम्राट डॉ. श्रीराम लागू काळ्या पडद्याआड गेले. पुण्यातील निवासस्थानी त्यांनी मंगळवारी रात्री हृदयविकाराच्या झटक्यामुळे अखेरचा श्वास घेतला.

डॉ. लागू यांच्या मागे पत्नी दीपा लागू आणि मुलगा आनंद लागू तसेच चुलतभाऊ उदय लागू असा परिवार आहे. मुलगा अमेरिकेमध्ये असल्याने चुलतवारी (वि. १९) ते परतल्यानंतर त्यांच्या पारिवारिक अंत्यसंस्कार करण्यात येतील. तत्पूर्वी पार्थिव अंत्यदर्शनासाठी चालणारे डॉ. श्रीराम लागू यांचे देहलंकाई अंतिम होईल. त्यांच्या पत्नी दीपा लागू यांनी दिली.

वैद्यकीय शाखेची पदवी असताना डॉक्टरकीचा पैसा सोडून त्यांनी रुग्णी वडला आणि रंगभूमी गाजवली. वसंत कानेटकरांच्या 'इवे ओताळना मृत्यू' या नाटकापासून व्यावसायिक रंगभूमीवर उतरलेल्या डॉ. लागूंनी मागे वळून पाहिलेच नाही. सामना, पिंजरा आणि सिंहासन हे त्यांच्या कारकिर्दीतील महत्वाचे चित्रपट. नटसम्राट, गिधाडे, सूर्य पाहिलेला माणूस अशी एक ना अनेक नाटके डॉ. लागूंच्या अभिनयामुळे अजरामर झाली.

अभिनयाबरोबरच डॉ. लागू हे सामाजिक क्षेत्रातही तितकेच सक्रिय होते. डॉ. नरेंद्र दामोदरकर यांच्यासोबत अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीत काम करताना त्यांनी केलेले 'देवाला रिटायर कर' हे आवाहन तेव्हा खूपच वादग्रस्त ठरले होते. डॉ. लागूंच्या पुढाकारातूनच सामाजिक कृतज्ञता मिठी उभारण्यात आला. त्यातून गरजू व होतकरूंना मदत झाली.

घरातील विसाव्या वर्षीच्या मुलगा 'तय्यार' याच्या स्मरणार्थ देवाला येणारा पुरस्कार प्रसिद्ध अभिनेते नरेंद्र दामोदरकर यांच्या पदवीत करण्यात आला. आज ते आपल्या राईत न राहता ते त्यांची अन्त्याची अन्त्याची जाणवली.

लोकमत

महाराष्ट्राचा मानविंदू

पृष्ठे : १२४८+CNX/L = २८, किंमत : ₹ ८.००

पुणे, बुधवार, दि. १८ डिसेंबर २०१९ ★

नटसम्राट पडद्याआड डॉ. श्रीराम लागू यांचे निधन



१९२७ - २०१९

हिंदी चित्रपट : में इत्तकाम लूँगा, रास्ते प्यार के, लव मॅरेज, लावारिस, लोकित, लूटकार, रॉक हूलेन, शालीमार, शेर शिवाजी, श्रीमान श्रीमती, सद्गता, सरस्वती : द सेल्फेशन, समय की धारा, सम्राट, सरगम, सरफरोश, सरफिरा, सवेरावाली गाडी, साजन बिना सुहागन, सौतमार, सौतन, हम तेरे आशिक हैं, हम नौजवान, हम से है जमाना, हासकर, हैरापेन्नी, होली, मुक़द्दर का सिक्कर.

मराठी चित्रपट : सामना, पिंजरा, सिंहासन, स्वयंवर, सुगंधी कष्टा, देवचरित्रनंदन गोपाला.

मराठी नाटके : अनिपंख, अँटिगोन, आकश पेलताना, आत्मकथा, आंधळ्याची शाळा, इथे ओशाळता मृत्यू, उद्याचा संसार, उद्ध्वस्त धर्मशाळा, एक होती राणी, कन्यादान, कस्तुरीमृग, कावेचा चंद, किरवत, खूत पाहया करून, गाबो, गिधाडे, गुरू महाराज गुरू, चंद आहे साक्षीला, चाणक्य विष्णुपुत्र, जगन्नाथाचा रथ, डॉक्टर हुडार, दुर्भंग, दूरचे दिवे, देवांचे मनोराज्य, नटसम्राट, पण्या सांगा कुणाचे, पुण्यप्रभाव, प्रतिमा, प्रेमाची गोष्ट, बहुकपी, खेवंदराही, मित्र, मी त्रिकोनी मी इतली, मुख्यमंत्री, यशोदा, राजमुकुट, वंदे मातरम्, वेड्यांचे घर उन्हात, रातखंड, सुंदर मी होणार, सूर्य पाहिलेला माणूस, हिमालयाची सावली, खित्तिजापर्यंत समुद्र.

श्रीराम लागू यांची पुस्तके : झाकोळ (पटकथा), डॉ. श्रीराम लागू यांचे निवडक लेख, मुलाखती, भाषणे इत्यादींचा रुपवेध हा संग्रह, लगान हे आत्मचरित्र. ★ श्रद्धांजली/१०, हॅलो

Pune Main
Page No. 1 Dec 18, 2019
Powered by: erelego.com



नटसम्राट डॉ. श्रीराम लागू यांची एक्झिट

पुण्यात राहत्या घरी घेतला अखेरचा श्वास; उद्या अंत्यसंस्कार

पुणे: प्रतिनिधी

मराठी रंगभूमी आणि हिंदी, मराठी चित्रपटसृष्टीत पन्नास वर्षांहून अधिक काळ आपल्या अभिनयाने तळगणारे ज्येष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांचे मंगळवारी रात्री निधन झाले. ते ९२ वर्षांचे होते. 'सामना', 'पिंजरा', 'सिंहासन' हे मराठी चित्रपट, 'नटसम्राट', 'गाबो', 'इथे ओशाळता मृत्यू', 'हिमालयाची सावली' अशा अनेक चित्रपट, नाटकांतील त्यांच्या भूमिका गाबल्या. आपल्या कसदार अभिनयाने त्यांनी प्रेक्षकांवर दीर्घकाळ माहडू

डॉ. श्रीराम लागू यांचे निवडक लेख, मुलाखती, भाषणे इत्यादींचा संग्रह असलेले 'रुपवेध' नावाचे पुस्तक आहे. 'लगान' हे डॉ. श्रीराम लागू यांचे आत्मचरित्र आहे.

केले. फिल्मफेअर पुरस्कार, संगीत नाटक अकादमी पुरस्कार अशा अनेक पुरस्कारांनी त्यांचा सन्मान करण्यात आला. त्यांच्या 'एक्झिट'ने रंगभूमीसह

चित्रपटसृष्टीत शोकाकुल भावना व्यक्त होत आहे. असामान्य अभिनेता हरपला, अशी प्रतिक्रिया व्यक्त होत आहे.

ज्येष्ठ अभिनेते, रंगकर्मी, लेखक, नाटककार, दिग्दर्शक, सामाजिक सुधारणांचे पुरस्कर्ते अशा विविध भूमिका लोलाच फेलेलेल्या डॉ. लागू यांनी मंगळवारी रात्री साडे आठच्या सुमारास पुण्यातील नवसह्याद्री सोसायटीतील राहत्या घरी अखेरचा श्वास घेतला. त्यानंतर त्यांचे पार्थिव दैनानाथ मंगेशकर रुग्णालयात आणण्यात

पान १२

मिळालेले पुरस्कार

- फिल्मफेअर पुरस्कार - १९७८ - 'मुख्य सहायक अभिनेता' घोडा (हिंदी)
- १९९७ - कालिदास सन्मान
- २००६ - चित्रपट आणि नाट्यसृष्टीतील योगदानाबद्दल मास्टर दिनानाथ मंगेशकर स्मृती प्रतिष्ठानतर्फे जीवनगौरव पुरस्कार
- २०१० - संगीत नाटक अकादमी फेलोशिप
- २०१२ - राजश्री शाहू कलागौरव पुरस्कार

● जन्म : १६ नोव्हेंबर १९२७ ● निधन : १७ डिसेंबर २०१९

Pune Edition
18 Dec, 2019 Page No. 1
Powered by : erelego.com

Shraddhanjali

पान १ वरून

नटसम्राट डॉ. श्रीराम लागू यांची एक्झिट

आले. गेल्या काही दिवसांपासून ते आजारी होते. त्यांच्या पश्चात पत्नी ज्येष्ठ अभिनेत्री दीपा लागू तसेच पुत्र आनंद लागू आणि मुलगी डॉ. शुभांगी कानिटकर, जावई असा परिवार आहे. पुत्र आनंद हे अमेरिकेहून आल्यानंतर डॉ. लागू यांच्या पार्थिवावर गुरुवारी (दि. १९) अंत्यसंस्कार करण्यात येणार आहेत. डॉ. लागू यांचा लहान मुलगा तन्वीर याचे काही वर्षांपूर्वी अपघातात निधन झाले. त्याच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ लागू दाम्पत्य 'तन्वीर सन्मान सोहळा' आयोजित करत होते. डॉ. लागू यांचे पार्थिव गुरुवारी सकाळपर्यंत मंगेशकर रुग्णालयाच्या शवगृहात ठेवण्यात येणार असल्याची माहिती रुग्णालयाचे वैद्यकीय संचालक धनंजय केळकर यांनी दिली. नंतर त्यांचे पार्थिव बालगंधर्व रंगमंदिरात अंत्यदर्शनासाठी ठेवले जाईल व त्यानंतर अंत्यसंस्कार पार पडतील, अशी माहिती कुटुंबीयांनी दिली. लागू यांच्या जाण्याने मराठी आणि हिंदी चित्रपटसृष्टीवर शोककळा पसरली. मराठी व हिंदी चित्रपटसृष्टीत त्यांनी साकारलेल्या भूमिका अजरामर ठरल्या. 'नटसम्राट' आणि 'पिंजरा' चित्रपटांत त्यांनी साकारलेल्या भूमिका रसिकांच्या मनात कोरल्या गेल्या. त्यांनी लिहिलेले 'लमाण' हे आत्मचरित्र देखील खूप चर्चेत राहिले.

विज्ञानवादी व्यक्तिमत्त्व

चित्रपटांशिवाय त्यांचं अंधश्रद्धा निर्मूलन क्षेत्रातही त्यांचे मोठे योगदान होते. ते विज्ञानवादी आणि समाजवादी होते. ते अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीशी जोडलेले होते. 'देवाला रिटायर करा'

या त्यांच्या वक्तव्याने काही दशकांपूर्वी महाराष्ट्रात प्रचंड खळबळ माजली होती. देव हासुद्धा एक अंधविश्वासाचा प्रकार आहे, असे त्यांचे म्हणणे होते. सुशिक्षित लोकसुद्धा नवस वगैरे करतात हे पाहून त्यांना वाईट वाटायचे. आपल्या जीवनाचे आपण शिल्पकार असतो आणि आपले ध्येय साध्य करायचे आपल्याच हातात असते, असा विचार तरुण पिढीला डॉ. लागू नेहमी सांगत असत.

लागू यांचा जन्म १६ नोव्हेंबर १९२७ या दिवशी सातारा येथे झाला. डॉ. बाळकृष्ण चिंतामण लागू असे त्यांच्या वडिलांचे तर सत्यभामा लागू त्यांच्या आईचे नाव होते. प्रारंभीचे त्यांचे शिक्षण भावे हायस्कूल, त्यानंतर महाविद्यालयीन शिक्षण फर्ग्युसन महाविद्यालय आणि बी. जे. वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे या संस्थांतून झाले. कॉलेज जीवनापासून लागू यांना कलेची आवड निर्माण झाली. वैद्यकीय महाविद्यालयात शिक्षण घेत असतानाच श्रीराम लागू यांनी नाटकात काम करण्यास सुरुवात केली. त्यानंतर भालबा केळकर यांच्यासारख्या समविचारी वरिष्ठ स्नेह्यांसोबत पीडीए ही नाट्य संस्था सुरू केली.

अजरामर नटसम्राट

१९५० च्या दशकात त्यांनी कान-नाक-घसा यांच्या शस्त्रक्रियांचे प्रशिक्षण घेतले आणि पुण्यात ५ वर्षे प्रॅक्टिस केली. त्यानंतर पुढील शिक्षणासाठी कॅनडा आणि इंग्लंड येथे वास्तव्य केले. १९६० च्या दशकात पुणे आणि टाबोरा, टांझानिया येथे त्यांनी वैद्यकीय व्यवसाय देखील केला होता. भारतात असताना पुरोगामी नाट्यसंस्था, पुणे आणि रंगायन, मुंबई

यांच्यामार्फत रंगमंचावरील कामही सुरू होते. शेवटी १९६९ मध्ये त्यांनी पूर्ण वेळ नाट्य अभिनेता म्हणून वसंत कानिटकर लिखित 'इथे ओशाळला मृत्यू' या नाटकापासून काम करण्यास सुरुवात केली. खरी गाजली ती त्यांनी कुसुमाग्रज यांनी लिहिलेल्या 'नटसम्राट' या नाटकात केलेली प्रमुख भूमिका. नंतर 'सिंहासन', 'पिंजरा', 'मुक्ता' सारखे एकापेक्षा एक सरस चित्रपट त्यांनी दिले.

श्रीराम लागू यांनी काम केलेली नाटके (कंसात भूमिकेचे नाव) : अग्निपंख (रावसाहेब), अँटिगनी (क्रेयाँ), आकाश पेलताना (दाजीसाहेब), आत्मकथा (राजाध्यक्ष), आंधळ्यांची शाळा (अण्णासाहेब, विश्वनाथ), आधे अधुरे (यात ४ भूमिका केल्या आहेत.), इथे ओशाळला मृत्यू (संभाजी), उद्याचा संसार (विश्राम), उध्वस्त धर्मशाळा (श्रीधर), एकच प्याला (सुधाकर), एक होती राणी (जनरल भंडारी), कन्यादान (नाथ देवळातीलकर), कस्तुरीमृग (रावबहादुर पेंडसे), काचेचा चंद्र (बाबूराव), किरवंत (सिद्धेश्वरशास्त्री), खून पहावा करून (आप्पा), गावों (पॅन्सी), गिधाडे (रमाकांत), गुरु महाराज गुरू (गुरुनाथ), चंद्र आहे साक्षीला, चाणक्य विष्णुगुप्त (चाणक्य), जगन्नाथाचा रथ (भुजबळ, सखा), डॉक्टर हुद्दार (हुद्दार), दुभंग दूचे दिवे (सदानंद), देवांचे मनोराज्य (विष्णू), नटसम्राट (बेलवलकर), पप्पा सांगा कुणाचे (पप्पा), पुण्यप्रभाव (वृंदावन), प्रतिमा (चर्मकार), प्रेमाची गोष्ट (के. बी.), बहुरूपी, वेबंदशाही (संभाजी), मादी, मित्र, मी जिकलो मी हरलो (माधव), मुख्यमंत्री (मुख्यमंत्री), यशोदा (अण्णा खोत), राजमुकुट (राजेश्वर), राव जगदेव मार्तंड (जगदेव), लग्नाची वेडी (कांचन), वंदे मातरम (त्रिभुवन), वेड्याचं घर उन्हात (दादासाहेब), शतखंड (प्रा. धुंडिराज धांदेफळकर), सुंदर मी होणार (डॉ. पटवर्धन), सूर्य पाहिलेला माणूस (सक्रिटीस), हिमालयाची सावली (गुंडो गणेश), क्षितिजापर्यंत समुद्र.

Shraddhanjali

सकाळ



सकाळ

विशेष पान

५

किंमत ₹ ५ • आजचा अंक : पुणे शहर : २० (१०+१०), पिंपरी-चिंचवड : १८ (१०+८)

नाट्यवादळ विसावले!

‘नटसम्राट’ डॉ. श्रीराम लागू यांचे निधन

पुणे, ता. १७ : आपल्या निसर्गदत्त ब्राह्मणकशी अभिनयाने प्रेक्षकांवर अधिराज्य करणारे आणि त्याचबरोबर बुद्धिप्रामाण्यवादाची कास धरून समाजजागृती करणारे रंगभूमीवरील नाट्यवादळ, ज्येष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू (वय ९२) यांचे आज येथे वृद्धापकाळाने निधन झाले. त्यांच्या जाण्याने रंगभूमीबरोबरच चित्रपटसृष्टीतलेही एक लखलखते, कसदार नाणे अंतर्धान पावले आहे. गेल्या पन्नास वर्षांहून अधिक काळ त्यांनी प्रेक्षकांनाही समृद्ध केले. त्यांच्या मागे पत्नी दीपा श्रीराम, मुलगा आनंद, मुलगी डॉ. शुभांगी कानिटकर, जावई श्रीधर कानिटकर आणि बंधू विजय असा परिवार आहे.

गेल्या काही दिवसांपासून डॉ. लागू यांची प्रकृती बरी नव्हती. आज सायंकाळी सातच्या सुमारास ते मोटरसवुन बसकर मारून थोडे होते. त्यावेळी जेवण केले. त्यानंतर त्यांचा आकस्मिक बाद लागले. छाती आठल्या सुमारास हृदयविकाराच्या झटक्याने त्यांचे निधन झाले. त्यांचे पार्थिव गुरुवारी सकाळी (ता. १९) बालगोवर्धन रंगमंडीत अंत्यदर्शनासाठी ठेवण्यात येणार आहे. मृत्प्राणा अमोघिकेवरून आत्म्यांतर त्यांच्यावर अंत्यसंस्कार करण्यात येतील.

डॉ. लागू यांनी रंगरंगून अधिक हिंदी आणि मराठी चित्रपट, लेख ३० हून अधिक मराठी, हिंदी आणि गुजराती नाटकांमध्ये अभिनय केला

होता. त्यांनी बीस मराठी नाटकांचे दिग्दर्शनही केले होते. अप्पसाहेब फेलवस्कर हो पुनिक साकारत ‘नटसम्राट’ हे नाटक त्यांनी अकरावर केले होते. १९७८ मध्ये ‘परोबा’ या हिंदी चित्रपटातील भूमिकेसाठी त्यांना सहायक अभिनेत्याचा ‘फिल्मफेअर’ पुरस्कार मिळाला होता.

डॉ. लागू यांचा जन्म २६ नोव्हेंबर १९२७ रोजी सातन्यात झाला होता. त्यांचे सर्व शिक्षण पुण्यात झाले. त्यांनी एमबीबीएस आणि एमएस फक्तही संवादन केली होती. वैद्यकीय शिक्षण घेता असतानाच त्यांनी घालवले केळकर यांच्या ‘प्रोग्रेसिव्ह ड्रामॅटिक पान ८ वर ▶

» पान १ वरून

असोसिएशन’द्वारे नाटकांमध्ये काम करण्यास सुरुवात केली होती. शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्यांनी पुण्यासह टांझानिया येथे प्रॅक्टिस केली. १९६९ मध्ये ‘इथे ओशाळला मृत्यू’ या नाटकाद्वारे ते पूर्ण वेळ नट म्हणून काम करू लागले. त्यांनी अभिनय केलेले

नाट्यवादळ विसावले!

‘पिंजरा’, ‘सामना’, ‘सिंहासन’ हे चित्रपट प्रचंड गाजले. तसेच, ‘गिधाडे’, ‘नटसम्राट’, सूर्य पाहिलेला माणूस’ ही त्यांची नाटके विशेष गाजली. ‘हेराफेरी’, ‘चलते चलते’, ‘लखारिस’, ‘मुकदर का सिक्कंदर’, ‘गांधी’ आणि

इतर अनेक हिंदी चित्रपटांमध्येही आपल्या अभिनयाचा ठसा उमटविला होता. सामाजिक क्षेत्रातही डॉ. लागू यांनी आपल्या स्पष्ट विचारांनी वेगळी ओळख निर्माण केली होती. ‘देवाला रिटायर करा’, असे सांगणाऱ्या डॉ. लागू यांनी अनेक सामाजिक मुद्द्यांवर आपला आवाज उठविला होता. त्यांचे ‘रामाण’ हे आत्मचरित्र प्रसिद्ध आहे.

तत्वांर या आपल्या मुलाचे निधन झाल्यानंतर त्यांनी त्याच्या नावाने पुरस्कार सुरू केला होता. डॉ. लागू यांच्या निधनामुळे रंगभूमी आज पोरकी झाली आहे. डॉ. लागू यांची अभ्यासू आणि विचारी नट अशी ओळख होती. ‘नटसम्राट’ हे नाटक केवळ त्यांच्यासाठीच लिहिले होते. ‘बाशीराम कोतवाल’, ‘सखाराम बाईडर’ अशा नाटकांना जेव्हा विरोध होत होता, त्या वेळी ते अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याच्या बाजूने ठाम उभे राहिले.



मराठी रंगभूमीने लाडका नटसम्राट गमावला आहे. ‘झाले बहु, होतील बहु पण या सम हाच’. डॉ. लागू हे उत्तम वाचक, लेखक व विचारवंत होते. डॉ. लागू यांना महाराष्ट्राची जनता सदैव स्मरणात ठेवील. - उद्धव ठाकरे, मुख्यमंत्री



वैचारिक भान असलेले प्रयोगशील रंगकर्मी म्हणून डॉ. लागूंचा मोठा प्रभाव कलाक्षेत्रावर आहे. त्यांच्या निधनाने महाराष्ट्र एका प्रतिभासंपन्न अभिनेत्याला पाखंडा झाला. त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली! - शरद पवार, अध्यक्ष, राष्ट्रवादी काँग्रेस



‘पिंजरा’, ‘सामना’ यांसारखे चित्रपट आणि ‘नटसम्राट’, ‘हिमालयाची सावली’ यांसारख्या अजरामर नाटकांमधून त्यांनी मराठी चित्रपट-नाट्यसृष्टी जिवंत केली. - नितीन गडकरी, केंद्रीय मंत्री



अभिनय क्षेत्राव्यतिरिक्त अंधश्रद्धानिर्मूलनासह अनेक सामाजिक कार्यात डॉ. लागू यांनी मोठे योगदान दिले आहे. अण्णा हजारे यांच्या लढ्यातही त्यांचा वाटा होता. - देवेंद्र फडणवीस, विरोधी पक्षनेते, विधानसभा



आपण एक अष्टपैलू व्यक्तिमत्त्व गमावले आहे. या अनोख्या नाट्य अभिनेत्याने रुपेरी पडद्यावर अधिराज्य गाजवले आणि प्रभाव निर्माण केला. एकाच वेळी ते सामाजिक कार्यकर्तेही होते. - प्रकाश जावडेकर, केंद्रीय मंत्री



Shraddhanjali

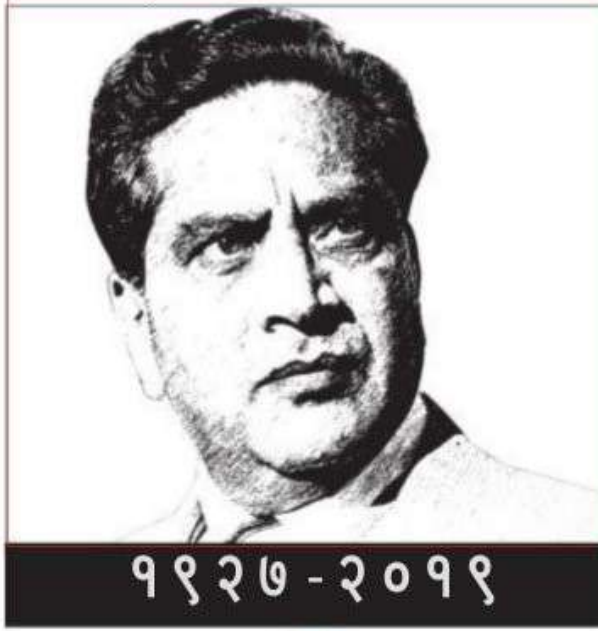
डॉ. लागू निवर्तले

प्रतिनिधी, पुणे

रंगभूमीचे अनभिषिक्त नटसम्राट, नाटककाराचे शब्द रसिकांपर्यंत पोहोचविणारे लमाण आणि अभिनयाला शेवटपर्यंत परमोच्च स्थान देणारे पितृतुल्य व्यक्तिमत्त्व डॉ. श्रीराम लागू (९२) यांचे पुण्यातील खासगी रुग्णालयात मंगळवारी निधन झाले. त्यांच्यामागे पत्नी ज्येष्ठ अभिनेत्री दीपा श्रीराम आणि मुलगा आनंद असा परिवार आहे.

ज्येष्ठ नाटककार वि. वा. शिरवाडकर ऊर्फ कवी कुसुमाग्रज यांच्या लेखणीतून साकारलेल्या 'नटसम्राट' या नाटकाने त्यांना ओळख दिली. रंगभूमीवर एक काळ गाजविलेल्या परंतु वृद्धावस्थेत फरफट झालेल्या अप्पासाहेब बेलवलकर या अभिनेत्याची भूमिका त्यांनी प्रभावीपणे साकारली होती. मराठी रंगभूमीवरील नटसम्राट असाच त्यांचा परिचय झाला. या भूमिकेचे गारुड रसिकांबरोबरच रंगभूमीवरील अनेक कलाकारांवर होते. लागू यांनी अजरामर केलेली ही भूमिका नंतरच्या काळात दत्ता भट, सतीश दुभाषी, यशवंत दत्त, डॉ. लक्ष्मणराव देशपांडे, राजा गोसावी, उपेंद्र दाते यांनी साकारली. 'वेड्याचं घर उन्हात', 'जगन्नाथाचा रथ', 'गिधाडे', 'काचेचा चंद्र', 'आधे अंधारे', 'गाबो', 'कन्यादान', 'सुंदर मी होणार' आणि 'मित्र' या नाटकांतील त्यांच्या भूमिका गाजल्या होत्या. मकरंद साठे यांनी लिहिलेले 'सूर्य पाहिलेला माणूस' हे त्यांचे रंगभूमीवरचे अखेरचे नाटक ठरले.

व्ही. शांताराम यांनी दिग्दर्शित केलेल्या 'पिंजरा' या चित्रपटाद्वारे त्यांचे रुपेरी पडद्यावर पदार्पण झाले. एका आदर्श मास्तराच्या आयुष्याचा तमाशा कलावंतीणीमुळे होणारा



कलाकारासाठी अभिनय हाच महत्वाचा असतो. मग, ते नाटक असो, चित्रपट की तमाशा हा माध्यमाचा भाग नंतर येतो. एकदाचा अभिनय माझ्या बोकांडी असा बसला की तो मला सोडेनाच. 'तू माध्यम कोणतेही घे. पण, अभिनय सोडू नको', हेच मला खुणावत राहिले. कलाकारासाठी माध्यमापेक्षाही अभिनय करणे हेच महत्वाचे असते. - डॉ. श्रीराम लागू
(नव्वदाव्या वाढदिवसाला दिलेल्या मुलाखतीमधून)

भूमिकेवर ठाम : 'देवाला रिटायर करा' या डॉ. लागू यांच्या भूमिकेमुळे महाराष्ट्रात मोठे वादळ उठले होते. त्यांच्यावर टीकेचा मडिमरही झाला. परंतु डॉ. लागू यांनी आपली भूमिका बदलली नाही. आयुष्यभर ते या भूमिकेचा पुनरुच्चार करीत राहिले.

■ अम्यासू आणि विचारी नट - आदर्शजली / ९

प्रवास त्यांनी आपल्या अभिनयातून प्रभावीपणे रेखाटला होता. 'सिंहासन', 'सामना' आणि 'मुक्ता' या चित्रपटांतील त्यांच्या अभिनयाला रसिकांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला होता.

मराठीप्रमाणेच डॉ. लागू यांनी हिंदी

चित्रपटांमध्ये भूमिका साकारल्या होत्या. 'इन्कार', 'घरोदा', 'मुकद्दर का सिकंदर' यांसह विविध चित्रपटांमध्ये त्यांनी आपल्या भूमिकांचा ठसा उमटविला होता. 'अनकही' या चित्रपटातील त्यांच्या (पान ९ वर)

डॉ. लागू निवर्तले

(पान १ वरून) भूमिकेला समीक्षकांनी वाखाणले होते.

डॉ. लागू यांचा तरुण मुलगा तन्वीर याला रेल्वेतून प्रवास करताना बाहेरून फेकण्यात आलेल्या दगडामुळे मोठी दुखापत झाली आणि त्यातच त्याचे निधन झाले. त्याची स्मृती जपण्यासाठी त्यांनी तन्वीर सन्मान देण्यास सुरुवात केली. डॉ. श्रीराम लागू अध्यक्ष असलेल्या रूपवेध प्रतिष्ठानतर्फे ९ डिसेंबर रोजी ज्येष्ठ अभिनेते नसीरुद्दीन शाह यांना हा तन्वीर सन्मान प्रदान करण्यात आला होता. त्या कार्यक्रमाला प्रकृती अस्वास्थ्यामुळे डॉ. लागू उपस्थित राहू शकले नव्हते. या कार्यक्रमानंतर त्यांचे पुत्र आनंद अमेरिकेला गेले. ते गुरुवारी (१९ डिसेंबर) पुण्यात पोहोचल्यानंतर डॉ. श्रीराम लागू यांच्या पार्थिवावर अंत्यसंस्कार करण्यात येणार आहेत. त्यापूर्वी त्यांचे पार्थिव बालगंधर्व रंगमंदिराच्या आवारात अंत्यदर्शनासाठी ठेवण्यात येणार आहे.

लोकसत्ता

Wed, http:



Shraddhanjali

डॉ. श्रीराम लागू यांचे निधन

पुणे, दि.१७ - ज्येष्ठ अभिनेते, विचारवंत आणि सामाजिक कार्यकर्ते डॉ. श्रीराम लागू यांचे पुण्यात राहत्या घरी हृदयविकाराच्या झटक्याने निधन झाले. ते ९२ वर्षांचे होते. दिनानाथ मंगेशकर हॉस्पिटलमध्ये त्यांच्यावर गेल्या काही दिवसांपासून उपचार सुरू होते. दोन दिवसांपासून त्यांची प्रकृती खालावली होती. अखेर आज उपचारादरम्यान त्यांची प्राणज्योत मालवली. गुरुवारी (१९ डिसेंबर) त्यांच्यावर अंत्यसंस्कार करण्यात येणार आहे.

मराठी, हिंदी सिनेमा, नाटकांबरोबर टीव्ही मालिकांमधूनही डॉ. लागू यांनी अभिनय केला आहे. रंगभूमीवर गाजलेल्या 'नटसम्राट' या नाटकातील अप्पासाहेब बेलवलकर



या भूमिकेमुळे आणि 'हिमालयाची सावली' मधील अभिनयामुळे त्यांना नटसम्राट म्हणूनच संबोधले जाऊ लागले होते. याशिवाय 'पिंजरा', 'देवकी नंदन गोपाला', 'सिंहासन', 'सुगंधी कट्टा' अशा मराठी चित्रपटांबरोबरच 'अरविंद देसाई की अजीब दास्तान', 'और एक दिन अचानक', 'घर संसार' यासारख्या शेकडो चित्रपटांमधून (पान ३ पहा) ▶▶

डॉ. श्रीराम लागू यांचे निधन

(पान १ वरून)

अभिनय केला आहे. वैद्यकीय महाविद्यालयात शिकत असताना श्रीराम लागू यांनी नाटकांत काम करण्यास सुरुवात केली व नंतर भालबा केळकर यांसारख्या समविचारी वरिष्ठ स्नेह्यांसमवेत पुरोगामी नाट्य संस्था सुरू केली. १९५० च्या दशकात त्यांनी कान-नाक-घसा यांच्या शस्त्रक्रियांचे प्रशिक्षण घेतले आणि पुण्यात पाच वर्षे काम केले. नंतर कॅनडा आणि इंग्लंड येथे पुढील प्रशिक्षण घेतले. १९६० च्या दशकात पुणे आणि टाबोरा, टांझानिया येथे त्यांचा वैद्यकीय व्यवसाय सुरू होता. भारतात असताना पुरोगामी नाट्यसंस्था, पुणे आणि रंगायन, मुंबई यांच्यामार्फत रंगमंचावरील कामही सुरू होते. शेवटी १९६९ मध्ये त्यांनी पूर्ण वेळ नाट्य अभिनेता म्हणून वसंत कानेटकर लिखित इथे ओशाळला मृत्यू या नाटकापासून काम करण्यास सुरुवात केली. कुसुमाग्रज यांनी लिहिलेल्या नटसम्राट या नाटकात त्यांनी प्रमुख भूमिका केली. नंतर सिंहासन, पिंजरा, मुक्ता सारख्या अनेक चित्रपटांतून कामही केले.

लागू यांना फिल्मफेअर पुरस्कार, कालिदास सन्मान, चित्रपट आणि नाट्यसृष्टीतील योगदानाबद्दल मास्टर दिनानाथ मंगेशकर स्मृती प्रतिष्ठानचा जीवनगौरव पुरस्कार, संगीत नाटक अकादमी फेलोशिप, राजश्री शाहू कला गौरव पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे.



*Shraddhanjali***hindustan**times**1927-2019**

Dr Shreeram Lagoo, legendary actor, no more



■ **Shreeram Lagoo and Deepa Lagoo at their residence in Karvenagar, Pune, on December 4. HT visited the couple ahead of the announcement of the Tanveer Sanman for 2019.** PRATHAM GOKHALE/HT

Prachi Bari

■ puneletters@htlive.com

PUNE: A voracious reader and an intelligent mental actor with an analytical mind, is how stage and screen stalwarts remember Dr Shreeram Lagoo. Dr Lagoo died on December 17 at the Deenanath Mangeshkar hospital in Pune. He was 92. He is survived by his wife Deepa; son Dr Anand Lagoo, a molecular biologist; and daughter, Dr Bimba Kanetkar, a gynaecologist.

His other son, Tanveer, died in a train accident many years

ago. Dr Shreeram Lagoo was born on November 16, 1927, in Satara, the eldest of four children. While studying medicine at the BJ Medical college in Pune, he got hooked onto acting.

Dr Lagoo, however, completed his medical studies and began practicing as an ENT surgeon in Tanzania, and then Pune, when in 1969, he made the decision to become a full-time actor on the Marathi stage, debuting in the play 'The Oshalala Mrityu', written by Vasant Kanetkar.

CONTINUED ON P 4

Shraddhanjali

प्रभात पुणे, बुधवार, दि. १८ डिसेंबर २०१९

३



‘सूर्य पाहिलेला माणूस’ गेला...

डॉ. श्रीराम लागू यांना सर्व स्तरांतून श्रद्धांजली

प्रभात वृत्तसेवा

पुणे, दि. १७ - ‘सूर्य पाहिलेला माणूस’, ‘हिमालयाची सावली’, ‘नटसम्राट’ या नाटकांसह ‘पिंजरा’, ‘लावारिस’, ‘सामना’, ‘सिंहासन’ या गाजलेल्या आणि अशा अनेक चित्रपटांत आपल्या अजरामर भूमिका साकारणारे, अभिनयाचे ‘नटसम्राट’ डॉ. श्रीराम लागू यांचे निधन अनेक संगकर्मींसह रसिकांना चटका लावून गेले आहे. यांसह राजकीय क्षेत्रातील मान्यवरांनी त्यांना श्रद्धांजली अर्पण केली आहे.

सातत्यात जन्म, पुण्यात शिक्षण

डॉ. श्रीराम लागू यांचा जन्म १६ नोव्हेंबर १९२७ या दिवशी सातारा येथे झाला. त्यांचे वडील बाळकृष्ण लागू हेदेखील डॉक्टर होते. आईचे नाव सत्यभामा होते. डॉ. लागू यांचे शिक्षण पुण्यात भावे हायस्कूलमध्ये, तर महाविद्यालयीन शिक्षण फ्रांसमधून महाविद्यालयात झाले. त्यानंतर त्यांनी बी. जे. वैद्यकीय महाविद्यालयातून वैद्यकीय शिक्षण घेतले.

डॉक्टर असूनही ओढा रंगभूमीकडेच

वैद्यकीय महाविद्यालयात शिकत असतानाच डॉ. लागू यांना नाटकाची गोडी लागली. त्यांनी त्यावेळेसच नाटकात काम करण्याला सुरुवात केली. पुरोगामी विचारांचा त्यांच्यावर पाडा असल्याने त्यांनी समविचारी असलेल्या पाल्वा केळकर यांच्यासह पुरोगामी नाट्य संस्था सुरू केली. १९५० च्या दशकात त्यांनी कान, नाक, घसा यांच्या शस्त्रक्रियांचे प्रशिक्षण घेतले आणि पुण्यात पच वर्षे डॉक्टरकी केली. त्यानंतर त्यांनी परदेशात कॅनडा आणि इंग्लंड येथेही पुढील प्रशिक्षण घेतले. १९६० च्या दशकात पुणे आणि टाबोरा, टांझानिया येथे त्यांचा वैद्यकीय व्यवसाय सुरू केला. भारतात असताना पुरोगामी नाट्यसंस्था, पुणे आणि रंगमन, मुंबई यांच्यामार्फत रंगमंचावरील कामही सुरू होते. मात्र त्यात त्यांचे मन रमले नाही. त्यांचा ओढा रंगभूमीकडेच होता. शेवटी १९६९ मध्ये त्यांनी डॉक्टरकी सोडली आणि पूर्ण वेळ नाट्य अभिनेता म्हणून वसंत कर्नेटकर लिखित ‘इंवे ओशळला मृत्यू’ या नाटकापासून काम करण्याला सुरुवात केली. कुसुमाग्रज यांनी लिहिलेल्या ‘नटसम्राट’ या नाटकात त्यांनी ‘अप्पासाहेब बेलवलकर’ ही प्रमुख भूमिका साकारली आणि ती अजरामर केली. त्यातील संवाद फक्त ही रसिकांच्या विशेष लक्षात राहिली. नंतर ‘सिंहासन’, ‘पिंजरा’, ‘मुका’ सारख्या अनेक चित्रपटांतून कामही केले. ‘पिंजरा’ या चित्रपटातील ‘मास्तर’ची भूमिकेने त्यांना अभिनयाच्या अत्युच्च स्थानी नेले. त्यांच्या पत्नी दीपा लागू या ख्यातनाम नाट्यअभिनेत्री आहेत. त्यांनी आत्मचरित्र ‘समण’ हे पुस्तकही लिहिले आहे.

डॉ. श्रीराम लागू हे आपल्यातून जातीत, असे वाटले नव्हते. आंतरराष्ट्रीय दर्जाचा अभिनय त्यांनी केला. आम्ही खूप भाषावान आहोत, डॉ. लागू यांचा अभिनय आम्ही पाहू शकलो. ते नुसते नट नव्हते तर वैचारिक भूमिका त्यांनी मांडल्या. त्यांचे भरपूर वाचन होते. डॉ. लागू हे सामाजिक मान असणारे कलाकार होते. डॉ. लागू यांची शिस्त आणि नियमितपणा हे गुण त्यांच्याकडून शिकण्यासारखे होते. ते आमचे आदर्श व दैवत होते. नव्या कलाकारांना आणि संस्थांना नेहमी प्रोत्साहित करायचे. अनेक संस्थांना त्यांनी आर्थिक पाठबळ दिले. ते अनेकांचे आधार होते.

— दिलीप प्रभावळकर, ज्येष्ठ अभिनेते

रंगभूमीवर असा हा अतिशय बुद्धिमान नट असणे ही खूप दुर्मिळ गोष्ट आहे. खूप कमी वेळा असे नट रंगभूमीला मिळतात. केवळ भूमिका न करता, आपल्या वाटेला आलेल्या भूमिकेला तार्किकतेची जोड असल्याशिवाय आणि बुद्धिमत्तेचे निष्पत्ती लावून विश्लेषणात्मक करून ती तात्मीत पक्की करायची आणि त्यानंतर ती रंगभूमीवर उभी करायची ही गोष्ट अतिशय अपवादालाच आहे. आणि तो अपवाद म्हणजे श्रीराम लागू आहेत. रंगभूमीला पडलेले ते एक सुरेख स्वप्न होते. हे स्वप्न रोमॅंटिक नव्हते तर ते भारदस्त आणि डोक्याला भुंगा लावणारे, विचार करायला लावणारे असे होते. त्यांच्या भारदस्त आवाजात ऐकलेल्या कविता, रंगत आजही आठवतात. माझी त्यांच्याशी पहिली भेट ही पुण्यात वैद्यकीय शिक्षण घेण्यासाठी बी. जे. वैद्यकीय महाविद्यालयात आलो असतानाची आहे. त्यावेळी माझी त्यांची ओळख झाली.

— जयशार पटेल, ज्येष्ठ सिने-नाट्य दिग्दर्शक



सामना चित्रपटातील निळू कुले यांच्यासह डॉ. लागू यांची अजरामर भूमिका



सिंहासन चित्रपटातील मुत्सदी राजकीय नेत्याच्या भूमिकेत डॉ. श्रीराम लागू. सोबत अभिनेत्री रीमा लागू.

डॉ. श्रीराम लागू यांच्या जाणघने निर्माण झालेली पोकळी भरून येणार नाही. त्यांचे व्यक्तिमत्त्व अतिशय पारदर्शक होत. त्यांनी आपल्या अभिनयातून नेहमी एक विचार मांडला. ते खऱ्या अर्थाने अभ्यासू आणि विचारी नट होते. सॉन्नेटिसून वर्णन केल्याप्रमाणे ते अंधलित आणि तत्वज्ञ नट होते. डॉ. लागू यांनी नाटकांच्या अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यासाठीही नेहमी लढा दिला. आपीबाणीच्या काळात त्यांनी स्वतः ‘अँटिगनी’ सारखे नाटक केले. ‘घाशीराम कोतवाल’, ‘संखाराम बाइंडर’ सारख्या नाटकांवरून जेव्हा वाद निर्माण झाला होता, तेव्हा ते कलाकारांच्या आणि दिग्दर्शकांच्या पाठीशी उभे राहिले होते.

— सतीश आळकर, ज्येष्ठ नाटककार



Shraddhanjali

लोकमत



मी समाधानी...

आजवर सर्वात आवडलेली भूमिका कोणती या प्रश्नाचे उत्तर द्यायचे म्हणजे आईला आपले सर्वात आवडणारे मूल कोणते, या प्रश्नाच्या उत्तरासाठी आहे. पण, मला खूप चांगल्या भूमिका करायला मिळाल्या. तसा करायच्या राहिल्या व काव्याशा वाटत होत्या अशाही भूमिकांची संख्या मोठी आहे. परंतु, एकूण माझ्या कामाविषयी मी समाधानी आहे. सुरुवातीच्या काळात नटाला केवळ वापरून घेतले जाते. सुदैवाने माझ्या वाटचाला तसे काही आले नाही.

...असा झालो नास्तिक

नास्तिक कसा झालो याची आठवण सांगताना डॉ. लागू म्हणाले, लक्ष्मी रस्त्यावर आम्ही राहायचो तिथे जवळच विठोबाचे मंदिर होते. तिथे एक पाथरवट देवळाच्या कंपांडमध्ये विठुनाची मूर्ती कोरत बसायचा. मला ते अतिशय भावले होते. तो दररोज आला की मी त्याच्या मागोमाग जाऊन त्याचे मूर्ती कोरणे पाहत राहायचो. मी तेव्हा १० वर्षांचा होतो. एक दिवस अचानक त्या पाथरवटाला टूकने उडवले. रस्त्यावर रक्तचे थारोळे पसरले आणि तो पाथरवट मृत्युमुखी पडला. विठ्ठल घडगणार्या त्या पाथरवटाला देवाने मरू कसे दिले आणि मग देव आहे कुठे, हा प्रश्न माझ्या डोळ्यात आला आणि त्या क्षणापासून देवाच्या माझा विश्वास उडाला. माझा मुलगा जेव्हा अपघातानंतर मृत्युशी झुंज देत होता तेव्हाही मी देवाची एकदही प्रार्थना केली नाही. पण, त्याला वाचवण्यासाठी प्रयत्नांची शर्थ करणाऱ्या डॉक्टरांपुढे मात्र मी हात जोडले होते.

‘समाजाला वैचारिक बंडखोरांची गरज’

समाजात वैचारिक बंड करणारे लोक आहेत तोपर्यंत त्या समाजाला काही तरी भविष्य आहे. आपल्या समाजात असे बंड करणारे लोक अजूनही आहेत, ही खूप चांगली गोष्ट आहे. विचारबंदल जो समाज असहिणू होतो त्या समाजाला भविष्य नसते, असे विचार जेष्ठ विचारवंत व अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांनी व्यक्त केले. ‘लोकमत’च्या ‘अतिथी संपादक’ या नव्या उपक्रमाची सुरुवात आज त्यांच्यापासून झाली. ‘लोकमत’च्या कार्यान्वयात त्यांचा प्रवेश त्यांच्यातील नव्या भूमिकेसाठी आपण तयार असल्याचा दर्शविणारा होता. अत्यंत प्रसन्न मुद्रेत ते संपादकच्या खुर्चीवर आसन्न झाले. बोला, मी काय काम करायचे?’ असा प्रश्न विचारून ८२ व्या वर्षीही आपला उत्साह कसा ठिकून आहे, याचे दर्शन त्यांनी संपादकीय सहकाऱ्यांना घडविले. त्यांच्यापुढे आजचा अंक ठेवताच त्यांनी ‘लोकमत’ मी रोजच वाचतो आणि आजचाही अंक वाचून आलो आहे,’ असे सांगितले. चित्रपट असो की नाटक कोणत्याही आह्वानात्मक भूमिकेला आपण कसे सामोरे जातो याचा वस्तुपाठ त्यांनी दिला.

अभिव्यक्त्यांत हवेच...

‘सेंसारिण’... मग ती व्यक्तिगत असो किंवा संघटित. त्याला आपला नेहमीच ठाम विरोध राहिला आहे, हा मुद्दा अधिक स्पष्ट काताना डॉ. लागू म्हणाले, आपण जसा विचार करतो तसा समाजात मांडता आला पाहिजे. हाच लोकशाहीचा पाया आहे. नाही तर आपण असंस्कृत तरी आहोत किंवा अतिको तरी! तत्वांचे मांडलेल्या विचारांवर आपण ठाम राहिले पाहिजे. त्यासाठी समाजाने दिलेली शिक्षा भोगायलाही तयार राहिले पाहिजे. आपल्यात आणकऱ्यांसारखे लोक होऊन गेले ही काही फार जुनी गोष्ट नाही. समाजाला जोपर्यंत तुम्ही चुकीची माहिती, विचार देत नाही, तोपर्यंत वर्तमानपत्रांना स्वातंत्र्य आहे. वर्तमानपत्रांवर कोणीही नियंत्रण ठेवण्याचा प्रयत्न करू नये. पण, स्वातंत्र्य असते तेव्हा त्याची जबाबदारीही मोठी असते, याचेही मान आपल्याला असले पाहिजे. साधारणतः सर्वत्र काळ बदलला, आता पूर्वीसारखे काही राहिले नाही. असे ज्येष्ठकव्हा वोलले जाते. डॉ. लागू मात्र त्याला अपवाद. ते म्हणाले, मी अजूनही खूप वाचतो. त्यावरून वाटते माणसाचा विचार प्रगल्भ होत चालला आहे. काही वर्षांपूर्वीचा विचार आणि आताचा विचार यात जमीन-अस्मानाचा फरक आहे. एखाद्या व्यक्तीने एखाद्या क्रांतिकारी विचार मांडला, तर आयुष्यभर तसाच विचार मांडत राहील, असेही नाही. तशी अपेक्षा करणेही चुक आहे. माणूस बघाने, अनुभवाने, आजूबाजूच्या परिस्थितीने बदलतो. या सगळ्या गोष्टींचा त्याच्याच परिणाम होत असतो. गेल्या काही काळात आपण सर्वत्र क्षेत्रांत प्रगल्भ होत आहोत. तेच लेखन, चित्रपटक्षेत्रातही उमटत आहे. आपण सगळ्या जागांच्या पुढे आहोत, असे नाही. पण, जगाच्या किमान मागे तरी नाही.

मराठी चित्रपटांबद्दल आनंद

विजया मेहता यांच्यापासून ते अतुल पेंढेपर्यंतच्या दिग्दर्शकांबरोबर डॉ. लागू यांनी काम केले आहे. दिग्दर्शनाच्या बदलत्या पद्धतींविषयी ते म्हणाले, की दिग्दर्शनाच्या पद्धतीमध्ये फरक होत चालला आहे, हे खरे. परंतु, प्रत्येक दिग्दर्शकाचे उद्दिष्ट हे समानच ऊर्जित्य आहे. अनुभव एक पद्धत चांगली, असे आपण म्हणू शकत नाही. मराठी चित्रपटांना सध्या चांगले विवस्त्र आलेले आहेत व चांगले चित्रपट निर्माण होत आहेत, याविषयी ते म्हणाले. ही आनंदाची बाब आहे. समाजामध्ये प्रगती होत असल्याचेच हे लक्षण आहे.

‘लमाण’नंतर... : आजारापुढे सध्या मी बहुतांश वेळ पडून बघून बसतो. वाचायची मला विलक्षण आवड आहे. लमाणनंतर आता पुन्हा मी लिहिलेले अनेक लेख एकत्रित करून त्याचे पुस्तक करीत आहे.

मी मुळात विनोदी नटच : वार्ता चॅप्लीन हा माझा आवडता नट, असे सांगत मिस्कील रोलमध्ये डॉ. लागू म्हणाले, मीही मुळात विनोदी नट आहे. विनोदी भूमिकाही केल्या, पण नंतर गंभीर कामे करायला कुणी मिळते म्हणून मग मला लोक ‘नटसम्राट’सारख्या भूमिका देऊ लागले.

‘सामना’तील टोपी... : सामना चित्रपटातील टोपी घालण्याची पद्धत मी सेनापती बापट यांना डोळ्यासमोर ठेवून घेतली होती, अशीही आठवण डॉ. लागू यांनी सांगितली. वडील कोसवे नेते होते. सेनापती बापट हे आमच्या घरी नेहमी खायचे. त्यामुळे त्यांचा प्रभाव माझ्यावर पडला होता. त्याच लढ्यात उचलून मी सामना चित्रपटातील भूमिकेत वापरल्या होत्या.

डॉक्टर आणि उद्योगपती... : मला खरे तर खेडू किंवा सामान्य माणसाच्या भूमिका करायला आवडतात. इमानभरय या चित्रपटात खेडूला माणसाची भूमिका मी केली होती. मला ती भूमिका आवडली होती. भाषेची खेळण हा माझा आवडता खेळ आहे. परंतु, माझ्या वाटचाला प्रामुख्याने आल्या त्या उद्योगपती, डॉक्टर यांच्याच भूमिका.

कृतज्ञतेची सय : समाजात विविध क्षेत्रांत तळगाळत काम करणाऱ्या कार्यकर्त्यांना आर्थिक मदतीचा हात देण्यासाठी आम्ही सामाजिक कृतज्ञता निधी नावाने जी मोहीम सुरू केली होती, त्याला अभूतपूर्व असा प्रतिसाद लाभला. राज्यभरात नारकाचे दारे करून आम्ही २२ लाखांच्या आसपास निधी जमवला होता. या चांगल्या कार्याच्या पाठीशी वृत्तपत्रेही उभी राहिली व त्यांनी चांगली प्रसिद्धी दिली. अभिनेत्री रोहिणी हट्टगडे, नंदाशिव अमरापूरकर, निळू फुले, तसेच हिंदीतील तेव्हाची आघाडीची अभिनेत्री असलेली तनुजा अशा दिग्गजांचा संघ घेऊन आम्ही जी मोहीम केली होती. मुंबईतील शेवटचा २५ वा प्रयोग तर अलोट गर्दीमुळे रद्द करावा लागला व दुसऱ्या दिवशी पुन्हा त्याच ठिकाणावर प्रयोग सादर केला होता, अशी आठवण सांगताना ते प्रतिकाव्हात रमले. महात्मा गांधी हे देव व मानणारे खरे धार्मिक होते. ते कधीही देवळात गेले नाहीत. लोकनुय करायचा असेल, तर भारतीयोंच्या देवभोवत्या कुतीच्या विरोधात जाऊन यत्न मिळणार नाही, हे त्याने ओळखले होते. मी गांधीजींच्या प्रत्यक्ष पाया पडलो आहे. माझे वडील बाळकृष्ण लागू पुण्यातले कोसवे नाणावतेले पुढारी होते. ‘गांधीजींचा आणि त्यांना नेह होता. माझ्या मोजीबंदनाच्या वेळी गांधीजींनी स्वतःच्या अक्षरातले शुभेच्छेचे पत्र पाठविले होते. अनेक वर्षे हे पत्र जपून ठेवले होते; पण ते जवळच्याच माणसाने चोरून नेले असवे. हे सांगताना पत्र चोरलेला गेल्याची सत त्यांच्या बोलण्यातून जाणवत होती. ते म्हणाले, ‘अडिन्टडाससारख्या शास्त्रज्ञांनी गांधीविषयी म्हटले आहे, की असा कोणीएक माणूस होऊन गेला होता, यावर पुढच्या काळात कुणाचा विश्वास बसणार नाही. गांधीजींनाही देव मानणारे लोक आहेत; पण अज्ञानापोटी येणाऱ्या अशा गोष्टी मनावर धेऊ नयेत.’

मोकळेपणाने अगदी मी नास्तिकमहकाऱ्यांनी

समाजातील विविध विषयांवर व चालू घडामोडींवर अतिशय मोकळेपणाने डॉ. लागू यांनी भाष्य केले. वृत्तपत्र कसे असावे इथपासून ते अगदी मी नास्तिक कसा झालो इथपर्यंतच्या सर्व विषयांवर त्यांनी संवाद साधला. सहकाऱ्यांनी खेळीमेळीच्या वातावरणात काम कसे करावे, हे जणू त्यांनी आपल्या नर्मदिवो, मिस्कील स्वभावाने दाखवून दिले. ‘लोकमत’चा मी नियमित वाचक आहे. मी दोन-तीन वर्तमानपत्रे दररोज वाचतो. त्यातील माझ्या आवडीचे त्रें-जे असेल ती वाचतो. ‘लोकमत’ ही माझी आवड आहे, असा सदांत त्यांनी ‘लोकमत’विषयी भावना व्यक्त केल्या. लोकमत’च्या लोकार्पण सोहळ्याला कॉर्पोस पक्षाच्या अध्यक्षा सोनिया गांधी यांची उपस्थिती होती. तेव्हा लोकमत’मुळे मला त्यांना पाहता आले. मी या समारंभासाठी आर्चवून आलो होतो, असे सांगत या आठवणीला त्यांनी उत्राव दिला.



Shraddhanjali

लोकमत



गोरा रंग, घारेण्णाकडे झुकलेले चमकदार डोळे, हाफ बाह्यांचा साधाच रंगीत डब्या, पांढरा पायजमा आणि गालावरचा तो मस. बोलताना थरथरणाऱ्या गालाबरोबर तोही उठून दिसतो. अभिनयाचा मानवंद ठरलेल्या नटसम्राटाचे हे वास्तवातील चित्र. त्याच्यातील सामाजिक भान उलगडून दाखवणारे.

समाजहितैषी नटसम्राट

केवळ यांना आपल्यातील चुणुक दाखवून दिली. मा तिथे थोडे मतेर डोळ्यांतून थेंपे मुंबईत रंगायन. मधल्या काळात इंग्लंड, आफ्रिका अशी वाही झाली. नाटक या माझ्यामा अथास तिवेही सुरुच होता. तिथेच त्यांच्या तक्षात आले, की नाटक केव्हाशियाय आपण राहू शकणार नाही. मुंबईत विनया मेहता, विनय तेंडुलकर, सत्यदेव दुये यांच्याशी त्यांचा संपर्क आला. त्यांनाही वाटले, अरे हा कोण नया सुनिश्चित नाट्यकलावंत! व चानाही वाटले, अरे, हे तर आपलेच सहचारासो! मा नाळ चुकली. डॉक्टर शनिवारी रात्री पुण्यातून मुंबईला जायचे, रविवारी दिवसभर नट म्हणून तालमी करायचे व सोमवारी सकाळी पुन्हा डॉक्टर म्हणून दवाखान्यात हजर राहायचे. न केल्याला, न थकता त्यांना हे सगळे करता आले, ते म्हणुन अभिनय नावाचा गुण स्वतःत भिन्ना गेल्यामुळे.

अभिनयाचीच नाही, तर चित्रांशीही गुणवत्ता त्यांनी अत्यंतक्षेत्र दाखवली. डॉक्टरांच्या आधीचा नाटक आणि काही प्रमाणात चित्रपटांतीलही अभिनय म्हणजे 'यथाय, आता मी कशी अंतिम करून दाखवतो' असा! अशोककुमार, भोतोलाल हे हिंदी चित्रपटातील अभिनेते मात्र थाना अपवाद होते. तसा घालतयवादी अभिनय डॉक्टरांच्या आवडीचा. अय्यासने त्यांनी तो विकसित केला. 'रंगमंडला जाण येते'मधील 'संभाजी'सारखा भूमिका त्यांना व्यावसायिक रंगमंचावर सुरुवातीला मिळाल्या. भूमिकेची भर म्हणून त्यांनी त्या जुन्या ऐतिहासिक आवेशात केव्हाही. पण, तरीही त्यांनी स्वतःची म्हणून एक वेगळी सोड या संभाजीला दिलीच. त्याचबरोबर कावेचा चंद्रसाहेब यावसायिक प्रयोग व प्रायोगिक रंगभूमीवरील एकांकिका, नाटक पातळी भूमिका सुरुच होत्या. एक प्रयोगशील, अय्यास कलावंत म्हणून डॉक्टरांचे नाव होऊ लागले. पात्राचे स्वतःकालपरिस्थितीतूनच विस्मरण, त्यावरून त्याच्या चालण्या, बोलण्या, वागण्याची संगती व नंतर अभिनयात त्याचा परिणय यामुळे डॉक्टरांच्या चित्रित भूमिकांमधून रंगमंचावर अभिनयाचा एक नवाच,

♦ 'पिंजरा'मधील ध्येयवादी आणि नंतर अद्यःपरित झालेला मास्तर व 'सामना'मधील सहकारशाहीला टक्कर देणारा आणखी एक मास्तर. हे दोन्ही मास्तर डॉक्टरांनी चित्रपटसृष्टीत चित्रित करून ठेवले आहेत. (दोन्हीकडे त्यांच्या समोर निवृत्त फुलेच होते, हे विशेष)

♦ रुपबंध संस्था, तसेच तनवीर पुरस्कार ही डॉक्टरांच्या सामाजिकमुक्तीची आणखी वेन ठसवीत उदाहरणे. तनवीर या आपल्या मूलतः अकाली अय्याची निधनावे वैयक्तिकदृष्ट्या दुःख त्यांनी तनवीर पुरस्काराच्या रुपाने एका चांगल्या उद्दिष्टात रुपांतरित केले.

देखणा व अवक करणारा अधिकार दिवू लागला. नमस्ते भूमिका त्यांच्याकडे घालत आल्या व त्यांनी त्याचे सेने केले. 'नटसम्राट'मधील अथासथ घेतलकर व डॉक्टर यांचे एक अट्ट नाते आहे. या भूमिकेने त्यांना यशोशिक्षण नेने. युद्धाच्या अनेक भूमिका नंतरही त्यांच्या वाटचाला आल्या. पण, 'नटसम्राट'ने ते केले, ते त्यांनत झाले नाही. आवाजचे आराह, अवरौह, डोक्यामधील चमक, हातवारे अशा अनेक गोष्टी डॉक्टरांनी या क्षेत्रातल्या कामात वाडवल्या अजाराय केली. भूमिकाच इतकी जयदस्त आहे, की कोणीही केली, तरी ती वाईट होऊच शकणार नाही, असे डॉक्टर आजही अत्यंत विस्मरणे सांगतात. मात्र, कुसुमाग्रजांच्या शब्दांना त्यांनी अभिनयाचे जे कोटिंग चडवले, त्याला तोड नाही. त्यांच्यामंतही अनेकंनी या भूमिकेत रंगे गेले. मात्र, अय्यासाहेब येनयलकर म्हणजे डॉक्टरच, असेच आजही रसिक प्रेक्षक समजतात. त्यांनत 'हिमालयाची साकती', 'अग्रिपंड' वगैरे स्याच नाटकांमधून बुद्ध व्यक्तीरेखा डॉक्टरांना मिळाल्या. त्याही गावल्या.

पण, ही फार नंतरची गोष्ट. त्यासाठी रंगभूमीवर

बयार्थकरी नाव होऊ लागले असतानाच दिव्यकंद वी. शांताराम यांची नजर या उभ्या, अय्यास व अभिनय ही एक गंभीर गोष्ट आहे, असे मानून काम काणाच्या कलावंतांवर पडली. त्यांनी डॉक्टरांना 'पिंजरा' या चित्रपटातील मास्तराच्या भूमिकेकडून विचारले. एक नया अनुभव घेऊ, या विचाराने डॉक्टरांनी होकरर दिला. त्यांनी स्वतः तर हा अनुभव घेतलाच, पण चित्रपटातही नाटकासारखाच रंगण भोमदेवी वाटचा अभिनय होत असलेल्या मराठी चित्रपटसृष्टीलाही वास्तववादी अभिनयाचा एक नया धडा दिला. ध्येयवादी व नंतर अद्यःपरित झालेला, तोही विवेक शाबूत असलेला मास्तर त्यांनी असा वजवला, की भारतातच नाही, तर परदेशांतही त्यांची वाहत्या झाली. (चित्रपटाच्या हिंदी आवृत्तीतही डॉक्टरच होते.)

हिंदी, मराठी चित्रपटसृष्टीचे दवाजे यामुळे डॉक्टरांना किल्लिकले झाले नाही, तर सताड उघडले गेले. एखादा कलावंत असा, तर त्याने उघड काढी करून घेतले असते. पण, डॉक्टरांनी 'दोन्हीकडे' मोनय्याच भूमिका स्वीकारल्या. 'डुकरा', 'लावारीस', 'दो ओर दो पांच' वगैरेसारखे नट व्यावसायिक हिंदी चित्रपटही त्यांनी केले. पण, वेडे वारकाईने वसिले, तर त्याही त्यांनी अभिनयाच्या अनेक छटा आणल्याचे दिसते. मराठीतही 'दोच एनी दौलत', 'मिर्जा' यांसारखे चित्रपट ते करत होतेच, झाकोळ या चित्रपटाची निर्मिती करून त्यांनी आपले हातही फेकून घेतले. त्याचवेळी नाटकही अत्यंत गंभीरपणे सुरू होते. तनवीर, विनया सृष्टि नाही, हा नियम त्यांनी नाटकासाठीच स्वतःला घालून घेतला व अत्यंत कडकपणे पाळला. त्यामुळेच सन्याचरीत जिवंत अभिनयाची भूक ते भाव्युचकले.

हे असे सगळे चालते सुरु असतानाच त्यांची भेट अंधधडा निर्मलन सर्मितले डॉ. नोट. दार्भाक यांच्याशी झाली. सामाजिक कामाचा संस्कार डॉक्टरांना घातूनच मिळाला होता. निवृत्त फुले यांच्याशी त्यांचे मैत्र त्यातूनच जुळले होते. दार्भाकलांच्या भेटनेनत डॉक्टरांना समाजासाठी काही कामाची निवड भामू लागली. आपल्याला मिळालेला पैसा ते विविध सामाजिक कामांसाठी उपलब्ध करून देतच होते. मात्र, तो पुरेसा नव्हता. अशातच एका कचेऱ्या वेळी जवही विकणी सुरू असलेली सामाजिक कारे केवळ पैसांच्या आभावामुळे बंद पडत असल्याचा मुद्दा समोर आला. डॉक्टरांना त्याची खंत वाटली. यासाठी काही करणाला हवे, असे त्यांच्या मनने घेतले व मा त्यातूनच सामाजिक कुतूहला निवींची कल्पना अवस्थाला आली. खरे तर डॉक्टरांच्या चित्रपटसृष्टीत इतल्या ओख्खी, त्याही अत्यंत सलगीच्या. मागितले असते, तर कोणीही त्यांना हवे तितके पैसे एकहाती दिले असते. तसे ते काही यणांनी देऊ केलेही. 'लिहा म्हणाले, चेकवर आकडा तुम्हीच', पण, डॉक्टरांनी त्याला नाकार दिला. आपणा विचार एका, त्याच्या अंमलबजावणीत सहभागी व्हा, पैसे कशासाठी आहेत, ते समजावू घ्या, असा त्यांचा अग्रह असल्याच. मराठी, हिंदी चित्रपटसृष्टीतील अनेक नायकांता घेऊन त्यांनी आचार्य अत्रे यांच्या 'लगाची बेडी' या गानलेल्या नाटकाचा प्रयोग बसला. त्याचे महाप्रदूष प्रयोग केले. त्यातून काही कोटी रुपये जमा झाले. त्याचा रूट करण्यात आला.

त्या रकमेच्या व्याजातून आजही महाराष्ट्राच्या कलाकोषातून गहन तळपाखतील लोकांसाठी काम काणाच्या कार्यकर्त्यांना आर्थिक मदत केली जाते.

अभिनयाची वेगवेगळी शिक्षे पादक्रमंत करत असताना त्या शिक्षावरून छाली पाहणारा, असा अभिनेता विरलच!

डॉक्टर एकवटावाच नाही धांबले. दार्भाकलांच्या मदतीने त्यांनी महाराष्ट्राच्या कलाकोषातून नाऊन चर्चात्मक व्याख्याने कापचा उपक्रम केला. त्याला फार मोठे प्रतिसाद मिळाला. विवेकाचा जागर काण्यात आपल्याला असे वापदात देता आहे, याचे त्यांना फार समाधान वाटते. अभिनयाच्या क्षेत्रातील स्वतःचा अय्यूच वेळ करत अशा लफ्फाच्या भावरी भावजाला अभिनेताही विरलच!

समाजासाठी अशी तळमळ हे डॉक्टरांचे फार मोठे वैशिष्ट्य आहे. आजही भारतात शांमणा भागात कसल्याही वैधक्यप सुविधा नाहीत. यावर का नाही सल्लार काही करत? ते करत नसतील, तर समाजातील मान्यवरांनी तरी त्यासाठी काही काण्याला नको का? किमान सरकारला जाण यावी म्हणून तरी काही केले का जात नाही? असे अनेक प्रस्न त्यांना पडतात. स्वतःपुरते त्यांनी याचे उत्तर शोधले व सामाजिक कामात यत्नच नेऊच देला. प्रत्येक क्षेत्रातील प्रत्येकाचे कर्तव्यच आहे, की त्याने समाजासाठी जसे जमेल, तसे काही तरी करावे. कलावंतांवर त्याची जबाबदारी जात आहे, असे डॉक्टरांचे मत आहे. समाजाकडून त्याला कौतुक मिळते, तर त्यावेही समाजाला छाही देणे आहे. अनेक समाजसुधारकांनी आपले आपूच खर्च केलेल्यानंतरही समाजात विवेक शिल्लक दितच ससेल, तर त्याला कलावंतांचा व अन्य समाजसेवकांचा निष्कृयपणाच कायणूही आहे, असे डॉक्टरांना वाटते. या वाटयपतूनच ते स्वतः सक्रिय झाले. यात आपण काही फार मोठे काम करतो आहोत, अशी त्यांची भूयैच भावना नाही. अशी आदतू, सहज आलेल्या एखाद्या गोष्टीला उपाचच मोठेपणाचे लेखल लावू नये, अशी त्यांची भूमिका आहे. त्यामुळे कोणी 'डॉक्टर रुपमणूकच आनी...', असे काही म्हणू लागला, की लोचच ते त्याला थांबवतात. सहकारी कलावंतांबाबत डॉक्टर कलावंत होऊच व तितकेच परखड किल्लेपकही आहेत. निवृत्त फुलेर त्यांचे विशेष प्रेम. 'त्यांच्या गोपय कलावंत होत', असे जुन्या आठवणीत माह होत ते सांगतात. नाना परदेख यांच्याकडूनही त्यांना मोठ्या अपेक्षा आहेत. 'त्याच्यामधे फार मोठे क्षमता आहे. नटसम्राट केले, तर तो त्याच्यात नव्याने आणखी ध्येच काही करेल,' असा त्यांना विश्वास आहे. मनात ठरले, ठरत बसले, असे नाटक येत नाही. याची खंत ते व्यक्त करत नाहीत. पण, म्हणून सगळ्या अंधारच आहे असे नाही, असेही त्यांना वाटते. चालले लेखक येतील, चाली नाटकं देतील व त्यातूनच चालले कलावंताही तयार होतील, असा विश्वास त्यांना आहे.

- राजू इनामदार

(पूर्वप्रसिद्धी : १४ फेब्रुवारी २०१५)

Shraddhanjali

लोकमत

सूर्य पाहणारा माणूस!

वैद्यकीय महाविद्यालयात शिकत असताना श्रीराम लागू यांनी नाटकात काम करण्यास सुरुवात केली व नंतर भालवा केळकरांसारख्या समविचारी वरिष्ठ स्नेह्यांसमवेत पुरोगामी नाट्य संस्था सुरु केली. १९५०च्या दशकात त्यांनी कान-नाक-घसा यांच्या शस्त्रक्रियांचे प्रशिक्षण घेतले आणि पुण्यात ५ वर्षे काम केले व नंतर कॅनडा आणि इंग्लंड येथे पुढील प्रशिक्षण घेतले. १९६०च्या दशकात पुणे आणि टाबोरा, टांझानिया येथे त्यांचा वैद्यकीय व्यवसाय सुरु होता. भारतात असताना पुरोगामी नाट्यसंस्था, पुणे आणि रंगायन, मुंबई यांच्यामार्फत रंगमंचावरील कामही सुरु होते. शेवटी १९६९मध्ये त्यांनी पूर्णवेळ नाट्य अभिनेता म्हणून वसंत कानेटकरलिखित 'इथे ओशाळला मृत्यू' नाटकापासून काम करण्यास सुरुवात केली. कुसुमाग्रज यांनी लिहिलेल्या 'नटसम्राट' नाटकात त्यांनी प्रमुख भूमिका केली.

चित्रपटाबरोबरच डॉ. लागू यांनी अनेक नाटकांमध्येही भूमिका साकारल्या यात, अग्निपंख (रावसाहेब), अँटिगनी (क्रेयाँ), आकाश पेलताना (दाजीसाहेब), आत्मकथा (राजाध्वक्ष), आंधळ्यांची शाळा (आण्णासाहेब, विश्वनाथ), आधे अधुरे (यात ४ भूमिका केल्या आहेत), इथे ओशाळला मृत्यू (संभाजी), उद्याचा संसार (विश्राम), उद्ध्वस्त धर्मशाळा (श्रीधर), एकच प्याला (सुधाकर), एक होती राणी (जनरल भंडारी), कन्यादान (नाथ देवळालीकर), कस्तुरीमृग (रावबहादूर पेंडसे), काचेचा चंद्र (बाबूराव), किरवंत (सिद्धेश्वरशास्त्री), खून पहावा करून (आप्पा), गावों (पॅन्सी), गिधाडे (रमाकांत), गुरु महाराज गुरु (गुरुनाथ), चंद्र आहे साक्षीला, चाणक्य विष्णुगुप्त (चाणक्य), जगन्नाथाचा रथ



(भुजबळ, सखा), डॉक्टर हुद्दार (हुद्दार), दुभंग दूरचे दिवे (सदानंद), देवांचे मनोराज्य (विष्णू), नटसम्राट (बेलवलकर), पप्पा सांगा कुणाचे (पप्पा), पुण्यप्रभाव (वृंदावन), प्रतिमा (चर्मकार), प्रेमाची गोष्ट (के. बी.), बहुरुपी, बेंबंदशाही (संभाजी), मादी, मित्र, मी जिंकलो मी हरलो (माधव), मुख्यमंत्री (मुख्यमंत्री), यशोदा (अण्णा खोत), राजमुकुट (राजेश्वर), राव जगदेव मार्तंड (जगदेव), लग्नाची बेडी (कांचन), बंदे मातरम् (त्रिभुवन), वेड्याचं घर उन्हात (दादासाहेब), शतखंड (प्रा. धुंडिराज धांदेफळकर), सुंदर मी होणार (डॉ. पटवर्धन), सूर्य पाहिलेला माणूस (सॉक्रेटीस), हिमालयाची सावली (गुंडो गणेश), क्षितिजापर्यंत समुद्र या नाटकांचा समावेश आहे.

Shraddhanjali

लोकमत

‘पिंजरा’तील मास्तर ते ‘लावारिस’मधील गंगू गणपत

मराठी चित्रपट आणि रंगभूमी गाजविल्यावर हिंदी चित्रपटसृष्टीतही डॉ. श्रीराम लागू यांनी आपली छाप उमटविली. व्ही. शांताराम यांच्या चित्रपटातील मास्तरच्या भूमिकेद्वारे त्यांचे रुपेरी पडद्यावर आगमन झाले. १९७२ मधील या चित्रपटात त्यांनी वठवलेली शिक्षक ते तमाशाचा फडावरचा एक उपरा पुरुष ही प्रवाही भूमिका लक्षणीय आहे. ‘पिंजरा’पाठोपाठ ‘सामना’, ‘सिंहासन’, ‘सुगंधी कट्टा’, ‘मुक्ता’, ‘देवकीनंदन गोपाळा’, ‘झाकोळ’, ‘कस्तुरी’, ‘सोबती’, ‘पांढर’, ‘मसाला’ वगैरे चित्रपटांत त्यांनी साकार केलेल्या भूमिका त्यांच्या अभिनयामुळे लक्षात राहिल्या आहेत. अमिताभ बच्चन यांच्या सोबत ‘लावारिस’ चित्रपटातील गंगू गणपतची त्यांची भूमिका विशेष गाजली.

बी.जे.

मेडिकल महाविद्यालयामध्ये गेले. शिक्षण सुरु असतानाच भालवा केळकर यांच्या ‘प्रोग्रेसिव्ह ड्रॅमॅटिक असोसिएशन’मधून त्यांनी वयाच्या २४व्या वर्षी प्र.के. अत्रे यांच्या ‘उद्याचा संसार’ या नाटकात भूमिका करून रंगभूमीवर पहिले पाऊल टाकले. सतत चार-तेरा वर्षे ते भालवांच्या हाताखाली ‘वेबंदशाही’, ‘रथ जगन्नाथाचा, वेड्याचं घर उन्हात’ अशा अनेक नाटकांत भूमिका करीत राहिले. १९६४ साली विजय तेंडुलकर यांच्या ‘मी जिंकलो, मी हरलो’ नाटकात त्यांनी भूमिका केली. विजया मेहता यांनी ‘रंगायन’ या संस्थेने ते नाटक सादर केले होते. त्या संस्थेत दोन वर्षे काम केल्यावर थिएटर युनिटमध्ये त्यांनी ‘आधे अधुरे’ व ‘ययाति’ ही नाटके केली. ‘गिधाडे’ या नाटकाच्या वेळी त्यांची दीपा वसरुर या अभिनेत्रीशी जवळीक निर्माण झाली व २४ जुलै १९७१ रोजी दीपा वसरुर दीपा लागू झाल्या. या दोघांनी ‘रूपवेध’ या संस्थेची स्थापना केली व १९७४ ते १९८९ या काळात चार नाटके सादर केली. त्यानंतर त्यांनी १९७४ व १९९५ साली ‘प्रतिमा’ व ‘क्षितिजापर्यंत समुद्र’ ही दोन नाटके रंगमंचावर आणली. पण हा सारा नाट्यसंसार प्रायोगिक रंगभूमीवरील वाटचालीचा होता. प्रायोगिक रंगभूमीवरच त्यांनी व्यावसायिक रंगभूमीवरही अनेक भूमिका केल्या. ‘इथे ओशाळला मृत्यू’पासून त्याची सुरुवात झाली. त्यांनी १९६९ साली ते नाटक सादर केले. त्यानंतर ‘वेड्याचं घर उन्हात, गिधाडे, काचेचा चंद्र, नटसम्राट, हिमालयाची सावली’ अशा अनेक नाटकांतून भूमिका करून डॉ. लागूंनी मराठी रंगभूमीवर स्वतःचे एक अद्वळ स्थान निर्माण केले.



मराठी चित्रपट आणि रंगभूमी गाजविल्यावर हिंदी चित्रपटसृष्टीतही डॉ. श्रीराम लागू यांनी आपली छाप उमटविली.

व्ही. शांताराम यांच्या चित्रपटातील मास्तरच्या भूमिकेद्वारे त्यांचे रुपेरी पडद्यावर आगमन झाले. १९७२ मधील या चित्रपटात त्यांनी वठवलेली शिक्षक ते तमाशाचा फडावरचा एक उपरा पुरुष ही प्रवाही भूमिका लक्षणीय आहे, याचा प्रत्यय आजच्या चित्रपट रसिकांनाही येतो. ‘पिंजरा’पाठोपाठ ‘सामना’, ‘सिंहासन’,

‘सुगंधी कट्टा’, ‘मुक्ता’, ‘देवकीनंदन गोपाळा’, ‘झाकोळ’, ‘कस्तुरी’, ‘सोबती’, ‘पांढर’, ‘मसाला’ वगैरे चित्रपटांत त्यांनी साकार केलेल्या भूमिका त्यांच्या अभिनयामुळे लक्षात राहिल्या आहेत. ‘घरोंदा, किनारा, इमान धरम, एक दिन अचानक’ वगैरे हिंदी चित्रपटांतल्या त्यांच्या भूमिका स्मरणीय होत्या. डॉ. लागू यांनी ‘गिधाडे, नटसम्राट, किरवंत’ वगैरे काही नाटके दिग्दर्शित केली, तर ‘झाकोळ’ (१९८०) या एकमेव मराठी चित्रपटाचे दिग्दर्शनही केले. १९५१ पासून सुरु झालेल्या नाट्य व चित्रपट कारकिर्दीमध्ये जवळजवळ ५० वर्षांत डॉ. लागू यांना अनेक मानसमान मिळाले.

भारत सरकारतर्फे १९७४ साली ‘पद्मश्री’, महाराष्ट्र शासनातर्फे ‘जीवनगौरव’ पुरस्कार, २००० साली ‘पुण्यभूषण’, त्यामध्ये ‘संगीत नाटक अकादमी’ आदी पुरस्कारांचा समावेश आहे. मराठी चित्रपटांसाठी त्यांना ‘सुगंधी कट्टा, सायना व भिंगरी’ या चित्रपटांतील अभिनयासाठी ‘फिल्मफेअर’ पारितोषिकांनी गौरवले होते. ‘घरोंदा’ या हिंदी चित्रपटासाठी त्यांना सहायक अभिनेत्याचा पुरस्कार मिळाला होता.

Shraddhanjali

लोकमत

...अशी माणसे असतील तर बदल होण्याचा विश्वास वाटतो डॉ. बाबा आढाव : सार्वजनिक जीवनातील जबाबदारी घेतली

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : डॉ. श्रीराम लागू हे सामाजिक कृतज्ञता निधीचे



आज त्यांची आठवण होते की शबरीमाला प्रकरणाचे अजून काही झाले नाही. डॉ. लागू यांच्यासारखी समाजधुरिणी, कलावंत मंडळी जेव्हा भाग घेतात तेव्हा प्रश्न सुटायला मदत होते.

संस्थापक अध्यक्ष होते. हा निधी १९८९ पासून सुरू झाला. राज्यात 'लानाच्या बेंडी' नाटकाचे ५० प्रयोग करून डॉ. लागू, निळू फुले, सुहास जोशी, रोहिणी हट्टंगडी यांनी २५ लाख रुपयांचा निधी जमविला. समाजात जी काम करणारी मुले आहेत, जी कोणत्याही राजकीय पक्षांशी निगडित नाहीत, अशा कार्यकर्त्यांना मानधन दिले जावे यासाठी ही निधीची योजना होती. डॉ. लागू यांना ही कल्पना इतकी आवडली की त्यांनी ती उचलून धरली. नाटकातल्या भूमिका जशा मन लावून केल्या, तशा सार्वजनिक जीवनातील जबाबदारीदेखील त्यांनी समरसतेने उचलली. नाटक

पंचा घेऊन लोकांसमोर उभे राहिले. त्या वेळी हजारो रुपये जमले.

डॉ. लागू यांच्या सामाजिक कार्याचे आणखी एक मोठेपण म्हणजे त्यांनी केलेला सत्याग्रह. शनी शिंगणापूरला महिलांना प्रवेश नव्हता. अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीने सत्याग्रह करण्याचे ठरविले. त्यामध्ये डॉ. लागू यांनी पुढाकार घेतला. डॉ. एन. डी. पाटील, डॉ. नरेंद्र दाभोलकर, डॉ. लागू, निळू फुले सर्वजण नगरला जमले आणि तिथून सत्याग्रहाची तुकडी निघाली. तेव्हा पोलिसांनी लगेच अटक केली. तिथल्या पोलीस कोठडीत आम्हाला ठेवले. दुसऱ्या दिवशी आम्हाला न्यायालयात हजर करणार होते. डॉ. लागू तयारीनिशी आले होते. न्यायालयात ते बसून होते. त्यांनी सत्याग्रह करणं ही आमच्यासाठी आश्चर्यकारक होते. लोक सहानुभूती दाखवतात; परंतु प्रत्यक्षात कृतीमध्ये सहभागी होणं, शांततामयी सत्याग्रहात भाग घेणं हे तितकं सोपं नाही. आणीबाणीविरोधात ही कलावंत मंडळी उभी राहिली होती. या माणसांसारखी माणसं जेव्हा कामाला पाठिंबा देतात. तेव्हा विश्वास वाटतो की बदल होणारच. डॉ. नरेंद्र दाभोलकर, डॉ. लागू किंवा निळू फुले यांच्यासारखी माणसे जाण्यामुळे पोकळी जाणवत राहाणार. राजकीय पद मिळविण्यापेक्षा सामाजिक बदलांसाठी काम करणं अधिक महत्वाचं आहे

संपल्यानंतर देखील निळूफुले व डॉक्टर हातात झोळी व

Shraddhanjali

लोकमत

डॉ. श्रीराम लागू : वयाच्या ९२व्या वर्षात पदार्पण करताना वैचारिक कणखरता 'परमेश्वराला रिटायर करा'वर अखेरपर्यंत ठाम

प्रज्ञा केळकर-सिंग ।
लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : 'परमेश्वराला रिटायर करा' या माझ्या विधानावर मी आजही ठाम आहे. ते विधान मागे घेण्याचे काहीच कारण नाही. परमेश्वर हा केवळ माणसाच्या डोळ्यात चाललेला विचार आहे, असे मला वाटते. डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांची हत्या म्हणजे समाजाच्या सध्याच्या अवनत अवस्थेवर पडलेला प्रकाशझोत आहे, असे ज्येष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांनी 'लोकमत'शी बोलताना सांगितले.

डॉ. लागू यांचा शुक्रवारी ९१वा वाढदिवस आहे. यानिमित्ताने 'लोकमत'शी संवाद साधताना नाटक, चित्रपटक्षेत्रात केलेली मुशाफिरी, कलाक्षेत्रातील राजकारणाच्या हस्तक्षेपाला असलेला ठाम विरोध, 'मी नास्तिक आहे' अशी खंबीर भूमिका, असे नानाविध कंगोरे उलगडले. वयाच्या ९२व्या वर्षात पदार्पण करत असताना स्वतःकडेच तटस्थतेने पाहण्याच्या त्यांच्या विलक्षण दृष्टीची प्रचीती आली. 'मला हॅम्लेटची भूमिका करायला नक्की आवडली असती,' असे सांगताना डॉ. लागू यांच्या चेहऱ्यावरील आविर्भावाने त्यांच्यातील अभिनेता

अद्यापही जागा असल्याची साक्ष दिली. डॉ. लागू म्हणाले, "कलाकृतीला विरोध करण्याचे झुंडशाहीचे वातावरण पूर्वी होते आणि आजही तसेच आहे. ही झुंडशाही नव्हे, तर विशिष्ट व्यक्तींचे मूळ रूपच आहे. समाजाला हा कायम त्रास देणारा हा विषय आहे. एखादी कलाकृती आवडली नाही, तर त्याविरोधात मत व्यक्त करण्याचा प्रत्येकाला अधिकार आहे. मात्र, विरोध म्हणून नाटक, सिनेमा बंद पाडणे, धमकी देणे हा प्रकार अजिबात क्षम्य नाही. त्याचे कधीही समर्थन करता येणार नाही. तू धमकी देतोस, म्हणजे स्वतःला कोण समजतोस? अशी गुंडगिरी चालवूनच घेतली जाणार नाही. राजकारणाचा कलाक्षेत्रातील हस्तक्षेप मला कधीच मान्य नव्हता.

याला मी सुरुवातीपासूनच विरोध करत आलो आहे. आम्ही चुकत असूही, त्यातून सुधारणा करू. मात्र, राजकारणाने अजिबात हस्तक्षेप करता कामा नये, असेही डॉ. लागू यांनी ठामपणे सांगितले. 'मला कायमच अवघड भूमिकांनी भूळ घातली. अनेक भूमिका करायच्या राहून गेल्या, असे वाटते. त्यातही मला 'हॅम्लेट'ची भूमिका साकारायला नक्कीच आवडली असती,' असेही ते म्हणाले.

प्रेक्षकांनी नैसर्गिक अभिनय स्वीकारला याला मी निमित्तमात्र

◆ प्रेक्षक नेहमी प्रगल्भ असतोच. काशिनाथ घाणेकर यांचा स्वतःचा एक प्रेक्षकवर्ग होता. प्रेक्षकांनी त्यांच्यावर कमालीचे प्रेम केले. नैसर्गिक अभिनय आणि प्रेक्षकांच्या आहारी जाऊन केलेला अभिनय असे दोन प्रकार असतात. सुरुवातीला प्रेक्षकांना भडक अभिनय हवा होता; पण काही काळाने रसिकांनी नैसर्गिक अभिनयाला आपलेसे केले आणि भडक अभिनयाकडे पाठ फिरवली. या बदलाला मी केवळ निमित्तमात्र ठरलो, अशी भावना डॉ. श्रीराम लागू यांनी व्यक्त केली.

(पूर्वप्रसिद्धी :
१६ नोव्हेंबर २०१८)



'लोकमत दीपोत्सव २०१८' चाळताना डॉ. श्रीराम लागू, समवेत दीपा लागू.

Pune Main
Page No. 10 Dec 18, 2019
Powered by: erelego.com

लोकमत

...अन् आम्ही शहामृगासारखे वाळूत डोके खुपसले

१९४२ च्या चळवळीत अनेक राष्ट्रीय नेते पुण्याला येत असत. त्या वेळी मी लहान होतो. पंडित जवाहरलाल नेहरू, मौलाना आझाद, यल्लभभाई पटेल अशी मोठी माणसे येत असत. त्यांची भाषणे ऐकायला आम्ही जात होतो. मौलाना आझाद यांचे उर्दू फारसे कळत नसले, तरी आम्ही ते ऐकायला आयर्जून जायचो. ते सर्व नेते आम्हाला सांगायचे, आपला देश अडाणी आहे. गरीब आहे. अंधश्रद्धा आहे, असे खूप दोष आहेत. परंतु, हे सर्व काही ब्रिटिश राज्यामुळे निर्माण झाले आहे. एकदा आपणास स्वातंत्र्य मिळाले की हे सर्व दोष क्षणात वाजूला जातील. त्यावर आमचा विश्वास

बसला, त्यामुळे आम्ही १९४२ च्या चळवळीत हिरीरीने सहभागी झालो. विद्यार्थिदशेत असताना या सहभागाला घरच्यांची परवानगी नव्हती. वडील काँग्रेसचे पुढारी होते. ते तुरुंगात गेले. ते परत आले. स्वातंत्र्यही मिळाले. आम्हाला वाटले आता सर्व काही मिळाले. त्या वेळी आम्ही कॉलेजात होतो. पुढे शिकत राहिलो. नाटकात भाग घेतला. वैद्यकीय शिक्षण पूर्ण केले. अगदी शहामृगासारखे वाळूत डोके खुपसून बसलो. गाफील पिढीचे प्रतिनिधित्व केले. आज जी परिस्थिती निर्माण झाली आहे, तिला आमची पिढीच जबाबदार आहे. खरे तर स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर खरी



धर्मराज हल्लाळे
(शब्दांकन)

(प्रख्यात सिनेअभिनेते तथा विचारवंत डॉ. श्रीराम लागू यांनी १५ ऑगस्ट २००७ रोजी लोकमतला दिलेल्या मुलाखतीचा सारांश)

सुरुवात होणार होती. मात्र आम्ही निवांत झालो होतो. हे सर्व काही

१९७५ पर्यंत तसेच चालू राहिले. जेव्हा आणीबाणी पुकारली गेली, तेव्हा सारेच खडबडून जागे झाले. फक्त युद्धकाळातच आणीबाणी पुकारली जाते. शांततेच्या काळात आणीबाणी पुकारण्याचे काय? आणि त्या वेळी लक्षात आले याला आमची गाफील पिढी जबाबदार आहे. मी आता ८० वर्षांचा आहे. म्हणजे स्वातंत्र्य मिळाले तेव्हा २० वर्षांचा होतो. एकूणच स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर सर्व काही आवादीआबाद झाल्याचा भास निर्माण केला गेला. आणि आपले काही कर्तव्य आहे, याची जाणीवच झाली नाही अन् करुनही दिली नाही.

Shraddhanjali

डॉ. श्रीराम लागू अभिनीत चित्रपट

आगर, अग्रिपरोक्षा, अनकली, अर्धवेद देसाई की अजीब दासता, आखरी मुन्ना, आज का ये घर, आतंक, आगली पाणस, आनाम, एक दिन अनामक, इनकार, इमेन्सुलेट कन्सेप्शन, ईसाफ का तराजू, ईमान धर्म, एक पत्ता, औरत तेरी यही कहानी, करंट, कलाकार, कामचोर, काला धंदा गौरी लोग, काला बाज़ार, कॉलेज गल, किताब, किनारा, विश्वन कनैया, खानदान (टी. ज्यो. मालिका), खुर्च, गजब, गलियों का बादशाह, गहराई, गांधी, गुप्तचर गुप्तचर, गोपाल, परदार, घर संसार, घोंटा, भूकम्प की आवाज, चटपटी, चलते चलते, निपणारांव गुंडापाक (परसी), चेहे पे चेहे, चोरनी, ज़पाने को दिखना है, जीना जुमाना, ज्योति को ज्ञाना, ज्ञानामुखी, ज्ञाक्रेड, तमाचा, तरंग, ताना, थोडीसी बेकफाई, दाना पानी, दामाद, दिवाला, दिल से दिल में, दोहर-ग-चर, दुमन देवा, दूरीयां, देस परदेस, देवता, दो और दो पौंच, दैतल, ध्यासवर्ष-मराठी, नया देश, नसीबवाला, नमस्कीन, नौवा, रिक्रा, रिक्रा, पुकुर, पोगा पंडित, प्यार का ताना, प्रोफेसर प्यारेलाल, फूट खिले है गुलशन गुलशन, फूलवती, बडी बहन, बर और बदनम, बिन माँ के बच्चे, बुलेट, भिगरी (मराठी), मकसद, माफ़र, मंत्रित, मंद की ज़वान, मवाली, माया, मीरा, मुन्कर का सिक्कर, मुक्का (मराठी), मुन्नाबला, मुझे इयाफ चाहिए, मेरा बर्मा मेरा धर्म, मेरा रसक, मेरा अदालत, मेरा साथ चल, रास्ते प्यार के, लखवीस, शालीमर, गेर शिवाजी, श्रीमान श्रीमती, सद्मा, सगम, सरकशेरा, सवरे वाली गाड़ी, साजन किता सुह्रमन, सामन-ग (मराठी), सितमगर, सिंहासन (मराठी), सुगंधी कट्टा (मराठी), सौन, स्वयंसेवक (मराठी), हाहाकार, हेयफेरी, होली इ.

मराठी रंगभूमीने लाडक्या नटसम्राट मायाला आहे. झाले बहु, होतील बहु, पण या सम हाच! डॉ. श्रीराम लागू हे उत्तम वाक्क, लेखक व दिवाचरवंत होते. सामाजिक, राजकीय विषयांवर ते आपली मते व्यक्त करीत राहिले. मराठी रंगभूमी समृद्ध करण्यात त्यांचे योगदान मोठे होते. डॉ. लागू यांना महाराष्ट्राची जनता सर्वदर स्मरणात ठेवील.

- उद्धव ठाकरे, मुख्यमंत्री.

वैचारिक भान असलेले प्रयोगशील राकमी म्हणून डॉ. श्रीराम लागू यांचा मोठा प्रभाव कलाक्षेत्रावर आहे. जुन्याकाळापासून ते होतकरे कलावंतांपर्यंत सलग त्यांचा आधार वाटायचा. त्यांच्या निघनाने महाराष्ट्र एका प्रतिमसंग्रह अभिनेत्याला पारखा झाला आहे.

- शरद पवार, अध्यक्ष, राष्ट्रादी क्रीड.

जेष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांच्या निघनाने आपण एका अत्यंत श्रेष्ठ अभिनेत्याला आणि पुरोगामी विचारांशी बांधिलकी असणाऱ्या व्यक्तीला मुक्तीला आहोत. डॉ. श्रीराम लागू यांना माधुर्यपूर्ण श्रद्धांजली.

- जयंत पाटील, कॅन्डिड मंत्री, महाराष्ट्र.



श्रीराम लागू यांनी काम केलेली नाटके (कंसात भूमिकेचे नाव)

अग्रिपंख (रावसाहेब), ऑटगनी (ब्रेव्ही), आकसत पेलताना (दाजीसाहेब), आत्मकथा (राजाप्यार), आधव्याची शाळा (आण्णासाहेब, विश्वनाथ), आधे अक्षरे (यात ४ भूमिका केल्या आहेत.), इथे ओशाळना मृत्यू, संभाजी), कडाचा संसार (विश्राम), उद्वेगस्त धर्मशाळा (श्रीराम), एकच प्याला (सुधाकर), एक छोटी राणी (जमल भंडारी), कन्यादान (नाथ देवळालीकर), कस्तुरीमृग (रावबहादुर पेंडसे), कांचेचा चंद्र (बाबुराव), किरित (सिद्धेश्वरसाहेब), खून पहावा करून (आणा), गावो (पंजी), गिधाडे (रामकान्त), गुरू महाराज गुरू (गुलाब), चंद्र आहे साक्षीला, जाणवत विष्णुगुल (जाणवत), जाणवतचा रव (भुजबळ, सखा), डॉक्टर हुदर (हुदर), दुर्गा, दूधचे दिवे (सदानंद), देवाचे मनोराज्य (विष्णू), नटसम्राट (आण्णासाहेब बेळवळकर), पप्पा संगा कुपाने (पप्पा), पुण्यप्राय (मुंदवन)प्रतिमा (चर्मकार), प्रेमाची गोष्ट (के. बी.), बहुरूपी, बेवंदशाही (संभाजी), मादी, मित्र, मी निक्कीलो, मी हल्ली (पाषाण), मुकामती (मुकामती), यशोदा (अण्णा खोत), रागकुट (रावेंकर), राव जावेज मांडव (जावेज), लग्नाची वेडी (कांचन), बरे मातस (त्रिभुवन), बेड्यांचे घर ऊन्हात (दादासाहेब), रातखंड (आ. पुंडिराज धोरेकर). सुंदर मी होणार (डॉ. पटवर्धन), सूर्य पाहिलेला माणूस (संजिटीस), हिमालयाची सावली (गुंडे गणेश), खीतिआपस्तित समुद्र इ.



जेष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांच्या निघनाने मराठी नाट्यसृष्टीचे कधीही फुलून न निघणारे नुकसान झाले आहे. पिंजर, सामना यासारखे चित्रपट आणि नटसम्राट, हिमालयाची सावली यासारख्या अजरामर नाटकांमधून त्यांनी मराठी चित्रपट-नाट्यसृष्टी जिवंत केली.

- नितीन गडकरी, केंद्रीय मंत्री.

गेली अनेक दशके विषयट, नाट्य क्षेत्राच्या माध्यमातून मराठी व हिंदी रसिकांवर अधिराज्य गाजविणारे जेष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांचे आयत्यांत निधून जाणे अतिशय दुःखद आहे. अभिनय क्षेत्राव्यतिरिक्त अंधश्रद्धा निर्मूलनासह अनेक सामाजिक कार्यात त्यांनी मोठे योगदान दिले.

- देवेंद्र फडणवीस, माजी मुख्यमंत्री.

डॉ. श्रीराम लागू यांच्या जाण्याने आज कदाचित मुल्यही ओशाळला असल. पण वाह्यांच्या मनातील सिंहलनावर ते कायम अखंड राहतील.

- अशोक चव्हाण, माजी मुख्यमंत्री.

जेष्ठ अभिनेते डॉ. श्रीराम लागू यांच्या निघनाने आपण एका अद्वितीय व्यक्तिमत्त्वाला मुक्तीला आहोत. पुणेकर असलेले डॉ. लागू हे कलावंत म्हणून जितके मोठे होते, तितकेच ते माणूस म्हणूनही मोठे होते. त्यांच्या जाण्याने निर्माण झालेली पोकळी शब्दातून भरून निघणारी नाही. त्यांनी वेगवेगळ्या सामाजिक विषयांवर मांडलेली भूमिका त्यांच्या संवेदनशील मनाची साक्ष देणारी होती. तमाम पुणेकरांच्या वतीनं डॉ. लागू यांना माधुर्यपूर्ण श्रद्धांजली !

- मुरलीधर मोहोळ, महापौर, पुणे



स्वतःच्या भूमिकांचा, जीवनसाथी आणि

वस्तुनाचा खोलवर विचार

करणाच, त्याचा ताठ कण्याने

भिज्वाळ माणूस आपल्यातून

निघून गेला आहे. सूर्य पाहिलेल्या

नटसम्राटाचा अस्त झाला आहे.

डॉ. लागू यांच्याशी सूर्य पाहिलेला

माणूस या नाटकाच्या निमित्ताने

जवळून संबंध आला. त्यांच्या

जाण्याने व्यक्तिगत हानी झाली

असून नाट्यसृष्टीने नुकसान झाले

आहे.

- मकरंद साठे, जेष्ठ नाटककार

नटसम्राटने एमिझिट

घेतली...एक पर्व

संपले...पण विचार नाही.

- सुमित रावधन, अभिनेते.

मराठी रंगभूमीला व

अभिनय क्षेत्राला उत्तुंग

उंचीवर नेणारे कलाकार आज

आयत्यांतून निघून गेले आहेत.

अशा दिग्गज कलाकाराला आम्ही

श्रद्धांजली अर्पित करतो.

- सुधाप देसाई, सांस्कृतिक मंत्री

डॉ. श्रीराम लागू

यांच्या जाण्याने

आणण एक अशीच व्यक्ती

मल्लाला मुक्तीला आहे. दिग्गज

रंगकर्मी असलेले डॉ. लागू यांनी

चित्रपट क्षेत्रातही आपला उसा

उमटवला.

- प्रकाश जाधवकर, केंद्रीय मंत्री

जेष्ठ अभिनेते आणि

सामाजिक कार्यकर्ते

डॉ. श्रीराम लागू यांचे निधन

झाले. पुरोगामी चळवळीबद्दलची

बांधिलकी त्यांनी आयुष्यभर

जपली. रंगभूमी, चित्रपट या

क्षेत्रात त्यांचे अगुलनीय योगदान

आहे.

- सुप्रिया सुळे, खासदार



डॉ. श्रीराम लागू यांच्या जाण्याने निर्माण झालेली पोकळी भरून येणार नाही. त्यांचे व्यक्तिगत अतिशय पारदर्शक होत. त्यांनी आपल्या अभिनयातून नेहमी एक विचार मांडला. ते ज्या अर्थानं ज्याचसु आणि विचारी नट होते. सॉरिटिरानं वर्णन केल्याप्रमाणे ते अंधारित आणि तत्त्वज्ञ नट होते. डॉ. लागू यांनी नाटकांच्या अभिनयातील स्वातंत्र्यासाठी नेहमी लढा दिला. आणीबाणीच्या काळात त्यांनी स्वतः 'ऑटगनी' सारखं नाटक केलां. 'घाशीराम कोतवाल', 'संखाराम बाईडर' सारख्या नाटकांकरून जेव्हा बाद निर्माण झाला होता, तेव्हा ते कलाकारांच्या आणि दिग्दर्शकांच्या पाठीशी उभे राहिले होते.

- सतीश आडेकर, ज्येष्ठ नाटककार.

डॉ. श्रीराम लागू हे मोठे रंगकर्मी होते. ते सगळ्यांचे आदर्श होते. डॉ. लागू यांनी आपली वेगळी ओळख निर्माण केली होती. त्यांच्या जाण्याने नाट्य आणि चित्रपट क्षेत्रात मोठी पोकळी निर्माण झाली आहे. डॉ. लागू यांना माधुर्यपूर्ण श्रद्धांजली

- सुधाप भावे, अभिनेता.



डॉ. श्रीराम लागू यांना 'सूर्य पाहिलेला माणूस' म्हणता येईल. त्यांचे निधन ही प्रत्येकासाठी कल्पनेपलीकडील पोकळी आहे. त्यांनी रंगभूमीला खूप काही दिलं आहे. डॉ. लागू अभिनयाचे देवत होते. आम्ही त्यांच्या करोडवर काम केले नव्हते, पण माझे शिक्षक विजय केंकरे यांच्या 'मित्र' या नाटकात त्यांना जवळून पाहता आले. मधू काबिबहाबरोबर 'सली माझी लग्नची' हा कार्यक्रम करताना तेव्हा ते पाहण्याला आले होते. तेव्हा त्यांनी दिलेली पाठीवरची थाप काल परवा दिल्यासारखी वाटते. त्यांनी मराठी रंगमंचाला खूप काही दिले आहे.

- विजय मिश्रा, अभिनेता.



नाटकातल्या सारखीच हक्कत डॉ. श्रीराम लागू यांनी पिंजर चित्रपटात दाखवली आणि चित्रपट सुलीला एक सशक्त अभिनेता मिळाला. तेथून पुढे प्रवास सुरू झाला मराठी व हिंदी चित्रपटांना. आपले वेगळे स्थान त्यांनी हिंदी चित्रपटातही निर्माण केले होते. नाटक संपल्यानंतर आपले नाट्य क्षेत्रात पार्श्वीट रिक स्टेशन आर्टिस्टला देणारे डॉ. लागू हे एकेच अभिनेते होते.

- मेघराज राजेभोसले, अध्यक्ष, अ.भ. मराठी चित्रपट महामंडळ.



Shraddhanjali

लोकमत

बा तम्यापासून ते वृत्तपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या विविध प्रकारच्या साहित्याबाबत त्या-त्या समाजघटकांतील नामांकितांना काय वाटते? सामाजिक, राजकीय, कला-क्रीडा क्षेत्रातील स्थित्यंतराबद्दल त्यांच्या नेमक्या प्रतिक्रिया काय, अशा नाना प्रश्नांची उत्तरे शोधण्याचा एक प्रयत्न म्हणून 'लोकमत'ने सुरु केला होता एक नया उपक्रम... या उपक्रमातर्गत खास 'लोकमत'च्या वाचकांसाठी 'गेस्ट एडिटर' म्हणून सेलिब्रिटीजना निमंत्रित करण्याचे योजिले होते. या उपक्रमाचे पहिले-वहिले 'गेस्ट एडिटर' म्हणून आपल्या भेटीला १ जुलै २०१० रोजी आले होते... ज्येष्ठ अभिनेते व विचारवंत **डॉ. श्रीराम लागू!** डॉ. लागू यांनी खास 'लोकमत'च्या वाचकांशी साधलेला हा संवाद... आणि विशेष मुलाखत.

(पूर्वप्रसिद्धी : १ जुलै २०१०)

'गेस्ट एडिटर'च्या भूमिकेत नटसम्राट !



असे असावे वर्तमानपत्र....

■ वर्तमानपत्र हे केवळ बातमीपत्र असू नये, असे मला वाटते. समाजाला माहिती देणे म्हणजेच भूमिका. वर्तमानपत्रांनी पाहिली पाहिजे. ही भूमिका ते पाहून नसतील तर उपयोग नाही. वृत्तपत्राचे संपादकीय ची पहिल्यांदा वाचतो. त्यावरून ते वृत्तपत्र कसे आहे हे लगेच कळते. तरीही वर्तमानपत्रे ही समाजशिक्षक आहेत असे नाही. त्यांनी माहिती देणे गरजेचे आहे. वर्तमानपत्रे ही माहितीप्रधान असावीत. लोकशिक्षण आणि माहिती याचे प्रमाण प्रत्येकाला ठरवावे लागते. संपादक ही किली जबाबदार व्यक्ती आहे. त्याच्या सामाजिक जाणिवा किली प्रखर आहेत, तो किली सुसज्ज आहे यावर ते वृत्तपत्र कसे निघणार हे अवलंबून असते. समाजात वेगवेगळे सामाजिक स्तर आहेत. माणसाच्या आवडीनिवडी वेगवेगळ्या असतात. त्यातील कोणत्या गोष्टींवर आपण भर द्यायचा, त्यांना आवडणाऱ्या कोणत्या गोष्टी वाचव्या हे वृत्तपत्रांनी ठरवायचे असते.

कोणत्या बातमीवर किली भर द्यायचा, हे कौशल्य आहे. सगळ्यांना कळेल, घरेलू अशा प्रकारचे लेखन वृत्तपत्रात झाले पाहिजे. प्रत्येक बातमी ही ठरावीक वर्गापुरतीच मर्यादित असते. जलतेच्या कोणत्या वर्गापर्यंत आपल्याला पोहोचायचे आहे हे आपण ठरवले पाहिजे. केवळ घटना घेण्यापेक्षा त्यामागची कारणमीमांसा काय आहे यात माझ्यासारख्या वाचकांना अधिक रस असतो. चित्रपटाची बातमी पहिल्या पानावर घ्यावी की नाही, हा प्रश्न नसून बातमी कोणती आहे हा प्रश्न महत्त्वाचा आहे. चित्रपट जर चांगला असेल त्याबद्दल लिहिणे हे वृत्तपत्राची जबाबदारी आहे.

परमेश्वराची निवृत्ती

■ 'परमेश्वराचाला दिवायई करा', असे मी म्हणतो, तेव्हा त्याची तात्त्विक बाजू कोणी समजून घेत नाही. त्यामागचे विचार काय आहेत याचा कोणी विचार करत नाही. त्यामुळे त्यावर इतके हल्ले झाले. आजही होताना. विधानाकडे लक्ष दिले जाते; पण विचाराकडे दुर्लक्ष होते. हे विधान अशिक्षी आहे हे मला वाटते आहे. पण, मी या वाक्यापर्यंत का आलो हे वाचकांनी समजून घ्यावे असे मला वाटते. मला जे हवे तेच इतरांनी बोलावे-छापवा हे ही वाचकांची भूमिका सुकळी आहे.

प्रश्न भाषेचा...

■ सध्या मराठी लेखनात इंग्रजी भाषेचा वापर वाढत असल्याचे दिसते. एकाकडे एखाद्या भाषेचा अपुरेपणा जाणवायला लागल्यावर माणूस दुसऱ्या भाषेकडे वळत असतो. त्या दुसरीने आपल्याला आपले अपुरेपण जाणवायला लागले हे काय कमी आहे? भाषेतल्या अगदी बारीक छटा व्यक्त करणारेही शब्द इंग्रजीत खूप आहेत. त्यात आश्रयकार जास्त आहे. त्यामुळे ती भाषा अधिक संपन्न आहे. पण, दुसरीकडे इंग्रजीच्या कलावासासून मराठीकडे दुर्लक्ष झाले हेही खरे आहे. मराठी भाषेला आजही मराठी भाषा नीट बोलता येत नाही. खेड्यातल्या माणसाला अरुष्ट बोलतो म्हणून कमीपणा दिला जातो हा रूढ झालाहीपणा आहे. खेड्यातली माणसेही खूप ज्ञान मराठी भाषा बोलतात. मराठीच्या आजच्या अवस्थेला आपणच जबाबदार आहोत. इंग्रजीला दिग्विपण्यांनी मराठीला जागतिक स्तराच्या उंचीवर न्यावे, त्यांना कोणी अडवले आहे? पण नाही. आपण तसे करत नाही.

पुस्तके

- झाकोळ (पटकथा)
- डॉ. श्रीराम लागू यांचे निवडक लेख, मुलाखती, भाषणे इत्यादींचा संग्रह असलेले 'रूपवेध' नावाचे पुस्तक आहे. पुस्तकाला डॉ. पुष्पा भावे यांची प्रदीर्घ प्रस्तावना आहे.
- नाटककार आणि नाट्यकर्मी यांची चरित्रे
- 'लमाण' हे डॉ. श्रीराम लागू यांचे आत्मचरित्र सन २००४ मध्ये प्रकाशित झाले आहे.

पुरस्कार

फिल्मफेअर पुरस्कार -

- १९७८ - 'मुख्य सहायक अभिनेता' घरोदा (हिंदी)
- १९९७, कालिदास सम्मान
- २००६, चित्रपट आणि नाट्यसृष्टीतील योगदानाबद्दल मास्टर दिनानाथ मंगेशकर स्मृती प्रतिष्ठान तर्फे जीवनगौरव पुरस्कार.
- २०१०, संगीत नाटक अकादमी फेलोशिप
- २०१२, राजश्री शाहू कला गौरव पुरस्कार

मुलाच्या नावाने 'तन्वीर सन्मान'

मुंबईत झोपडपट्टीतील मुलाने लोकलवर मारलेल्या दगडाने श्रीराम आणि दीपा लागू यांचा तन्वीर नावाचा तरुण मुलगा जखमी होऊन मरण पावला. त्याच्या स्मरणार्थ लागू दाम्पत्यांनी 'रूपवेध' प्रतिष्ठान'ची स्थापना करून त्याच्या नावे 'तन्वीर सन्मान' पुरस्कार देण्याला सुरुवात केली. यामध्ये ज्येष्ठ कलाकार, दिग्दर्शक, रंगकर्मी यांच्याशिवाय तरुण उभरत्या कलाकारांनाही या पुरस्काराने सन्मानित करून प्रोत्साहन दिले जाते.

प्रभात

Wed, 18 Dec 2019
epaper.ep



Event Conducted in the Library in December 2019

1. Sant Jagnade Maharaj Jayanti : 8th December 2019



Shri Santaji Jagnade (1624–1688) was one of fourteen cymbal players employed by Shri Tukaram Maharaja, a prominent Marathi Sant. Sant Jagnade Maharaj recorded several of Tukaram's Abhangs. His birth anniversary was celebrated in the library. Vice Principal Prof. A. S. Oke, Prof. R. B. Barmukh, Librarian Dr. S. S. Sengupta, teaching staff, non teaching staff and students were present for the event.

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Holman, J. P.	• Heat Transfer
• Kadam, Santosh / Veer, Dharma-raj K.	• Digital Libraries, E - Resources and E - Publishing Vol - 1
• Kadam, Santosh / Veer, Dharma-raj K.	• Digital Libraries, E - Resources and E - Publishing Vol - 2
• Pachindre, Shriram G.	• Shahu - Reformer
• Giblin, Leslie	• Lok Vyavaharat Kaushaly लोक व्यवहारात कौशल्य
• Giblin, Leslie	• Art Of Dealing With People कला लोकांशी व्यवहार करण्याची
• Amish	• Amartya Bharat अमर्त्य भारत
• Sekar, G. / Prasath, B.	• MCQ Bank For CA Intermediate
• Kar, Dev	• India Still A Shacked Giant
• Jadhav, Narendra	• New Age Techonology And Industrial Revolutions
• Poddar, Avinash	• Guide to GST E- Way Bill
• Rodrigues, Vijay	• Corporate Magic
• Baker, Mona	• In Other Words - Coure on translations
• Wakale, L. P.	• Income Tax : Practice And Procedure Assessment year 2020-2021
• Rayarikar, A. V. / Dixit, P. G.	• Business Mathematics And Statistics- II Sem.- II From June 2019
• Dixit, P. G. / Prayag, V. R.	• Descriptive Statistics - II P. I Sem. II From June 2019
• Prayag, V. R. / Dixit, P. G. / Kapre, P. S.	• Discrete Probability And Probability Distributions - II P. II Sem. II From June 2019
• Dixit, P. G. / Prayag, V. R.	• Methods Of Applied Statistis P. I Sem. II From June 2019
• Prayag, V. R. / Dixit, P. G.	• Continuous Probability Distributions And Testing Of Hypotheses P. II Sem. II From June 2019
• Pathak, Arunchandr S.	• Kille Kandhar Va Rashtrakiitkaleen Shilpavaibhav : किल्ले कंधार व राष्ट्रकूटकालीन शिल्पवैभव
• Sankhe, Uday Atmaram	• Shivpratap Dinvisesh : शिवप्रताप दिनविशेष
• Dhongade, Ashwini	• Tejonidhichya Tehshalaka : तेजोनिधीच्या तेजशलाका
• Kirtane, Anjali	• Dr. Anandibai Joshi Kal Ani Kartutv : डॉक्टर आनंदीबाई जोशी काळ आणि कर्तृत्व
• Pawar, Jaysingrao	• Shivputra Chhatrapati Rajaram : शिवपुत्र छत्रपती राजाराम
• Pawar, G. M.	• Maharshi Vitthal Ramaji Shinde Jeevan Va Karya : महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे जीवन व कार्य
• Vaidya, Dawkanath Govind	• Prarthanasamajacha Itihas : प्रार्थनासामाजाचा इतिहास
• Da Orta, Garcia	• Colloquies On The Simples & Drugs Of India
• Ketkar, D. R.	• Bharatiya Naukanayanacha Itihas : भारतीय नौकानयनाचा इतिहास
• Sharma, Robin	• 5 A. M. Club : ५ ए. एम. क्लब

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Vitthal, P. / Duduknale, Rajeshwar	• Janwadi Sahityik Anna Bhau Sathe : जनवादी साहित्यिक अण्णा भाऊ साठे
• Puri, Pratik	• Vafallele Divas : वाफाळलेले दिवस
• Kalsait, Sagar	• College Gate : कॉलेज गेट
• Kesari, Suresh Dattatrya	• Burning Sky : बर्निंग स्कय
• Wu, Jessica / Shete-Sambhu, Meena Tr.	• Rup Kara Surup : रूप करा सुरुप
• Menon, Sudha / Ferose, V. R. / Borse, Sumita Tr.	• Divyguni : विशेष कर्तृत्व दाखवणाऱ्या दिव्यांग व्यक्तीच्या प्रेरक कथा
• Tejparkhi, Sirshree	• Hasat Hasat Khara Jeevan Kasa Jagava : हसत हसत खरं जीवन कस जगावं
• Tejgyan Global Foundation	• Guru Maza Sangati Guruvin Kon Dakhavil Vaat : गुरु माझा सांगती गुरुविण कोण दाखवील वाट
• Tejgyan Global Foundation	• Murtimant Karunyacha Pratik Mother Teresa : सेवेत समर्पित एक महान जीवन प्रवास
• Duhigg, Charles / Gokhale, Mohan Tr.	• Power Of Habit : आपण जे करतो ते का करतो ते कसे बदलायचे
• Cook, Robin / Kale, Anil Tr.	• Cure : क्युअर
• Pinto, Jerry / Prakashan, Rohan Tr.	• Murder In Mahim
• Dabholkar, S. A.	• Kelyane Hot Aahe Re : केल्याने होत आहे रे
• Monaghan, Tom / Anderson, Robert / Rashingkar, Sudhir Tr.	• Pizza Tiger : ३० मिनिटांत घरपोच पिझ्झा चा किमयागार
• Patil, Anand	• Lobal Ani Global : Gambhir Ani Gamtidar लोबल आणि ग्लोबल : गंभीर आणि गमतीदार
• Avad, Sarita	• Hamarasta Nakaratana : हमरस्ता नाकारताना
• Raut, Dipti	• Koradi Sheta Ole Dole : कोरडी शेत ओले डोळे
• Puri, Pratik	• Vainatey Ek Garud Yoddha : वैनतेय एक गरुड योद्धा
• Phadke, Y. D.	• Shodh Savarkaracha : शोध सावरकाराचा
• Kavthekar, Asha	• Bill Gates : बिल गेट्स
• Eliot, T. S. / Deshmukh, Purushottam Tr.	• Waste Land And Four Quartets : वेस्ट लॅंड अँड फोर क्वांटेट्स
• Einstein, Albert / Bhogale, Chaitali	• Albert Einstien
• Kottapalle, Nagnath	• Santanchi Swapnasrushti : संत स्वप्नसृष्टी
• Cuny, Marie T. / Rambali, Paul / Joglekar, Pramod Tr.	• Mi Phoolandevi : मी फुलनदेवी
• Shinde, Sonali	• Poly Click पॉलिक्लिक : मततुमचं मेंदू कुणाचा

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Tipnis, Govind Gopal	• Kautilya Arthashastra Pradip : कौटिलीय अर्थशास्त्र प्रदीप
• Vidhate, Kaka	• Devyoddha Khand 1 : देवयोद्धा खंड १
• Vidhate, Kaka	• Devyoddha Khand 2 : देवयोद्धा खंड 2
• Vidhate, Kaka	• Devyoddha Khand 3 : देवयोद्धा खंड 3
• Vidhate, Kaka	• Devyoddha Parishishte : देवयोद्धा परिशिष्टे
• Tejparkhi, Sirshree	• Madhur Natynankade Vatchal : मधुर नाट्याकडे वाटचाल
• Tejparkhi, Sirshree	• Aajchi Stree Aatmanirbhar Kahi Banel : आजची स्त्री आत्मनिर्भर कशी बनेल
• Tejparkhi, Sirshree	• Samagra Lok Vyavhar : समग्र लोक व्यवहार
• Tejparkhi, Sirshree	• Samsyanvar Maat : समस्यांवर मात
• Tejparkhi, Sirshree	• Bhiticha Samna Kasa Karava : भीतीचा सामना कसा करावा
• Tejparkhi, Sirshree	• Dukhat Khush Rahanyachi Kala : दुखात खुश राहण्याची कला
• Tejparkhi, Sirshree	• Sampurna Lakshya : संपूर्ण लक्ष्य
• Tejgyan Global Foundation	• Samay Niyojanache Niyam : समय नियोजनाचे नियम
• Silva, Jose	• Tantra Manasamarthyache : तंत्र मनःसामर्थ्याचे
• Joshi, Anjali	• Lakshaniya 51 : लक्षणीय ५१
• Khadiwale, P. Y.	• Sahaj Sope Gharguti Ayurvedic Upachar : सहज सोपे घरगुती आयुर्वेदिक उपचार
• Khadiwale, P. Y.	• Ayurvedic Vahaushadhi : आयुर्वेदिक वनौषधी
• Raykar, Shubhangi	• Interrogating The Raj : Indian Response To Colonialism
• Tejparkhi, Sirshree	• Nirnay Aani Jababdari : निर्णय आणि जबाबदारी
• Tejparkhi, Sirshree	• Swa Sanvad EK Jaddo : स्व संवाद एक जादू
• Lobsang, Rampa T.	• Trutiya Netra : तृतीय नेत्र
• Guha, Ramchandra / Sathe, Sharada Tr.	• Gandhi Bhartat Yenya Purvi : गांधी भारतात येण्यापूर्वी
• Pendse, Sachin S.	• Maratha Armar Ek Anokhe Parva : मराठा आरमार एक अनोखे पर्व
• Sowani, Avinash	• Akherche Karasthan : अखेरचे कारस्थान
• Khatu, Gajanan	• Apna Bajarchi Goshta : अपना बाजारची गोष्ट
• Waghchaure, Bhimrao	• Pindivarche Vinchu : पिंडीवरचे विंचू
• Vare, Vilas	• Ba : बा पाणी समस्येवर मात करणाऱ्या लोकचळवळीची हृदयस्पर्शी कथा
• Khandekar, V. S.	• Yayati : ययाती
• Gordon, Stewart / Kulkarni, R. K. Tr.	• Marathas 1600-1818 : मराठा १६०० - १८१८
• Bergen, Peter L. / Amle, Ravi Tr.	• Manhunt : बिन लादेनच्या शोधाची थरारक सत्यकथा ९/११ ते अंबटाबाद

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Pandey, Suruchi	• Dalai Lama : विश्व करुणेचा स्वर
• Walimbe, V. S.	• Netaji : नेताजी
• Agrawal, Anu / Vakil, Supriya Tr.	• Anup Kahani Eka Streechya Aatmashodhachi : अनूप कहाणी एका स्त्रीच्या आत्मशोधाची
• Aambile, Tulasi / Sadhak, S	• Tuka Ram Das : तुका राम दास
• Godse, Vasant	• Sutre Chanyakyachi Sutre Governancechi : सूत्रे चाणक्याची सूत्रे गव्हर्नन्सची
• Deshmukh, Navnit	• Nagwel : नागवेल
• Patil, Ajit	• Janta Raja Maharaja Sayaji Rao Gaikwad : जाणता राजा महाराजा सयाजीराव गायकवाड
• Bhandare, Vitthal	• Prabodhanacha Jagar Ann Bhau Sathe : प्रबोधनाचा जागर अण्णा भाऊ साठे
• Kondaveti, Newton / Ghaisas, Ashwini Tr.	• Swajaniveun Swasthaprapti : स्वजाणिवेतून स्वास्थ्यप्राप्ती
• Archer, Jeffrey / Ketkar, Devdatta Tr.	• Twelve Red Herrings : टेल्व्ह रेड हेरिंग्ज
• Donde, Dilip / Deshpande, Mukta Tr.	• Sagri Parikramecha Parakram : सागरी परिक्रमेचा पराक्रम
• Joshi, Vasant	• Ashi Manase Yethi : अशी माणसे येती
• Iyer, Deepak / Kulkarni, Deepak Tr.	• Corporatela Ramram Shetila Salam : कॉर्पोरेटला रामराम शेतीला सलाम
• Dalvi, Bhagwat	• Stress Management And Yog Therapy
• Dalvi, Bhagwat	• Mansik Taan Tanav Aani Yog Sanskar : मानसिक ताण तणाव आणि योग संस्कार
• Love, John F. / Rashingkar, Sudhir	• Kahani McDonaldschi : कहाणी मॅकडोनाल्ड्सची
• Bhave, Vasudev Krushn	• Shivkalin Maharashtra : शिवकालीन महाराष्ट्र
• Keluskar, Krushnrao Arjun	• Chhatrapati Shivaji Maharaj : छत्रपती शिवाजी महाराज
• Tapkir, Dattatrya	• Aadhyadmik Buddhimatecha Anvayatha : आध्यात्मिक बुद्धिमतेचा अन्वयार्थ
• Hivargaonkar, B. R.	• Kautilya Arthashastra : कौटिलीय अर्थशास्त्र
• Tejparkhi, Sirshree	• Aalsawar Maat Utsahi Jeevanachi Suruwat : आळसावर मात उत्साही जीवनाची सुरुवात
• Mahajan, Kavita	• Graffit Wall : ग्राफिटी वॉल
• Kashyap, Mangesh	• Kirloskariya : किलोस्करिया
• Balshastri, Hardas	• Vedatil Rashtradarshan Uttarardha : वेदांतील राष्ट्रदर्शन उत्तरार्ध
• Balshastri, Hardas	• Vedatil Rashtradarshan Purvardha : वेदांतील राष्ट्रदर्शन पूर्वार्ध

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author

Title

- | | |
|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Thakur, Ravindra | • Mahatma : महात्मा |
| • Dongardive, Vashudev | • Mahatma Gandhi Aani Satyagrah : महात्मा गांधी आणि सत्याग्रह |
| • Godre, Vinod | • Prayojanmoolak Hindi : प्रयोजनमूलक हिंदी |
| • Mrigesh, Manik | • Samachar Patrom Ki Bhasha : समाचार पत्रों की भाषा |
| • Tiwari, Bholanath / Kulashrestha, Vijay | • Prarupan Tippian Aur Proof Pathan : प्रारूपण टिप्पण और प्रूफ पठन |
| • Kotame, P. V. / Bhalerao, V. N. | • Srujan Sandharbha Aur Mai From 2015 |
| • Kumar, Dushyant | • Ek Kanth Vishpayi From 2015 |
| • Guru, Kamtaprasad | • Hindi Vyakaran : हिन्दी व्याकरण |
| • Guru, Kamtaprasad | • Hindi Vyakaran : हिन्दी व्याकरण |
| • Rajaraman, V. / Adabala, Neeharika | • Fundamentals Of Computers |
| • Joshi, Anjali / Phadke, K. M. | • Rational Emotive Behaviour Therapy Integrated |
| • Mukhopadhyay, Pritha | • Obsessive Compulsive Disorder : A Neuropsychological Approach |
| • Khosla, Meetu | • Physiological Psychology : an Introduction |
| • Ranganathan, Namita / Wadhwa, Toolika | • Guidance and Counselling for Children and Adolescents in Schools |
| • Wadkar, Alka | • Life Skills for Success |
| • Belhekar, Vivek M. | • Statistics for Psychology Using R |
| • Bansal, Parul | • Psychology : Debates and Controversies |
| • Reeves, Andrew | • Introduction to Counselling and Psychotherapy : From Theory to Practice |
| • Crisp, Richard J. / Turner, Rhiannon N. | • Essential Social Psychology |
| • Bhushan, Braj | • Eminent Indian Psychologists : 100 Years of Psychology in India |
| • Miller, Leslie A. / Lovler, Robert L. / McIntire, Sandra A. | • Psychological Testing : a Practical Approach |
| • Shetgovekar, Suhas | • Introduction to Social Psychology |
| • Lewis, Hedwig | • Dehboli : Vyavasayikanna Margdarshan देहबोली : व्यावसायिकांना मार्गदर्शन |
| • Wadkar, Alka | • Yashaswi Jeevanasathichi Kaushalye : यशस्वी जीवनासाठीची कौशल्ये |
| • Hesse- Biber, S. N. | • Gunatmak Sanshodhanachi Karyapaddhati : गुणात्मक संशोधनाची कार्यपद्धती |
| • Creswell, John W. | • Sanshodhan Sanrachna संशोधन संरचना : गुणात्मक, संख्यात्मक आणि मिश्र पद्धतींचे दृष्टीकोन |
| • O'leary, Zina | • Sanshodhan Prakalp Kasa Karava : Yababatche Avashyak Margdarshak संशोधन प्रकल्प कसा करावा : याबाबतचे आवश्यक मार्गदर्शक |
| • Kumar, Ranjit | • Sanshodhan Paddhati : Navoditankarita Kramvar Margdarshak संशोधन पद्धती : नवोदितांकरिता क्रमवार मार्गदर्शक |
| • Oliver, Paul | • Tumache Prabandh Likhan तुमचे प्रबंध लिखाण |
| • Silverman, David | • Gunatmak Sanshodhan गुणात्मक संशोधन |

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Braun, Virginia / Clarke, Victoria	• Yashaswi Gunatmak Sanshodhan : यशस्वी गुणात्मक संशोधन
• Flick, Uwe	• Introducing Research Methodology : a Beginner's Guide to Doing a Research Project
• Giri, Arunangshu / Biswas, Debasish	• Research Methodology for Social Sciences
• Flick, Uwe	• Introduction to Qualitative Research
• Landge, Shirish	• Utkarshawata F. Y. B. Com From 2019
• Landge, Shirish	• Marathi Ekankika F. Y. B. A. Sem. II From 2019
• Landge, Shirish / Pawar, Dilip / Sangale, Sandeep	• Samkalin Marathi Katha समकालीन मराठी कथा
• Tilak, Shyam	• Magowa Manavi Jeevanshailicha
• Khilnani, Sunil	• Idea Of India
• Khilnani, Sunil	• Idea Of India
• Kelkar, Vijay / Shah, Ajay	• In Service Of The Republic : The Art And Science Of Economic Policy
• Vishwajeet, Shelley	• Indigo Story : Inside The Upstart That Redefined Indian Aviation
• Khandekar-kohli, Vanita	• Making Of Star India
• Khandekar-kohli, Vanita	• Making Of Star India
• Das, Soma	• Reluctant Billionaire : How Dilip Shanghvi Become The Richest Self Made Indian
• Gupta, Deepali	• Tata Vs Mistry : The Battle For Indias Greatest Business Empire
• Kamath, Vinay	• Titan : Inside Indias Most Successful Consumer Brand
• Beiser, Arthur / Mahajan, Shobhit / Choudhury, S. Rai	• Concepts Of Modern Physics
• Lal, Brij / Subrahmanyam, N.	• Heat Thermodynamics And Statistical Physics
• Tewari, K. K.	• Electricity And Magnetism
• Mathur, D. S.	• Mechanics
• Kashyap, Monika / Kuruva, Mahendra Babu	• Economic Reforms In India Since 1991
• Pattanaik, B. K.	• Introduction To Development Studies
• Sinha, Katar / Shishodiya, Anil	• Grameen Vikas : तत्वे धोरणे आणि व्यवस्थापन
• Pattanaik, B. K.	• Vikasachya Abhyasachi Tondolakh : विकासाच्या अभ्यासाची तोंडओळख
• Shrinivasan, Krushnamurti	• Bharatatila Lokasankhyavisayaka Samasya : बदलते कल, धोरणे आणि कृतिकार्यक्रम
• Shantakumar, V.	• Dainandin Vyavharasathi Arthshastra : विकास क्षेत्रातील अभ्यासकासाठी सुलभ मार्गदर्शक
• Mohanti, Prasann K.	• Shahare Aani Sarvajanic Dhorn : भारतीय शहरी प्राधान्यक्रम
• Mamgain, Rajendra P.	• Formal Labour Market In Urban India : Job Search Hiring Practices And Discrimination
• Kaul, Vivek	• Easy Money : इझी मनी

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Srinivasan, Krishnamurthy	• Population Concerns In India : Shifting Trends Policies And Programs
• Sapru, Radhakrishnan	• Public Policy : A Contemporary Perspective
• Chakrabarty, Bidyut / Chand, Prakash	• Indian Administration : Evolution And Practice
• Jindal, Nirmal / Kumar, Kamal	• Global Politics : Issues And Perspectives
• Chakrabarty, Bidyut / Pandey, Rajendra Kumar	• Indian Government And Politics
• Basu, Rumki	• International Politics : Concepts Thories And Issues
• Sivaramakrishnan, Arvind	• Introduction To Political Ideologies
• Shah, Ghanshyam	• Bhartatil Samajik Chalvali : भारतातील सामाजिक चळवळी
• Joshi, B. R.	• Bhartiya Rajyghatanetil Mulyvyavastha : भारतीय राज्यघटनेतील मूल्यव्यवस्था
• Pantham, Thomas / Deutsch, Kenneth L.	• Aadhunik Bhartatil Rajkiya Vichar : आधुनिक भारतातील राजकीय विचार
• Mellalli, Praveenkumar	• Bhartachi Rajyaghatana Vyaavsayeek Neetimulye Aani Manvi Hakka : भारताची राज्यघटना व्यावसायिक नीतिमूल्ये आणि मानवी हक्क
• Sikri, Rajiv	• Bhartachiya Parrashtriya Ghordacha Punarvichar : भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचा पुनर्विचार
• Basu, Rumki	• Antarrashtriya Rajkaran : आंतरराष्ट्रीय राजकारण
• Chakrabarty, Bidyut / Chand, Prakash	• Bhartiya Prashasan : उत्क्रांती आणि व्यवहार
• Clayden, Jonathan / Greeves, Nick / Warren, Stuart	• Solutions Manual to accompany Organic Chemistry
• Leonard, John / Lygo, Barry / Procter, Garry	• Advanced Practical Organic Chemistry
• Millar, Thomas	• Biochemistry Explained : A Practical Guide to Learning Biochemistry
• Chiras, Daniel D.	• Human Biology
• Craig, Nancy L. / Green, Rachel / Storz, Gisela	• Molecular Biology : Principles of Genome Function
• Elliott, David / Lodomery, Michael	• Molecular Biology of RNA
• Weinberg, Robert Allan	• The Biology Of Cancer
• Hartl, Daniel L.	• Genetics : Analysis of Genes and Genomes
• Pachauri, Sudhish	• Media : Samkaalin Sanskrutik Vimarsh मीडिया : समकालीन सांस्कृतिक विमर्श
• Harimohan	• Bharatiya evam Pashchatya Kavyashashtra Ki Pahchan भारतीय एवं पाश्चात्य काव्यशास्त्र की पहचान
• Singh, Yogendra Pratap	• Hindi Aalochana : Itihas aur Siddhant हिन्दी आलोचना : इतिहास और सिद्धान्त

Newly added books During December 2019

Author	Title
• Tiwari, Bholanath	• Amir Khusro अमीर ख़ुसरो
• Verma, Surendra	• Surya Ki Antim Kiran Se Surya Ki Pahali Kiran Tak सूर्य कि अन्तिम किरण से सूर्य कि पहली किरण तक
• Varma, Surendra	• Aathva Sarg आठवा सर्ग
• Verma, Surendra	• Rati ka Kangan रति का कंगन
• Babar, Suresh	• Hindi Ki Shreshth Kahaniyan : हिंदी की श्रेष्ठ कहानियाँ
• Babar, Suresh	• Nibandh Mala निबन्ध माला
• Tanvir, Habib	• Agra Bazar आगरा बाज़ार
• Ratnakar, Jagannathdas	• Bihari - Ratnakar बिहारी - रत्नाकर
• Agrawal, Vasudevsharan	• Padmavat पदमावत
• Shukla, Ramchandra	• Surdas Bhramargeet Saar सूरदास भ्रमरगीत सार
• Selzer, Paul M. / Marhofer, Richard J.	• Applied Bioinformatics : An Introduction
• Garrett, Reginald H. / Grisham, Charles M.	• Biochemistry
• Shen, Chang-Hui	• Diagnostic Molecular Biology
• Berenjian, Aydin	• Essentials in Fermentation Technology
• Adams, Martin R. / Moss, Maurice O. / McClure, Peter J.	• Food Microbiology
• Thomas, Alison	• Introducing Genetics
• Karp, Gerald	• Karp's Cell Biology
• Pagano, Marcello / Gauvreau, Kimberlee	• Principle of Biostatistics
• Twyman, Richard M.	• Principles of Proteomics
• Flint, J. / Racaniello, Vincent R./ Rall, Glenn F. / Skalka, Anna Marie	• Principles of Virology Vol. I : Molecular Biology
• Flint, Jane / Racaniello, Vincent R./ Rall, Glenn F. / Skalka, Anna Marie	• Principles of Virology Vol. II Pathogenesis and Control
• Jadhav, Rohidas / Dhiwar, Pankaj / Kambale, Mahadev	• Ambedkari Samaj : Chintan aani Chikitsa आंबेडकरी समाज : चिंतन आणि चिकित्सा
• Jadhav, Rohidas / Kambale, Sandip Ratan	• Phule-Shahu-Ambedkar : Vicharanchi Vishwavyapakata फुले-शाहू-आंबेडकर : विचारांची विश्वव्यापकता
• Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary	• History XI
• Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal	• Rajashatra XI
• Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal	• Manasashastra XI
• Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal	• Arthashastra XI
• Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal	• Bhugol XI
• Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal	• Itihas XI
• Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary	• Psychology XI
• Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary	• Economics XI

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author

Title

- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Geography XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Physics XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Political Science XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Mathematics & Statistics P.2 Arts & Sc. XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Economics XI
- Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal • Sanskritm Alhada : संस्कृतम आल्हाद
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Chemistry XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Environment Education XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Biology XI
- Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal • Paryavaran Shikshan XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Secretarial Practice XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Organisation Of Commerce And Management XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Mathematics & Statistics P.1 Commerce
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • English Yuvakbharati XI
- Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal • Hindi Yuvakbharti XI
- Maharashtra Rajya Pathyapustak Mandal • Marathi Yuvakbharati XI
- Maharashtra State Board Of Secondary / Higher Secondary • Sprachlotsen 1 : German XI
- Pattanaik, Davdutta / Damale, Savita Tr. • Shikhandi : शिखंडी आणि न सांगितल्या जाणाऱ्या इतर कथा
- Nazareth, Pascal Alan / Godbole, Sujata Tr. • Gandhi Pratham Tyans Pahata : गांधी प्रथम त्यांस पाहता
- Pradhan, R. D. / Sadavarte, Abhay Tr. • Rajiv Aani Sonia Yanchya Sahavasat : राजीव आणि सोनिया यांच्या सहवासात
- Dixit, Jagannath • Diabetes Reversal : New Hope
- Tejparkhi, Sirshree • Bhiricha Samana Kasa Karava : भीतीचा सामना कसा करावा
- Talwalkar, Govind • Nauroji Te Nehru : नौरोजी ते नेहरू
- Pattanaik, Devdutt / Sadavarte, Abhay Tr. • Majhi Gita : माझी गीता
- Pattanaik, Davdutta / Urankar, Vedwati Tr. • Mithak मिथक : हिंदू पुराणकथांबद्दल उपयुक्त माहिती देणारे पुस्तक

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author	Title
• Pattanaik, Davdutta / Koli, Chetan Tr.	• Book Of Rama : बुक ऑफ राम
• Moro, H. / Damle, Savita Tr.	• Sonia Gandhi : सोनिया गांधी
• Pitre, Shashikant	• Srilankechi Sangharshagatha : श्रीलंकेची संघर्षगाथा
• Peale, Vincent / Asthaputre, Uma Tr.	• Power Thinking पॉवर थिंकिंग : धैर्य आणि आत्मविश्वासाचा खजिना
• Cather, Willa / Tendulkar, Vijay Tr.	• Devachi Manse : देवाची माणसे
• Toll, Eckhart / Borlikar, Dinkar Tr.	• Practicing The Power Of Now : मनःशांतीचा सरळ सुलभ मार्ग
• Pattanaik, Davdutta / Datar, Snehalata Tr.	• Shivachi Saat Rahasye : शिवाची सात रहस्ये
• Dixit, Jaganath	• Vinasayas Weight Loss Aani Madhumeha Pratibandha : विनासायास वेटलॉस आणि मधुमेह प्रतिबंध
• Wandile, Suresh	• Smart Career Ujjwal Bhavishya Bhag 1 : स्मार्ट करिअर उज्ज्वल भविष्य भाग १
• Wandile, Suresh	• Smart Career Ujjwal Bhavishya Bhag 1 : स्मार्ट करिअर उज्ज्वल भविष्य भाग 2
• Khare, Nanda	• Kahani Manavpranyachi : कहाणी मानवप्राण्याची
• Kanade, Baburao	• Acharya Atre Bara Gavche Pani : आचार्य अत्रे बारा गावचे पाणी
• Lelyveld, Joseph / Deshpande, Mukta Tr.	• Mahatma Gandhi Aani Tyancha Bharatiya Sangharsh : महात्मा गांधी आणि त्यांचा भारतीय संघर्ष
• Kirkpatrick, David / Velankar, Varsha Tr.	• Facebook Effect : फेसबुक इफेक्ट
• Schipper, Mineke / Welankar, Varsha Tr.	• Never Marry A Women With Big Feet
• Dalal, Roshan / Tuskano, Joseph Tr.	• Sattarilta Bharat Swatantrayottar Kalavar Drishtikshep : सत्तरीतला भारत स्वातंत्र्योत्तर काळावर दृष्टीक्षेप
• Talwalkar, Govind	• GandhiParv 1 : गांधीपर्व १
• Talwalkar, Govind	• Gandhiparv 2 : गांधीपर्व 2
• Lamb, Charles	• Tales From Shakespeare
• Gawain, Shakti	• Secret Subconscious Mindche : सिक्रेट सबकॉन्शस माइंडचे
• Shrivastava, Priti / Dhhade, Sangita Tr.	• Jagprasiddha Mahila Shastradnya : जगप्रसिद्ध महिला शास्त्रज्ञ
• Vhora, Asharani / Deshpande, Vijaya Tr.	• Nobel Paritoshik Vijetya Mahila : नोबेल परितोषिक विजेत्या महिला
• Hay, Louise L. / Mande, Arun Tr.	• Heal Your Body : हील युवर बॉडी
• Jadhav, J. K.	• Berojgarsathi A To Z Shaskiya Yojana : बेरोजगारांसाठी A टू Z शासकीय योजना
• Allen, James / Pahinkar, G. D. Tr.	• Way Of Peace : वे ऑफ पीस
• Gladwell, Malcolm / Thakkar, Pushpa Tr.	• Asamanya Vyaktincha Yashachi Gupite : असामान्य व्यक्तीच्या यशाची गुपिते

NEWLY ADDED BOOKS DURING DECEMBER 2019

Author

Title

- | | |
|------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| • Lal, Pranay / Khare, Nanda Tr. | • Indica : भारतीय उपखंडाचा सखोल नैसर्गिक इतिहास |
| • Puzo, Mario / Gurjar, Ravindra Tr. | • Godfather : गॉडफादर |
| • Copeland, Lewis | • Worlds Greatest Speeches |
| • Kulkarni, D. S. | • Diabetes Va Hriday Raktvahinyanche Vikar : डायबीटीस व हृदय रक्तवाहिन्याचे विकार |
| • Makwana, Kishore / Mule-chaudhari, Amruta | • Pantpradhan Narendra Modi : पंतप्रधान नरेंद्र मोदी |
| • Deodhar, Vijay | • Hitlarcha Anubomb Kasa Fasala : हिटलरचा अणुबॉम्ब कसा फसला |
| • Narayan, R. K. / Dharmapurikar, Madhukar Tr. | • Malgudi Days : मालगुडी डेज् |
| • Yusufji, Salim / Desdarda, Amruta Tr. | • Ambedkar Anuyayanchya Nazretun : आंबेडकर अनुयायाच्या नजरेतून |
| • Dobelli, Rolf / Subramanym, Sulbha Tr. | • Art Of Thinking Clearly : आर्ट ऑफ थिंकिंग क्लिअरली |
| • Medina, John / Upadhye, Vyanktesh Tr. | • Brain Rules : ब्रेन रूल्स |

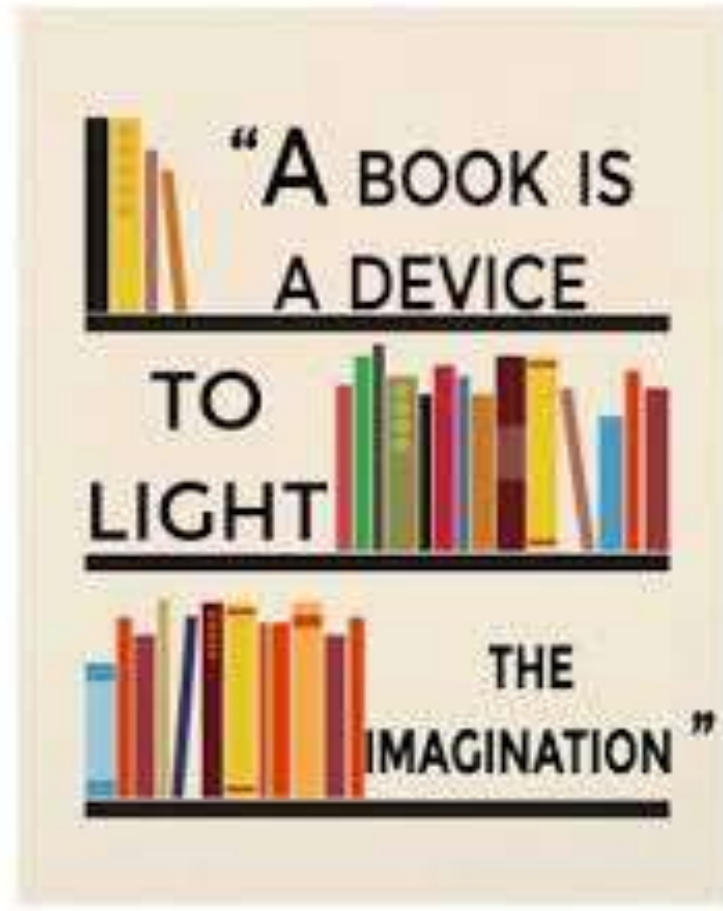


Image Courtesy: Google Images

Newly added donated books During December 2019



Author	Title
• Dharmapurikar, Ranjeet / Brijwasi, Hitesh	• Granthrupi Granthpal ग्रंथरूपी ग्रंथपाल
• CBS Publishers & Dist.	• Dictionary Of Business
• CBS Publishers & Dist.	• Dictionary Of Spelling
• CBS Publishers & Dist.	• Dictionary Of Grammar
• CBS Publishers & Dist.	• Thesaurus Of English
• CBS Publishers & Dist.	• Dictionary Of English
• CBS Publishers & Dist.	• Dictionary Of Computer
• Govilkar, M. V.	• Arthajidnyasa अर्थजिज्ञासा

Our Prestigious Donors :

1. *Dr. Shantashree S. Sengupta, Librarian*
2. *Dr. Reshma Shah*
3. *Shri. M.V.Govilkar*



Image Courtesy: Google Images

Events Organised by the Departments during December 2019

Department of Hindi

हिंदी विभाग, मॉडर्न महाविद्यालय (स्वायत्त), पुणे -05 में हिंदी के सुप्रतिष्ठित नाटककार, उपन्यासकार, कहानीकार "असगर वजाहत" (दिल्ली) जी के साथ परिसंवाद का आयोजन 12/12/2019 को किया गया था रचना प्रक्रिया, कहानी, लघुकथा, मूल्य, 'जिस लाहौर नई देख्या', 'गोडसे@गांधी. कॉम', नाटक का मंचन आदि अनेक विषयों पर उन्होंने अपने विचार अभिव्यक्त किए। पुणे के आसपास के 15 विभिन्न महाविद्यालयों से आए प्राध्यापकों ने भी इस परिसंवाद में हिस्सा लिया। कुछ छात्रों ने साहित्य से संबंधित अपने प्रश्न उनसे किए। इस कार्यक्रम में "राष्ट्रीय नाट्य विद्यालय", दिल्ली के युवा नाटककार भी मौजूद थे। उनकी कहानियाँ उनसे ही सुनना, अवर्णनीय आनंद था.....असगर वजाहत सर का मेरे विभाग में आना हमारे लिए अत्यंत सार्थक सिद्ध हुआ।

— डॉ. प्रेरणा उबाळे,

संयोजक, हिंदी विभागाध्यक्षा,

मॉडर्न महाविद्यालय



Department of Hindi

विश्व विकलांग दिवस के अवसर पर हाल ही में हिंदी विभाग, मॉडर्न महाविद्यालय (स्वायत्त), पुणे-05 और नेत्रदीप प्रतिष्ठान, मुंबई के द्वारा दृष्टिबाधित व्यक्तियों के लिए राज्यस्तरीय वक्तृत्व, स्वरचित कविता वाचन और ब्रेल वाचन की प्रतियोगिताओं का आयोजन 14/12/2019 को किया गया था।

एक सुंदर, मनोरम एवं अनोखा कार्यक्रम मॉडर्न महाविद्यालय में संपन्न हुआ। संपूर्ण महाराष्ट्र से दृष्टिबाधित व्यक्ति सहभाग लेने आए थे। बड़े उत्साह से वे सभी प्रतियोगिताओं में हिस्सा लेते हुए दिखाई दिए। यह दिन सिर्फ उन्हीं का था.....

संपूर्ण कार्यक्रम सामाजिक उत्तरदायित्व को ध्यान में रखते हुए आयोजित किया गया था। इसलिए पीएमटी बस ड्राइवर होने पर भी सामाजिक प्रतिबद्धता से काम करनेवाले श्री. अनंता ओव्हाळ जी को सम्मानित किया गया। साथ ही सभी प्रतियोगिताओं के विजेताओं को भी पुरस्कृत किया गया।

अवर्णनीय आनंद हिंदी विभाग और विभाग के बच्चों ने अनुभव किया, इस कार्यक्रम का आयोजन नेत्रदीप प्रतिष्ठान के साथ करने में.....

—डॉ. प्रेरणा उबाळे,
संयोजिका,
हिंदी विभागाध्यक्षा,

— श्री. निशांत शाह
संयोजक,
नेत्रदीप प्रतिष्ठान, मुंबई



Department of Hindi



Department of Economics

REPORT ON ECO- FEST ORGANIZED BY DEPARTMENT OF ECONOMICS ON 19th AND 20th DECEMBER 2019

The Department of Economics had successfully organized various activity based learning events and competitions for the students in the ECO FEST from 19th to 20th December in the assembly hall. About 180 students of UG and PG participated in the following competitions:-

1. Mock Banking enactment competition
2. Advertisement enacting competition
3. Economics quiz
4. Just a Minute competition
5. Article review writing competition
6. Poster making competition (Socio-Economic Issues)
7. Entrepreneurship Development Skills (marketing/ selling)

The main objectives and outcomes of the Eco-Fest are entitled as follows-

- Activity based learning
- Creative writing and presenting
- Skill development
- Confidence building
- Organizing and managing skill

The fest was inaugurated on 19th Dec 2019 at the hands of Principal Dr. R.S.Zunjarrao. About 180 students of UG and PG participated in the competitions. All the events and activities were successfully organized by about 30 student volunteers. Miss Dipali Sindhu Tej, a student of M.A. Economics, was the main student coordinator of the Fest. There were two judges for each event. All the winners were given Prizes in the form of Medals and Certificates. The Chief Guests for Prize Distribution was Hon. Secretary of P.E. Society and Vice Principal, Prof. Shamkant Deshmukh. Dr Ashok Kamble, Vice Principal, Commerce Faculty, also was invited to give away the prizes to the winners. The objectives of the Fest were successfully achieved.

-Dr. Madhu Satam
HOD, Economics

Department of Economics



Department of Mathematics
National Mathematics Day 22/12/2019

Progressive Education Society's
 Modern College of Arts, Science and Commerce(Autonomous),
 Shivajinagar, Pune-5

Department of Mathematics
National Mathematics Day Celebration, 2019

A Report

The grand celebration of "National Mathematics Day" was held by the Department of Mathematics of Modern College of Arts, Science and Commerce(Autonomous), Shivajinagar, Pune – 411005 on 23rd December 2019. It was an outcome of the initiative by the head of the department, Dr. A. N. Bhavale and guidance by the Honorable Principal Dr. R. S. Zunjarrao.

Every year since 2014, the Department of Mathematics celebrates this day as a tribute to one of the genius Indian Mathematician viz. Shrinivasa Ramanujan. Thereby, various activities were conducted on this day. To list a few : Project Competition, Poster Competition, Seminar Competition, Rangoli Competition, and Quiz Competition. The main theme of the celebration is the "activity by the students, for the students".

After the inaugural, a popular talk was delivered by Prof. Dr. S. A. Katre (Ex. Head, Dept. of Mathematics, SPPU) on "Work of Ramanujan". It was followed by Project Competition and Poster Competition organized for the students. Students from various streams enthusiastically participated in Poster Making Activity. The projects depicted, were based on concepts in Mathematics, their applications and Geometry to focus a few. The students from Junior college, Under Graduate and Post Graduate wing took part in all the activities.

This year the department of Mathematics in collaboration with PG Association has also planned a workshop on "Mathematics for Competitive Examinations" exclusively for Arts and Commerce faculty students. The talk in this workshop was delivered by Prof. Swapnil Bhalerao, Founder, All is Well Training Solutions Pvt. Ltd., Pashan, Pune.

Almost all these activities were conducted by the students, for the students. The "Games and Puzzles" section was enjoyed not only by the students but also by the Staff members. The theme of Rangoli Competition was "Mathematical Rangoli". In this regard, there was excellent presentation in Rangoli as well. More than 200 students participated in various events. Some of the Students from T.Y.B.Sc. and M.Sc. class worked as Volunteers. The details are as follows.

Name of the Competition	Coordinator	No. of Participants
Project Competition	Prof. S. G. Gurram	8
Poster Competition	Prof. V. S. Purnale	64
Rangoli Competition	Prof. P. V. Gadagkar	48
Seminar Competition	Prof. D. S. Mane	6
Games and Puzzles Competition	Prof. N. D. Yeola	24
Quiz Competition	Prof. R. K. Gawade	20

Dr. A. N. Bhavale, played a key role in the conduct and coordination of the event. The program ended with the Val- edictory function, wherein each winner is honored by distributing a medal and a certificate. All the participants, volun- teers and coordinators were given a certificate of participation. More than 400 students and teachers visited the exhi- bitions. They have given nice feedback about the activities. All Staff members of the department devoted their contri- bution to the fullest.

Dr. A. N. Bhavale
Head,
Department of Mathematics

Department of Mathematics
National Mathematics Day 22/12/2019

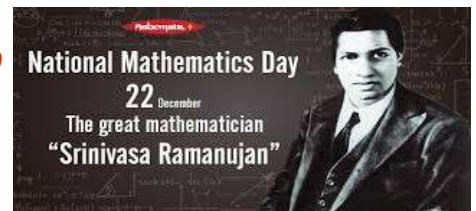


Image Courtesy: Google

National Service Scheme (NSS)



Junior College had an activity of NSS+2. In this activity they donated books to Madhuri Purandare, Rajiv Tambe, Navyug vachanmala and Khau to Renutai Gavaskars Eklavya Nyasa, centre for Under privileged children in the city. This activity conducted by Prof. Madhuri Mandhare and Dr. Vaishali Aher. Ex-students of Modern College read the stories for the children.



Department of Physical Education

Congrats!

Winners of Modern College

Congrats!



Pune zone team modern win 1st match against Nagpur 8/0 Nice pitching by Mohini and good game girls with batting



Hearty Congratulations Champion Samiya mehar (FYBA) won Bronze Medal (10m Air Rifle) at National shooting championship Bhopal 2019



Pune zone U19 girl team modern college pune 5, U19 Girls reach in her own style in final beat the team kolhapur 8/0 and Entered Final



अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ
जलतरण स्पर्धेत..... आर्या राजगुरु
FYBA हिने 1 🏅 गोल्ड मेडल, 2
🏅 ब्रॉन्ज मेडल मिळवल्या बद्दल
महाविद्यालयाच्या वतीने हार्दिक
अभिनंदन..... आजारावर मात करून
तिने हे उज्वल यश संपादन केले तिच्या
या कामगिरीचे कौतुक आणि अभिमान
वाटतो..... 🌸 🌸 🌸

Department of Physical Education

Winners of Modern College

Congrats!

Congrats!



Department of Physical Education

Winners of Throwball and Dodgeball organized by Kridabharati, Pune Mahanagar at Bhave School.



Prof. Shraddha Sakatkar and Prof. Sucheta Jadhav
awarded as *Best Players*



Achievements and Awards

पोलिसाची मुलगी न्यायाधीश परिक्षा पास झाली याचा सार्थ अभिमान

- नगरसेविका प्रा. सौ. ज्योत्स्ना गजानन एकबोटे

शिवाजी नगर पोलिस वसाहती मध्ये राहणारी प्रियांका संजय धुमाळ महाराष्ट्र लोक सेवा आयोगा तर्फे घेण्यात आलेल्या न्यायाधीश परिक्षेत पास झाली. प्रियांका धुमाळ हिचे महाविद्यालयीन शिक्षण हे मॉडर्न कॉलेज, पुणे येथे झाले आहे. स्थानिक नगरसेविका प्रा. सौ. ज्योत्स्ना गजानन एकबोटे अध्यक्षा महिला व बाल कल्याण समिती पुणे मनपा यांनी तिचा सत्कार केला.



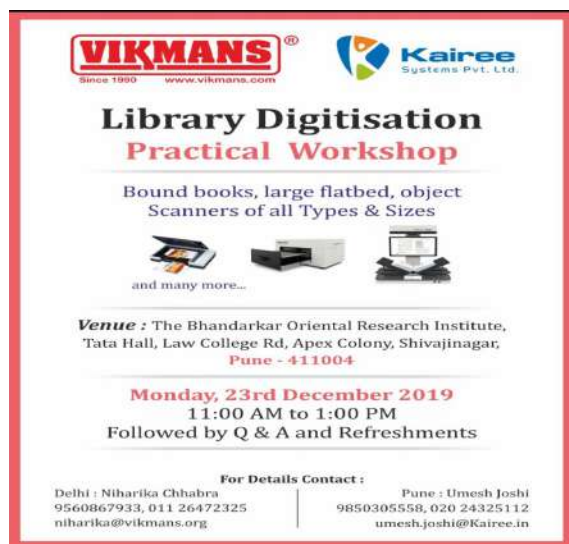
Workshop Attended by Library Staff

Our College Library Attendants Shri. B. T. Manjrekar and Shri. S. S. Mulay attended One day **'Workshop on Stress Management'** organized by P.D.E.A.'s Mamasahab Mohol College, Pune on 21st December 2019.



Workshop Attended by Library Staff

College Librarian Dr. S. S. Sengupta and Mrs. S. P. Sable attended One day “Library Digitisation Practical Workshop” on 23rd December 2019 at The Bhandarkar Oriental Research Institute, Shivajinagar, Pune 411004.



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019



Online newspapers and online services based on newspapers are becoming increasingly popular and useful in current digital age. These services helped libraries in reaching out users wherever they are and also save time of the users. The newspaper clippings are also known as press clippings in some libraries .

[Ref: Gaur, Ramesh C., Chand, Mahesh, Gaur, Kavita & Yadav, Amar Singh. (2013). Online Newspaper Clippings and News Services for Libraries: Experiences in Indian Libraries. Accessed from <http://library.ifla.org/240/1/153-gaur-en.pdf>]

Clipping is the cutting-out of articles from a paper publication. Newspaper clippings are often used when people have to write a report or make a presentation or for future reference.

The Modern College, Shivajinagar Library subscribes to Ten (10) English Newspapers and Eleven (11) Marathi Newspapers which are referred by the students and staff. The Library has a practice of posting notifications of important news related to Education, UGC, NAAC, Savitribai Phule Pune University on the WhatsApp Groups of Staff.

Father of Library Science, Dr.S.R.Ranganathan's Fifth Law of Library Science states that '*Library is a Growing Organism*'. It means that a library should be a continually changing institution, never static in its outlook. Books, methods, and the physical library should be updated over time.

The E-Newspaper Clippings Section is divided into **Education, Health, Achivements and Awards, Science and Technology, Arts and History.**



Image Courtesy: Google

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

hindustantimes

SPPU to make basic Marathi compulsory across all courses

Dheeraj Bengrut

■ dheeraj.bengrut@htlive.com

PUNE: The Savitribai Phule Pune University (SPPU) is in the process of making the state language 'Marathi' a compulsory subject across the entire spectrum of its curricula and courses.

Beginning next academic year, all students under the SPPU will have to take a basic Marathi course as well, irrespective of the courses and disciplines they are pursuing, said Prof Sanjeev Sonawane, director, department of education and extension, SPPU.

Prof Sonawane is head of the three-member committee formed by the SPPU's board of studies for implementation of this initiative which has already been approved by the senate.

He said, "The proposal, which came from the senate, stated that all students studying at SPPU should have a basic knowledge of the Marathi language. Courses which have the Marathi language as part of the curriculum will not have any issue. Those departments that do not have the Marathi language at all in their curriculum, will now need to teach it and set up the necessary

➤ The institute, will provide a proper syllabus, according to demands, and we will introduce it as a 30-hour online course.

SANJEEV SONAWANE, SPPU prof

infrastructure for the same."

Prof Sonawane elaborated that "A Marathi organisation, or institute, will provide a proper syllabus, according to demands, and we will introduce it as an online course. It will be a 30-hour course and students can attend lectures online, do assignments and then take a test. Work for this is in process, through our committee. It will be introduced in the next academic year, once it has all the necessary approvals."

Prof Tukaram Rongate, head of SPPU's department of Marathi, said, "Basic knowledge of Marathi is important. A similar type of approach to Marathi as a compulsory subject exists at the Mumbai University, Shivaji University, Kolhapur and Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad."

YUVA GAURAV PURASKAR

PUNE: SPPU, on Monday, announced that the university will award 'Yuva Gaurav Puraskar' to people who have done outstanding work at the national level.

The awards will be given in the following fields - Arts which includes all forms of arts-performing arts, films, media (TV); sports, literature, research and social work.

Munjaji Rasve, deputy registrar planning and development section, SPPU said, "The university has set up a search committee for this purpose. Nominations can be submitted till January 3. The awardees will be decided between January 24 and January 29, based on presentations and interviews." **HTC**

Hindustan Times
3 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

प्रभात पुणे, मंगळवार, दि. १० डिसेंबर २०१९

३३

उच्च शिक्षणही महागणार ?

तब्बल ३०%
शैक्षणिक
शुल्कवाढीचा प्रस्तावअधिसभेत ठराव,
विद्यार्थी विरोध
करण्याच्या पवित्र्यात

प्रभात वृत्तसेवा

पुणे, दि. ९ - गेल्या चार-पाच वर्षांपासून महाविद्यालयांना शिक्षण शुल्क वाढ करण्यास बंधने आली आहेत. त्यामुळे आता विद्यार्थीनाच नव्हे तर शैक्षणिक वर्षापासून पारंपरिक महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांच्या शिक्षण शुल्कात ३०, तर व्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी २० टक्के वाढ करण्याचा प्रस्ताव अधिसभेत

मांडला आहे. गेल्या अनेक वर्षांपासून महाविद्यालयांनी शुल्क वाढ केली नसली, तरी ऐन दुष्काळाच्या परिस्थितीत तब्बल ३० टक्के शुल्कवाढीच्या प्रस्तावास विद्यार्थ्यांमधून तीव्र विरोध होण्याची चिन्हे आहेत. त्यामुळे शुल्कवाढीचा मुद्दा अधिसभेत गाजणार असल्याचे दिसून येत आहे.

येत्या शनिवारी होणाऱ्या अधिसभेत प्राचार्य प्रकाश पाटील शुल्कवाढीचा ठराव मांडला आहे. यापूर्वी महाविद्यालयांना



शुल्क वाढ करण्याचा अधिकार होता. मात्र, त्यानंतर अनेक बंधने घालण्यात आली. त्याचा फटका महाविद्यालयांच्या आर्थिक नियोजनास बसत आहे.

महागाई वाढत आहे. कर्मचारी व शिक्षकांचे वेतन वाढले आहे. वाढत्या खर्चांमुळे महाविद्यालये चालवणे कठीण बनले आहे. अशा परिस्थितीत शैक्षणिक शुल्कात वाढ

केल्याशिवाय महाविद्यालयापुढे पर्याय नाही. त्यादृष्टीने हा ठराव महत्वपूर्ण असल्याचे अधिसभा सदस्यांचे म्हणणे आहे.

या सर्व पारंपरिक यंत्रणेच्या शैक्षणिक वर्षापर्यंत पारंपरिक महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांच्या शिक्षण शुल्कात विद्यार्थी स्तरावर वाढ करून शुल्क निश्चित करण्याची मागणी प्राचार्य पाटील यांनी केली. शुल्क निश्चिती करताना प्राथमिक स्वरूपात व्यावसायिक

अभ्यासक्रमांसाठी ३०, तर व्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी २० टक्के वाढ करण्याचा निर्णय घ्यावा, असेही त्यांनी ठरावात म्हटले आहे.

याच विषयावर प्राचार्य संजय खरात यांनी ठराव मांडला आहे. महाराष्ट्र सार्वजनिक विद्यापीठ अधिनियम, २०१६ अंतर्गत शिक्षण शुल्क समिती नेमून शिक्षण शुल्क फेरसूची करण्यात यावी, असे त्यांनी ठरावात नमूद केले आहे.

प्रभात

Tue, 10 December 2019
epaper.eprabhat.net/c/46707474



सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ : सर्वसामान्यांचे कंबरडे मोडणार

अधिसभेत येणार शिक्षण शुल्कवाढीचा ठराव

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालये च संस्थांमधील व्यावसायिक अभ्यासक्रमांच्या शिक्षण शुल्कात ३० टक्के, तर व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी २० टक्के वाढ करण्याबाबत अधिसभेत ठराव मांडण्यात आला आहे. या ठरावावर दि. १४ डिसेंबर रोजी होणाऱ्या अधिसभेत चर्चा होईल. आधीच महागाईच्या झळा सोसत असताना शुल्कवाढीचा योजा पडल्यास सर्वसामान्यांचे कंबरडे मोडणार आहे.

विद्यापीठाची अधिसभा दि. १४ डिसेंबर रोजी होणार आहे. या अधिसभेची कार्यक्रमापत्रिका विद्यापीठाकडून जाहीर केली आहे. त्यामध्ये अधिसभा सदस्यांनी शुल्कवाढीसह विविध विषयांवर ठराव मांडले आहेत. या सर्व ठरावांवर



शुल्क प्रतिपूर्ती कमी मिळते

१ समाजकल्याण विभागातर्फे देण्यात येणाऱ्या विविध शिष्यवृत्तीअंतर्गत महाविद्यालयाला मिळणाऱ्या शिक्षण शुल्काची रक्कम कमी मिळते. त्यामुळे महाविद्यालयाला आर्थिक प्रसनाला सामोरे जावे लागत आहे.

२ याबाबत विद्यापीठाने पुढाकार घेऊन योग्य ती कार्यवाही करावी, असे ठरावही डॉ. संजय खरात यांनी मांडला आहे. या ठरावासह शिक्षण शुल्कासंबंधी तीन ठराव असल्याने अधिसभेमध्ये हा मुद्दा गाजण्याची शक्यता आहे.

अधिसभेत चर्चा होऊन सदस्यांमध्ये एकमत झाल्यास त्याला मंजुरी मिळते. अधिसभा सदस्य डॉ. प्रकाश पाटील यांनी शुल्कवाढीचा ठराव मांडला आहे. शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ पर्यंत महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांची शिक्षण शुल्कांमध्ये विद्यापीठ स्तरावर वाढ करून शुल्क निश्चित करावे.

शुल्क निश्चित करण्यासंदर्भात विद्यापीठ स्तरावर कार्यप्रणाली मुदतीत पूर्ण होणार नसेल, तर प्राथमिक स्वरूपात यामध्ये व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी ३० टक्के, तर व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी २० टक्के वाढ करावी, असे ठरावात नमूद केले आहे.

तसेच, प्राचार्य डॉ. संजय खरात यांनीही शिक्षण शुल्क पुनर्रचित करण्याचा ठराव मांडला आहे.

याविषयी पाटील म्हणाले, "महाविद्यालयांना ६-७ वर्षांपूर्वीपर्यंत दर वर्षी १० टक्के शुल्कवाढ करण्याचा अधिकार होता; पण त्यानंतर शुल्कवाढीवर बंधने घालण्यात आली. मागील काही वर्षात कर्मचारी, शिक्षकांचे वेतन वाढले आहे. महागाई सातत्याने वाढत आहे. विविध उपक्रमांसह महाविद्यालयांच्या खर्चात सातत्याने वाढ होत आहे. वाढत्या खर्चांमुळे महाविद्यालय चालविणे अवघड होते. शुल्कवाढीसंदर्भात विद्यापीठाने काहीच पावलं उचलली नाहीत. महाविद्यालय स्तरावर वाढ केल्यास त्याला विरोध होतो. त्यामुळे विद्यापीठानेच शुल्कवाढीसाठी मान्यता द्यावी, यासाठी ठराव मांडला आहे. याबाबत प्राचार्य फोरममध्येही चर्चा केली असून सर्व जण सकारात्मक आहेत."

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सकाळ

पुणे विद्यापीठाची पदवी महागणार

पुणे, ता. ९ : शिक्षणाचा खर्च वाढत असतानाच अव्यावसायिक व व्यावसायिक पदवी अभ्यासक्रमांच्या शुल्कात अनुक्रमे ३० आणि २० टक्के शुल्कवाढ करावी, या मागणीचा ठराव सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अधिसभेसमोर मांडण्यात आला आहे. हा ठराव मान्य झाल्या, तर पुणे विद्यापीठ व संलग्न महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांना शुल्कवाढीचा बोजा सहन करावा लागणार आहे. विद्यापीठाची अधिसभा १४ डिसेंबर रोजी होणार आहे. अधिसभेचे सदस्य प्राचार्य डॉ. प्रकाश पाटील यांनी शुल्कवाढीचा ठराव अधिसभेसमोर ठेवला आहे. पुणे विद्यापीठ आणि विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या महाविद्यालयांमध्ये पदवी अभ्यासक्रमांसाठी अनुदानित कला व वाणिज्य शाखेसाठी दोन ते तीन हजार रुपये शुल्क आहे, तर विनाअनुदानितसाठी सुमारे सहा हजार रुपये शुल्क आहे. विज्ञान शाखेसाठी अनुदानित महाविद्यालयात तीन ते साडेतीन हजार रुपये, तर विनाअनुदानितसाठी आठ हजारपर्यंत शुल्क आहे. पान ८ वर »

Pune, Main
10/12/2019 Page No. 1

सकाळ

पुणे विद्यापीठाची पदवी महागणार

» पान ९ वरून
व्यावसायिक पदवी अभ्यासक्रमाचे शुल्क किमान २५ हजार रुपये आहे. शिक्षणाचा खर्च वाढत असताना पालक मेटाकुटीला आलेले आहेत, त्यातच हा शुल्कवाढीचा विषय समोर आला आहे.

विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक कर्ज विद्यापीठाकडे असलेला निधी केवळ बँकेत ठेवी स्वरूपात ठेवण्यापेक्षा त्यातील काही पैसा विद्यार्थ्यांना उच्चशिक्षणासाठी शैक्षणिक कर्ज स्वरूपात द्यावा, असा ठराव प्रा. शामकांत देशमुख यांनी अधिसभेत मांडला आहे. देशमुख म्हणाले, की अनेक विद्यार्थी आर्थिक स्थिती कमकुवत असल्याने उच्चशिक्षण घेऊ शकत नाहीत. विद्यापीठाकडून दरवर्षी बँकेत मोठ्या रकमा ठेवी म्हणून ठेवल्या जातात. त्यातील काही हिस्सा विद्यार्थ्यांना

“ पूर्वी दरवर्षी १० टक्के शुल्कवाढ केली जात होती. सात-आठ वर्षांपासून विद्यापीठाने पदवी अभ्यासक्रमांचे शुल्क वाढवलेले नाही. यापूर्वी शुल्कवाढीचा ठराव दिला जाणार होता ; पण तेव्हा विद्यापीठ समिती नेमणार आहे, असे सांगण्यात आले होते. आता महाविद्यालयांचा खर्च भागविणे अवघड झाले आहे, त्यामुळे शुल्कवाढीचा ठराव दिला आहे. - डॉ. प्रकाश पाटील, अधिसभा सदस्य, पुणे विद्यापीठ

कर्ज देण्यासाठी वापरता येऊ शकतो. वर्षाला तीन कोटींचा निधी दिल्यास किमान ३०० विद्यार्थी याचा लाभ घेऊ शकतील. अशी योजना उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, आरोग्य विज्ञान विद्यापीठात आहे.

Pune, Main
10/12/2019 Page No. 8

सकाळ

शुल्कवाढीवरून सदस्यांमध्ये शाब्दिक चकमक

पुणे, ता. १४ : विद्यापीठामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या व्यावसायिक व अव्यावसायिक अभ्यासक्रमांची शुल्कवाढ करावी किंवा नाही यावरून अधिसभेत दोन गट पडल्याने सदस्यांमध्ये शाब्दिक चकमक सुरू झाली. त्यावर दोन्ही बाजूंना शांत करत, शुल्क निश्चितीसाठी समिती स्थापन करण्यात आली आहे. यामध्ये सर्व घटकांचे ऐकून घेऊन, योग्य निर्णय घेतला जाईल, असे सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. नितीन



करमळकर यांनी स्पष्ट केले.

विद्यापीठाच्या अधिसभेत व्यावसायिक अभ्यासक्रमाचे २० टक्के आणि अव्यावसायिक अभ्यासक्रमाचे शुल्क ३० टक्के वाढवावे,

असा ठराव प्राचार्य डॉ. प्रकाश पाटील यांनी दिला होता. हा ठराव आल्यानंतर त्यास विद्यार्थी संघटना, प्राध्यापक यासह अनेकांनी विरोध केला होता.

या ठरावावर अधिसभेत चर्चा करताना प्रकाश पाटील म्हणाले, 'विद्यापीठाने २०१०-११ पासून कोणतीही शुल्कवाढ केलेली नाही.

माझेही ब्रेड खाऊन शिक्षण : कुलगुरू

शुल्कवाढीचा गरीब विद्यार्थीवर किती वाईट परिणाम होतील, हे सांगताना विद्यार्थी एक वेळ उपाशी राहून कसे शिक्षण घेतात, याचे दाखले काही सदस्यांनी दिले. त्यावर कुलगुरू म्हणाले, 'मला या विषयाचे गांभीर्य आहे. मी देखील काशिनाथच्या कॅन्टीनला ब्रेड खाऊन शिक्षण घेतले आहे. गरीब विद्यार्थ्यांची जाणीव असल्याने कोणावरही अन्याय होणार नाही.'

संस्था चालविताना मोठ्या प्रमाणात खर्च वाढलेला आहे. त्यामुळे हा प्रस्ताव ठेवला आहे."

राज्यातील दुष्काळी स्थिती, त्यात परत झालेला अवकाळी पाऊस यामुळे शेतकऱ्यांचे मोठे नुकसान झाले आहे. ग्रामीण भागात विदारक स्थिती आहे.

असे असताना शुल्कवाढ केल्यास, त्याचा उद्रेक होईल. त्यामुळे ही शुल्कवाढ करू नये, अशी भूमिका अनेक सदस्यांनी घेतली.

या वेळी सभागृहात शुल्कवाढीचे समर्थक व विरोधकांनी आपापल्या भूमिका आक्रमकपणे मांडली.

Pune, Main
15/12/2019 Page No. 4

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

hindustantimes

LOI FOR JOINT ACTIVITIES

SPPU, Turku varsity may seek funds under EU

HT Correspondent

puneletters@hindustantimes.com

PUNE: New avenues have opened up for students, professors and research scholars of Savitribai Phule Pune University (SPPU) with the signing of a letter of intent (LoI) with University of Turku, Finland, for collaboration in teaching and research, student and faculty exchange, joint international projects, short term training programmes and curriculum development.

According to SPPU vice-chancellor Prof Nitin Karmalkar, "The University of Turku is one of the leading universities in Finland for its high-quality multidisciplinary research. Its higher authorities had visited SPPU last year and had shown interest in



■ SPPU vice-chancellor Prof Nitin Karmalkar (left) and Antti Suominen (vice-rector), University of Turku, signed the letter of intent. HT PHOTO

joint teaching and research programmes with SPPU. Under the scheme for promotion of academic and research collaboration (SPARC) by UGC, one joint project between SPPU and Uni-

versity of Turku in biosciences has already been sanctioned and some research students have worked in Turku. Apart from this, some students of SPPU are pursuing doctorate or post-doc-

toral research at University of Turku." University of Turku is a 100-year-old university located in southwest Finland.

A delegation led by Prof Kalle-Antti Suominen (vice-rector), University of Turku, visited SPPU on Tuesday. Both the institutions have signed a letter of intent for various joint activities. Prof Karmalkar signed the letter on behalf of SPPU.

"Through student exchange programmes, SPPU students will get exposure and research opportunities there. SPPU and University of Turku can submit joint proposals to European funding agencies under EU. It will help develop a curriculum for new courses to be designed under the new education policy, MHRD," said Karmalkar.

Hindustan Times
3 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

THE TIMES OF INDIA, PUNE
WEDNESDAY, DECEMBER 11, 2019

Senate proposes fee hike for SPPU courses

Last Revision Was In 2010 | Meet On Saturday

SwatiShindeGole
@timesgroup.com

Pune: The fees for all courses at colleges affiliated to the SPPU would increase by 30% and that of professional courses would rise by 20% from the next academic year if the senate approves the proposal.

The Savitribai Phule Pune University (SPPU) declared its agenda for the senate on Monday. The senate is scheduled to meet on Saturday.

For many years, there had been restriction on increasing the fees of courses, as the SPPU's strict rules on the same were applicable to the colleges.

"The last time the fees were increased in 2010. Ever since, there has been no change," senate member Prakash Patil, who submitted the fee hike proposal on senate agenda, told TOI.

Patil has proposed the increase in tuition fee of arts, science and commerce faculties across colleges under the SPPU. There are nearly 800 colleges in Pune, Nashik and Ahmednagar districts that are affiliated to the SPPU. If the proposal is accepted, the hike would be applicable to all the colleges.

Another senate member, Sanjay Kharat, has suggested that a fee regulation authority be set up as per the Maharashtra Universities Act, 2016, and it considers the proposal for fee hike.

Kharat said, "After the previous increase, the sixth and the seventh pay commissions had also been implied for government employees but the fees remained unchanged. How are colleges supposed to manage with the same fees year after year?"

The senate has incorporated 36 proposals in its agenda.

The other proposals include installation of CCTV cameras in hostels on the university campus, a workshop for all affiliated colleges

PRESENT SCENARIO



Fees	Arts, commerce	Science
Aided	₹800	₹800 + ₹125 lab charges
Unaided	₹3,500	₹8,000 + ₹7,000 lab charges

> If the senate approves, the fees for all courses at colleges affiliated to the SPPU will increase by 30% and professional courses will rise by 20%

> There are around 800

colleges in Pune, Nashik and Ahmednagar that are affiliated to the SPPU

> The hike would be applicable to all colleges if the proposal is accepted

THE SENATE INCORPORATED 36 PROPOSALS IN ITS AGENDA

> The proposals include CCTV cameras in hostels within the university campus, a workshop for all affiliated colleges to explain the credit-based choice system and clarify the guidelines regarding the same, among others

Higher education loan with minimum interest in agenda

SwatiShindeGole@timesgroup.com

Pune: The senate members on Monday proposed that the students who wanted to pursue higher education at private institutions but could not afford it should be given a loan with minimal interest by the Savitribai Phule Pune University (SPPU).

Shamakant Deshmukh, a senate member, said, "Various colleges affiliated to the SPPU conduct several professional and non-professional courses on their campuses on aided and unaided basis. There are many unaided courses that students cannot afford, which keeps them away from higher education." In order to solve this issue, Deshmukh proposed that the university could lend an education loan to such students on a minimal interest charge.

In another proposal, Deshmukh said, the university was in the process of appointing deans for various disciplines. "Along with this, the university must also consider appointing associate deans as there were many courses under one discipline and several colleges. Accordingly, the university should set aside funds to pay salaries for the appointed posts," he said.

to explain the credit-based choice system and clarify the guidelines regarding the same and a common admis-

sion cut-off date for all courses run by the university to bring uniformity, among others.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

र वि वार पु णे दि नां क

रविवार,
१५ डिसेंबर २०१९ ५

शुल्कवाढीचा निर्णय लांबणीवर

शुल्कवाढीबाबत समितीकडून निर्णय घेण्याचे कुलगुरूंचे स्पष्टीकरण

प्रतिनिधी, पुणे

विद्यार्थ्यांकडे शुल्क भरण्यासाठी पैसे नसतात, विद्यार्थी एक वेळ जेवतात याची पूर्ण कल्पना आहे. कारण मीही या परिस्थितीतूनच गेलो आहे. विद्यार्थीदशेत असताना माझ्याकडे तर एक वेळ जेवण्याइतकेही पैसे नसायचे. त्यामुळे विद्यापीठातील काशिनाथ उपाहारगृहात ब्रेडचे तुकडे खाऊन शिक्षण पूर्ण केले आहे. त्यामुळे विद्यापीठाच्या संलग्न

महाविद्यालयांतील शुल्कवाढीसंदर्भातील निर्णय शुल्क नियंत्रण समितीकडून घेण्यात येईल, असे सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. नितीन करमळकर यांनी शनिवारी स्पष्ट केले. त्यामुळे शुल्कवाढीचा निर्णय तूर्तास लांबणीवर पडला असून, विद्यार्थ्यांना दिलासा मिळाला आहे.

विद्यापीठाची अधिसभा शनिवारी झाली. या बैठकीसाठी शुल्कवाढ आणि शुल्काची पुनर्रचना असे दोन ठराव मांडण्यात आले होते. त्यामुळे

“ शुल्कवाढीचा मुद्दा अतिशय संवेदनशील

आहे. त्यामुळे या मुद्द्यावर तत्काळ निर्णय घेता येणार नाही. माजी कुलगुरू डॉ. आर. एस. माळी यांच्या अध्यक्षतेखाली शुल्क नियंत्रण समिती नेमण्यात आली आहे. शुल्कवाढीचा ठराव समितीकडे पाठवण्यात येईल. त्याबाबत समिती निर्णय घेईल.

- डॉ. नितीन करमळकर, कुलगुरू, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

अधिसभेत या संदर्भात काही निर्णय घेतला जाणार का, हे पाहणे महत्वाचे होते. अपेक्षेनुसार शुल्कवाढीच्या मुद्द्यावर जोरदार चर्चा झाली. मात्र, या ठरावाच्या बाजूने आणि ठरावाच्या विरोधात अशा दोन्ही बाजू मांडण्यात आल्या.

अधिसभा सदस्य प्राचार्य डॉ. प्रकाश पाटील यांनी गेल्या दहा वर्षात शुल्कवाढ झाली नसल्याचे नमूद करत

व्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी २० टक्के आणि अव्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी

महाविद्यालयांवरील कारवाई थांबवण्यासाठी प्रयत्न

विद्यापीठ परीक्षेदरम्यान अंतर्गत गुण भरताना महाविद्यालयांकडून चूक झाल्यास त्यांच्यावर कारवाई करण्याचे परिपत्रक माने घेण्याचा ठरावही मांडण्यात आला. दादाभाऊ शिंदेलकर, डॉ. शामकांत देशमुख, डॉ. संजय खरात, संतोष दोरे यांनी हा ठराव मांडला. अधिसभेत या ठरावावर चर्चा करण्यात आली. महाविद्यालयांवरील कारवाई थांबवण्यासाठी सदस्यांकडून प्रयत्न करण्यात आले. त्यामुळे येत्या काही दिवसांत या बाबत योग्य तो निर्णय घेण्यात येईल, असे कुलगुरू डॉ. नितीन करमळकर आणि प्र कुलगुरू डॉ. एन. एस. उमराणी यांनी सांगितले. मात्र, महाविद्यालयाच्या चुकीमुळे विद्यार्थ्यांच्या होणाऱ्या नुकसानाबाबत चर्चाच करण्यात आली नाही.



३० टक्के शुल्कवाढीचा ठराव मांडला. पाटील यांच्यासह अधिसभा सदस्य डॉ. शामकांत देशमुख आणि

व्यवस्थापन परिषद सदस्य डॉ. सुधाकर जाधवर यांनी शुल्कवाढ करणे विनाअनुदानित संस्थांच्या दृष्टीने का महत्वाचे आहे हे सांगत या शुल्कवाढीचे समर्थन केले.

तर शशिकांत तिकोटे आणि संतोष दोरे यांनी शुल्कवाढीला विरोध केला. आधीच अवकाळी पाऊस आणि अन्य कारणांमुळे शेतकरी कुटुंबे आर्थिक अडचणीत आहेत. त्यामुळे शुल्कवाढ करणे योग्य ठरणार नाही. शुल्कवाढ केल्यास विरोध केला जाईल, असे सांगण्यात आले.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

लोकमत

सर्व घटकांना संधी मिळणार : ठराव शुल्क निर्धारण समितीकडे पाठवण्याचा निर्णय

महाविद्यालय शुल्कवादीची टांगती तलवार

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांच्या शुल्कवादीचा ठराव विद्यापीठाच्या शुल्क निर्धारण समितीकडे पाठवण्याचा निर्णय गुरुवारी विद्यापीठाच्या अधिसभेत घेण्यात आला. या समितीसमोर समाजातील सर्व घटकांना आपले म्हणणे मांडण्याची संधी विद्यापीठातर्फे दिली जाणार आहे. त्यानंतरच शुल्कवाढ करावी किंवा नाही, यासंदर्भात अंतिम निर्णय घेण्यात येणार आहे. त्यामुळे महाविद्यालय शुल्कवादीची टांगती तलवार अजूनही कायम आहे.

विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांमधील व्यावसायिक व अव्यावसायिक अभ्यासक्रमांची शुल्कवाढ करावी, असा ठराव शनिवारी विद्यापीठाच्या अधिसभेत मांडण्यात आला. मात्र, ओला दुष्काळ आणि आर्थिक दुर्बलतेमुळे सध्या अनेक गरीब विद्यार्थ्यांना पारंपरिक अभ्यासक्रमाचे शुल्क भरणे अवघड जात आहे. त्यामुळे काही अधिसभा सदस्यांनी गदारोळ करत शुल्कवादीला विरोध केला. तर संस्थाचालक व



मी शुल्कवादीच्या बाजूचा नाही

काशिनाथ कॅंटीनच्या ब्रेडचे तुकडे खाऊन मी शिक्षण घेतले आहे. त्यामुळे शुल्कवाढ केल्यामुळे गरीब विद्यार्थ्यांनी शिक्षण घेणे अवघड जाते, याची मला पूर्ण जाणीव आहे. मी स्वतः शुल्कवादीच्या बाजूचा नाही. परंतु, सभागृहातील सदस्यांच्या भावना विचारात घेऊन शुल्क निर्धारण समितीकडे शुल्कवादीसंदर्भातील ठराव अभ्यासासाठी पाठविला जाईल. या समितीकडे विद्यार्थी, शिक्षक, प्राचार्य, संस्थाचालक, विद्यार्थी संघटना यांच्यासह समाजातील सर्व घटकांना आपली भूमिका मांडता येईल.

- डॉ. नितीन करमळकर, कुलगुरु,
सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांमध्ये प्रवेश घेणाऱ्या अनेक विद्यार्थ्यांना आजही प्रवेश शुल्क भरता येत नाही. राज्यात अवकाळी पावसामुळे शेतकरी अडचणीत सापडला आहे. शुल्कवाढ केल्यास ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना शिक्षण घेता येणार नाही. त्यामुळे शुल्कवादीचा ठराव नामंजूर करावा. शुल्कवादीमुळे विद्यार्थीवर्गात उद्रेक होईल, याचा विद्यापीठाने विचार करावा.

- संतोष ढोरे,
अधिसभा सदस्य

प्राचार्यांनी शुल्कवाढ झाली पाहिजे, अशी भूमिका मांडली. सभागृहात दोन गट निर्माण झाल्याने विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. नितीन करमळकर यांनी हा ठराव शुल्क निर्धारण समितीकडे पाठविण्याचे जाहीर केले. त्यामुळे शुल्कवादीवाचत विद्यार्थ्यांवर टांगती तलवार कायम आहे.

विद्यापीठाचे अधिसभा सदस्य डॉ. प्रकाश पाटील यांनी २०२०-२१ या शैक्षणिक वर्षापासून अव्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी ३० टक्के, तर

व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी २० टक्के शुल्कवाढ करण्याचा ठराव अधिसभेत मांडला.

गेल्या दहा वर्षांपासून विद्यापीठाने संलग्न महाविद्यालयांची शुल्कवाढ केली नाही. त्यामुळे प्राध्यापकांना वेतन देणे आणि विद्यार्थ्यांना आवश्यक सोई-सुविधा देणे शक्य होत नसल्याचे मत व्यक्त केले. तसेच अधिसभा सदस्य डॉ. शामकांत देशमुख यांनी सुद्धा शुल्कवाढ करण्याची आवश्यकता

असल्याची भूमिका मांडली. विद्यापीठाचे व्यवस्थापन परिषदेचे सदस्य डॉ. सुधाकर जाधवर यांनी संलग्न महाविद्यालयांची शुल्क पुनर्रचना करावी, असे मत व्यक्त करीत यावर शुल्क निर्धारण समितीला व चारही अधिष्ठात्यांना निर्णय घेऊ द्यावा, असे सभागृहात सांगितले. मात्र, अधिसभा सदस्य संतोष ढोरे, शशिकांत तिकोटे यांच्यासह काही सदस्यांनी शुल्कवादीच्या ठरावाला विरोध केला.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

लोकमत

विद्यापीठानेच द्यावे शैक्षणिक कर्ज

अधिसभेत ठराव येणार : मंजूरी मिळाल्यास विद्यार्थ्यांना मोठा दिलासा

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : विविध अभ्यासक्रमांच्या शिक्षण शुल्कामध्ये भरमसाट वाढ झालेली असल्याने आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांना प्रवेश घेता येत नाही. या विद्यार्थ्यांना मदतीचा हात म्हणून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने बँकांच्या धर्तीवर माफक व्याजदराने शैक्षणिक कर्ज योजना लागू करावी, असा ठराव अधिसभेमध्ये मांडण्यात आला आहे. हा ठराव मंजूर झाल्यास विद्यार्थी व पालकांना मोठा दिलासा मिळणार आहे.

विद्यापीठाशी संलग्न व्यावसायिक अभ्यासक्रम चालविणारे विनानुदानित महाविद्यालये व संस्थांचे शैक्षणिक शुल्क मोठ्या प्रमाणावर वाढले आहे. त्यामुळे सर्वसामान्य



विद्यार्थी, पालकांना बँकांकडून कर्ज घेत शुल्क भरावे लागते; पण काही विद्यार्थ्यांना कर्जाचा डोंगर पेलविणे शक्य नसल्याने ते या अभ्यासक्रमांना प्रवेश घेत नाहीत. क्षमता असून पैशांअभावी त्यांना व्यावसायिक शिक्षणापासून दर राहावे लागते. याबाबत गरजू विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी विद्यापीठाकडून माफक व्याजदराने शैक्षणिक कर्ज योजना लागू करावी, असा ठराव अधिसभा सदस्य प्रा. श्यामकांत देशमुख यांनी मांडला आहे. या प्रस्तावावर अधिसभेत चर्चा झाल्यानंतर त्याला हिरवा कंदील मिळू शकतो; पण

विद्यापीठाने शैक्षणिक कर्ज उपलब्ध करून देण्याबाबत तांत्रिक अडचणीही निर्माण होऊ शकतात, असे तज्ज्ञांनी सांगितले.

याविषयी देशमुख म्हणाले, “विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांची संख्या, विद्यार्थी संख्या वाढत आहे. विद्यार्थ्यांना पैशांअभावी उच्च शिक्षणापासून वंचित राहावे लागत आहे. विद्यापीठाचा कोट्यवधी रुपयांचा फंड आहे. हा फंड मुदत ठेव स्वरूपात ठेवण्यात आलेला आहे. यातील काही रक्कम विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक कर्ज देण्यासाठी उपलब्ध करून देता येऊ शकते. बँकांकडून दिल्या जाणाऱ्या कर्जाप्रमाणे ही योजना तयार करता येईल. हे कर्ज कोणत्या विद्यार्थ्यांना, कोणत्या अभ्यासक्रमास देता येईल, याचे निकष ठरवावे लागतील.”



विद्यापीठाद्वारे मिळावे शैक्षणिक कर्ज

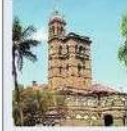
विद्यापीठाने योजना लागू करण्याची मागणी; अधिसभा सदस्य प्रा. श्यामकांत देशमुख यांनी मांडला ठराव

पुणे : प्रतिनिधी

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ व विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांत राबविल्या जाणाऱ्या अनुदानित व विनानुदानित तत्वावरील अभ्यासक्रमांचे शैक्षणिक शुल्क जास्त असल्यामुळे आर्थिक परिस्थिती हलाखीचे असलेल्या विद्यार्थ्यांना शिक्षण घेता येत नाही. त्यामुळे

गरजू विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी विद्यापीठाकडून माफक व्याजदराने शैक्षणिक कर्जयोजना लागू करावी, असा ठराव अधिसभा सदस्य प्रा. श्यामकांत देशमुख यांनी मांडला.

विद्यापीठाच्या अधिसभेची बैठक येत्या १४ तारखेला होणार आहे. या बैठकीसाठी सिनेट सदस्यांनी २६ ठराव मांडले. यामध्ये विद्यार्थी



शिक्षक मान्यतेची प्रक्रिया वर्षभर सुरू ठेवण्याची मागणी

पुणे, अहमदनगर आणि नाशिक जिल्ह्यांत पुणे विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांची संख्या मोठ्या प्रमाणावर आहे. त्यामुळे संतुष्टित महाविद्यालयांतील शिक्षक मान्यतेची प्रक्रिया वर्षभर सुरू ठेवण्याची मागणी डॉ. संजय डारत यांनी ठरावाद्वारे केली.

व विद्यापीठाशी संलग्न असणाऱ्या महाविद्यालयांतून शिक्षण घेणाऱ्या गरजू विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक कर्जयोजना सुरू

करण्याची मागणी प्रा. स्वामकांत देशमुख यांनी ठरावाद्वारे विद्यापीठाकडे केली.

महाविद्यालयांच्या व्यावसायिक व अभ्यासक्रमांचे शुल्क काही विद्यार्थ्यांना परवडत नसल्यामुळे

विद्यार्थी आपले शिक्षण अर्ध्यावर सोडून देतात. अशा स्थितीत विद्यापीठाकडून आर्थिक मदतीचा हाताने मिळाल्यास विद्यार्थ्यांना शिक्षण पूर्ण करणे शक्य होईल. त्यामुळे शैक्षणिक कर्जाची योजना विद्यापीठाने लागू करावी, असा ठराव प्रा. देशमुख यांनी मांडला आहे. या विषयावर सिनेट बैठकीत काच चर्चा होते, याची सर्वांना उपसुक्रा लागलेली आहे.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

शैक्षणिक कर्ज लागू करावे

पुणे विद्यापीठ अधिसभा सदस्याचा प्रस्ताव

प्रभात वृत्तसेवा
पुणे, दि. ९ - विद्यापीठ संलग्नित महाविद्यालयात अनुदानित व विनाअनुदानित तत्वावरील चालविल्या जाणाऱ्या अभ्यासक्रमांचे शैक्षणिक शुल्क मोठ्या प्रमाणात असते. त्यामुळे शिक्षणाचा आर्थिक भार पेलवत नाही. त्या पार्श्वभूमीवर गरजू विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी विद्यापीठाकडून माफक व्याज दराने शैक्षणिक कर्ज लागू करावे, असा ठराव अधिसभा सदस्य प्रा. शामकांत देशमुख यांनी मांडला आहे. त्यामुळे या विषयावर



विद्यापीठ काय निर्णय होईल, याची उत्सुकता आहे.

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अधिसभेची (सिनेट) बैठक येत्या १४ तारखेला होत आहे. त्यात ३६ ठराव आणि दोनच प्रश्न अधिसभा सदस्यांनी उपस्थित केले आहेत. त्यात प्रा. शामकांत

प्रवेशाची अंतिम तारीख निश्चित करावी

विद्यापीठाच्या सर्वच विद्याशाखेची परीक्षा यावर्षीपासून सेमिस्टर पद्धती सुरू झालेल्या आहेत. त्याचा विचार करून प्रवेशाची अंतिम तारीख निश्चित करावी, असा ठराव प्राचार्य प्रकाश पाटील यांनी मांडला आहे. त्यामुळे प्रवेशामध्ये एकसूत्रता येण्याची चिन्हे आहेत, असेही त्यांचे म्हणणे आहे.

देशमुख यांनी शैक्षणिक कर्ज उपलब्ध करून देण्याची मागणी ठरावाद्वारे विद्यापीठाकडे केली आहे. विशेषतः महाविद्यालयात व्यावसायिक व अव्यावसायिक अभ्यासक्रमांचे शुल्क काही विद्यार्थ्यांना परवडण्याजोगे नसते. त्यामुळे विद्यार्थी शिक्षण

सोडून देतात. अशा स्थितीत विद्यापीठाकडून आर्थिक मदतीचा हातभार लागल्यास विद्यार्थ्यांना शिक्षण पूर्ण करणे शक्य होईल. त्यामुळे शैक्षणिक कर्जाची योजना विद्यापीठाने लागू करावी, याकडे प्रा. देशमुख यांनी लक्ष वेधले आहे.



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सुकाळ

विद्यापीठात 'ओळखपत्र एक, सेवा अनेक'

आरएफआयडीचा वापर; सहा हजार विद्यार्थ्यांना होणार फायदा

पुणे, ता. १८ : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठात शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना देण्यात आलेल्या इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्राद्वारे अनेक सुविधा सुरू केल्या जाणार आहेत. या हायटेक सुविधेचा फायदा सहा हजार विद्यार्थ्यांना होणार आहे.

पुणे विद्यापीठाकडून राष्ट्रीय पातळीवर मानांकन वाढविण्यासाठी गुणात्मक सुधारणा केल्या जात आहेत. इनक्युबेशन सेंटरच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना नवनिर्मितीसाठी प्रोत्साहित केले जात आहे. विद्यापीठाच्या सुरक्षेकडेही प्रशासनाने लक्ष दिले आहे. महाराष्ट्र पोलिस दलाचे जवान, पेट्रोलिंग व्हॅन गस्तीवर असतातच;

महिनाभरात सुविधा

बायोमेट्रिक हजेरी, कमवा शिका योजनेतील सहभाग, शिष्यवृत्ती, विद्यापीठात गेटवरून होणारा प्रवेश, यासह इतर सुविधांसाठी या 'ई-ओळखपत्रा'चा वापर केला जाणार आहे. या एका ओळखपत्रासाठी ६० रुपये खर्च आला आहे. पुढील महिनाभरात ही सुविधा सुरू केली जाणार आहे. त्याचे सूतोवाच कुलगुरू डॉ. नितीन करमळकर यांनी अधिसभेत केले आहे.

शिवाय आयुकाप्रमाणे मुख्य प्रवेशद्वार आणि जनरल बी. सी. जोशी द्वार या दोन्ही ठिकाणी सुरक्षा कडक केली जात आहे.

विद्यापीठाने याच दृष्टिकोनातून विद्यापीठातील विभागांमध्ये शिक्षण

घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना 'आरएफआयडी' हे इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्र देण्यात आले आहे. त्याचा सध्या केवळ जयकर ग्रंथालयासाठी वापर केला जात आहे. त्यामुळे लिखापडो बंद करून पुस्तकांच्या देवघेर्वाची नोंद



विद्यार्थ्यांना

'ई-ओळखपत्र' देण्यात आलेले आहे. सध्या जयकर ग्रंथालयात याचा वापर सुरू आहे. याचप्रमाणे विद्यापीठातील सर्व सेवांशी आणि सुरक्षायंत्रणेशी हे ओळखपत्र जोडले जाणार आहे.
- डॉ. प्रफुल्ल पवार, कुलसचिव, पुणे विद्यापीठ

संगणकावर होत आहे. अशाच प्रकारे आता विद्यापीठातील इतर सेवा इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्रावर दिल्या जाणार आहेत. 'एक कॅम्पस, एक ओळखपत्र' ही संकल्पना यासाठी राबवली जात आहे.

Pune, Pune-Today
19/12/2019 Page No. 3

'एक कॅम्पस-एक आयकार्ड'

प्रभात वृत्तसेवा

पुणे, दि. १७ - सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठात शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्र देण्यात येत आहे. त्यामुळे सुरक्षेच्या दृष्टिकोनातून 'एक कॅम्पस एक आयकार्ड' ही संकल्पना राबविण्यात आली आहे. त्यामुळे विद्यापीठात शिकणाऱ्या सुमारे सहा हजार विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाच्या सर्व



विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांसाठी 'ई-ओळखपत्र' देण्यात आलेले आहे. सध्या जयकर ग्रंथालयात याचा वापर सुरू आहे. त्याचप्रमाणे विद्यापीठातील सर्व सेवांशी आणि सुरक्षा यंत्रणेशी हे ओळखपत्र जोडले जाणार आहे. नवीन धोरणे ठरविण्यासाठी हे ओळखपत्र महत्त्वपूर्ण ठरणार आहे.

- डॉ. प्रफुल्ल पवार, कुलसचिव, पुणे विद्यापीठ

सुविधांचा, योजनांचा लाभ योग्य प्रकारे मिळणार आहे.

विद्यापीठाने विभागांमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना 'आरएफआयडी' हे इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्र देण्यात आले आहे.

त्याचा सध्या केवळ जयकर ग्रंथालयासाठी वापर केला जात आहे. अशाच प्रकारे आता विद्यापीठातील इतर सेवा इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्रावर दिल्या जाणार आहेत, अशी माहिती

विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांना
इलेक्ट्रॉनिक ओळखपत्र

कुलसचिव डॉ. प्रफुल्ल पवार यांनी दिली. या संकल्पनेद्वारे बायोमेट्रिक हजेरी, कमवा शिका योजनेतील सहभाग, शिष्यवृत्ती, विद्यापीठात प्रवेश करताना गेटवरून होणारा प्रवेश यासह इतर सुविधांसाठी या 'ई-ओळखपत्रा'चा वापर केला जाणार आहे. या एका ओळखपत्रासाठी ६० रुपये खर्च आला आहे. पुढील महिनाभरात ही सुविधा सुरू केली जाणार आहे.

प्रभात

Wed, 18 December 2019

epaper.eprabhat.net/c/46999229



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

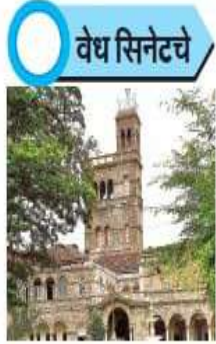
प्रा. श्यामकांत
देशमुख यांचा
सिनेटसमोर ठराव

म. टा. प्रतिनिधी, पुणे

विद्यार्थ्यांचे ऑनलाइन इंटरनेट गुण भरताना कॉलेज प्रशासनाची चुक झाल्यास, त्यांच्यावर कारवाई करण्यासाठी घेतलेल्या निर्णयाचे परिपत्रक रद्द करावे, असा ठराव सिनेट सदस्य प्रा. श्यामकांत देशमुख यांनी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या सिनेटमध्ये मांडला आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांचे नुकसान झाले तरी चालेल, मात्र त्या चुकीमुळे कॉलेजवर कारवाई होऊ नये, अशी भूमिका सदस्यांनी घेतली आहे. या निर्णयामुळे शिक्षण व्यवस्थेवर विपरीत परिणाम होतील, असा सल्लाही दिला आहे.

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाची

गुणांच्या चुकीबद्दल कारवाई नको



वेध सिनेटचे

‘विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक कर्जही द्या’

‘सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ आणि संलग्न कॉलेजांमध्ये अनुदानित व विनाअनुदानित तत्त्वावर विविध व्यावसायिक आणि विगर्व्यावसायिक अभ्यासक्रम सुरू आहेत. या अभ्यासक्रमांचे शुल्क अधिक असल्याने, ते भरताना विद्यार्थी व पालकांना आर्थिक अडचणीचा सामना करावा लागतो. अनेकदा विद्यार्थी उच्च शिक्षणापासून वंचित राहू शकतात. त्यामुळे गरजू विद्यार्थ्यांसाठी विद्यापीठाने मोफत व्याजदराने शैक्षणिक कर्जांची योजना सुरू करावी. त्याबाबतची तरतुद आणि आर्थिक निकष ठरवावेत,’ असा विद्यार्थ्यांना काहीसा दिलासा देणारा ठरावही सिनेट सदस्य प्रा. श्यामकांत देशमुख यांनी मांडला आहे.

सिनेट येथे रा.नि.वारी (१४ डिसेंबर) होणार आहे. त्यानुसार विविध ठराव वेळोवेळी मांडण्यात येणार आहेत. परीक्षांच्या निकालाबाबत विद्यापीठाने महत्त्वाचे परिपत्रक प्रसिद्ध केले असून, त्याद्वारे विद्यार्थ्यांना दिलासा देण्याचा

प्रयत्न केला आहे. या परिपत्रकानुसार कॉलेज प्रशासनाकडून विद्यार्थ्यांचे इंटरनेट गुण भरताना चुकी झाल्यास, संबंधित कॉलेजला त्या गुणांमध्ये दुरुस्ती करण्यासाठी हमीपत्र द्यावे लागणार आहे. यासोबतच संबंधित हमीपत्रात पुढील

लाभ मिळणार नाही. ‘या परिपत्रकातील हमीपत्र आणि त्यासंबंधीच्या अटी अतिशय जाचक असून, त्या शिक्षण व्यवस्थेवर व विद्यार्थ्यांच्या भवितव्यावर परिणाम करणाऱ्या आहेत. त्यामुळे हे परिपत्रक मागे घ्यावे,’ असा ठराव प्रा. देशमुख यांनी मांडला आहे.

कॉलेज प्रशासनाच्या चुकीमुळे विद्यार्थ्यांचा निकाल अनेकदा चुकीचा लागतो. यामध्ये विद्यार्थी अनुत्तीर्ण होऊन त्यांचे शैक्षणिक वर्ष वाया जाते किंवा त्यांना कमी गुण मिळतात. या सर्वांच्या अनुषंगाने विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक वर्ष वाया जाऊ नये, प्राध्यापकांनी आपले काम चोख करावे आणि कॉलेज प्रशासनाला शिस्त लागावी म्हणून विद्यापीठ प्रशासनाने हा निर्णय घेतला होता. या निर्णयामुळे कॉलेजांची मोठी

अडचण निर्माण झाली होती. त्यामुळे काही कॉलेजांचे प्राचार्य आणि सिनेट सदस्यांनी निर्णयामध्ये बदल करण्याची मागणी केली होती. त्यासाठी दबाव गटही निर्माण करण्यात आला आहे.

विद्यार्थ्यांभिमूख ठरावांची वानवा यंदाच्या सिनेटमध्ये शैक्षणिक संस्थांशी जुळलेल्या सदस्यांनी कॉलेजांचे प्रश्न, समस्या प्रामुख्याने ठरावांद्वारे मांडल्या आहेत. यामध्ये शिक्षण शुल्क समिती नेमून शुल्क पुनरींचित करावे, प्राध्यापकांची विविध विषयांवर कार्यशाळा घ्यावी, शिक्षक मान्यता वर्षभर चालू ठेवाव्यात, शिष्यवृत्ती कमी मिळणे, सेवकांसाठी जादा निवासांचे बांधकाम, गुणवत्ता सुधार योजनांतर्गत महाविद्यालयीन खर्चाचा परतावा देणे, सहयोगी अधिष्ठाता नेमणे अशा मुद्द्यांवर भर देण्यात आला आहे. मात्र, विद्यार्थ्यांना सतावणारे प्रश्न व समस्यांबाबतचे ठराव मांडण्याकडे दुर्लक्ष केल्याचे चित्र आहे. (क्रमशः)

विद्यार्थ्यांकडून यूपीएससीपेक्षा यूजीसी नेटच्या शिकवण्यांसाठी शोध

प्रतिनिधी, पुणे

देशभरातील विद्यार्थी यूपीएससीपेक्षा जास्त शोध यूजीसी नेटच्या शिकवण्यांसाठी घेत असल्याचे, स्पर्धा परीक्षांच्या शिकवण्यांसाठी मागणी असलेल्या देशभरातील पहिल्या सहा शहरांमध्ये पुण्याचा समावेश असल्याचे एका पाहणीतून दिसून आले आहे.

सुलेखा संकेतस्थळाने केलेल्या ‘लोकल सर्व्हिसेस ट्रेंड ट्रॅकर-ट्रेंड्स इन एक्झाम कोचिंग’ या पाहणीतून हा निष्कर्ष समोर आला आहे. गेल्या वर्षभरात संकेतस्थळाला भेट आणि शोध घेतलेल्या २८ हजार ग्राहकांवरून

हे निरीक्षण नोंदवण्यात आले आहे. त्यात प्रथम श्रेणीच्या शहरांतून १ लाख ३२ हजार १९२, द्वितीय श्रेणीच्या शहरांतून ६८ हजार ४८६ आणि तृतीय श्रेणीच्या शहरांतून १ लाख ६० हजार ८६० ऑनलाइन विनंत्या आल्या. देशभरात खासगी शिकवण्यांसाठी लोकप्रिय असलेल्या शहरांमध्ये दिल्ली पहिल्या स्थानी, चेन्नई दुसऱ्या स्थानी आणि हैद्राबाद तिसऱ्या स्थानी आहे. तर मुंबई, बंगळूरु आणि पुणे अनुक्रमे चौथ्या, पाचव्या आणि सहाव्या स्थानी असल्याचे नमूद करण्यात आले आहे. स्पर्धा परीक्षांमध्ये यूजीसी नेट, राज्यसेवा, कर्मचारी निवड परीक्षा (स्टाफ सिलेक्शन), संरक्षण, पोलीस

भरती आदींचा समावेश आहे. स्पर्धा परीक्षांसाठीच्या शिकवण्या जानेवारीत सुरू होत असल्याने ऑनलाइन शोध जानेवारीमध्ये वाढतो, तर जून-जुलैमध्ये त्याचे प्रमाण सर्वाधिक असल्याचेही दिसून आले आहे.

‘देशभरातील तृतीय श्रेणीतील शहरांमध्ये अजूनही पारंपरिक स्पर्धा परीक्षांविषयी आकर्षण असल्याचे दिसून येते. तसेच संरक्षण, पोलीस भरती या स्पर्धा परीक्षांसाठीच्या शिकवण्यांसाठी सर्वाधिक शोध मेट्रो शहरांत घेतला जात असल्याचे दिसून येते,’ असे सुलेखाचे संस्थापक आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी सत्या प्रभाकर यांनी सांगितले.



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

देशातील उच्च शिक्षणात आता बहुशाखा शिक्षणाचा प्रयोग

यूजीसीकडून 'नॅशनल अॅकॅडमिक क्रेडिट बँक'

प्रतिनिधी, पुणे

कला शाखेतील विद्यार्थ्याला वाणिज्य शाखेतील एखादा विषय शिकायचा असेल, विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी कला शाखेतील विषय शिकण्यास इच्छुक असेल, तर तसा अभ्यास करण्याची सुविधा आता उपलब्ध होणार आहे. विद्यार्थिकेंद्रित शिक्षण डोळ्यासमोर ठेवून विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून (यूजीसी) बहुशाखा अभ्यासक्रमाचा प्रयोग करण्यात येणार आहे. त्या अंतर्गत विद्यार्थ्यांना स्वतःचा अभ्यासक्रम ठरवता येणार असून हा अभ्यासक्रम एकाच महाविद्यालयातून पूर्ण करणेही आवश्यक नसेल. प्रायोगिक तत्त्वावर ही संकल्पना काही विद्यापीठांमध्ये राबवून त्यानंतर त्याची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करण्यात येईल.

यूजीसीकडून 'नॅशनल अॅकॅडमिक क्रेडिट बँक'ची स्थापना केली जाणार आहे. ही स्थापना झाल्यावर त्यात विद्यार्थ्यांची नोंदणी

केली जाईल. त्यात विद्यार्थ्यांनी निवडलेला अभ्यासक्रम, त्यांनी मिळवलेल्या प्रावीण्याची माहिती संकलित करण्यात येईल. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना एकाच वेळी विविध शाखांतील विषय शिकता येतील. एखाद्या विद्यार्थ्याला अन्य शाखेतील विषय त्याच्या संस्थेत उपलब्ध नसल्यास तो दुसऱ्या संस्थेतूनही तो विषय शिकू शकेल. तसेच विद्यार्थ्याला काही काळ थांबून एखादा वेगळा अभ्यासक्रम किंवा नवउद्योग (स्टार्टअप) करायचा असल्यास त्या बाबतची नोंद नॅशनल अॅकॅडमिक क्रेडिट बँकमध्ये करून त्यासाठी तो सुटी घेऊ शकेल. काही काळाने त्याला पुन्हा शिकायचे असल्यास पुन्हा लॉग इन करून राहिलेला अभ्यासक्रम तो पूर्ण करू शकेल.

या योजनेमुळे देशातील उच्च शिक्षणाचा चेहरामोहरा बदलण्याची, उच्च शिक्षणाला नवी उंची मिळण्याची यूजीसीला अपेक्षा आहे. त्याशिवाय

स्वतंत्र यंत्रणा

नॅशनल अॅकॅडमिक क्रेडिट बँक योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी स्वतंत्र यंत्रणा निर्माण केली जाणार आहे. त्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या श्रेयांक गुणांची नोंद करणे, विद्यार्थ्यांच्या इच्छेनुसार संस्थांमधील बदल नोंदवणे, गरजेनुसार श्रेयांक गुण कमी करणे आदी कामे होतील.

शिक्षण संस्थांनाही विद्यार्थिकेंद्री शिक्षणावर भर द्यावा लागणार असल्याचे यूजीसीने योजनेच्या आराखड्यात नमूद केले आहे. या आराखड्यावर शिक्षण क्षेत्रातील तज्ज्ञ, प्राध्यापक, विद्यार्थी यांच्याकडून हरकती आणि सूचना मागवण्यासाठी तो खुला करण्यात आला आहे. हरकती-सूचना पाठवण्यासाठी २० डिसेंबरची मुदत देण्यात आली आहे.

लोकसत्ता

18 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सकाळ

WWW.LOKSATTA.COM

बुधवार, ११ डिसेंबर २०१९

५

मॉडर्न शाळेत प्राण्यांविषयी मार्गदर्शन

वारजे ता. ९ : वारजे मॉडर्न हायस्कूलमध्ये 'सकाळ एनआयई'च्या वतीने पाळीव व भटक्या प्राण्यांशी संवाद कसा साधावा, त्यांना कसे हाताळावे व त्यांच्याशी कसे वागले पाहिजे या विषयावर कार्यशाळा झाली. कार्यक्रमात रेस्क्यू ताल ग्रुपच्या सदस्यांनी प्राण्यांचे महत्त्व सांगितले. कुत्रा चावल्यानंतर लगेच जखम धुणे, कुत्रा मागे लागल्यावर पळून न जाता त्याच जागी हाताची घडी घालून थांबावे व प्राण्यांना न मारता त्यांच्याशी प्रेमाने वागावे हा संदेश दिला. कार्यक्रमासाठी संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गजानन एकबोटे, शाळा समिती अध्यक्ष श्यामकांत देशमुख, योगेश ठिपसे, गोकुळ कांबळे यांनी मार्गदर्शन केले. वैदेही शेते, योगेश टेकाळे, दीपक कदम या वेळी उपस्थित होते.

Pune, Pune-Today
10/12/2019 Page No. 4

अधिसभा सदस्यांकडे विषयांची वानवा ?

प्रतिनिधी, पुणे

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषदेला प्रश्न विचारण्यासाठी अधिसभा सदस्यांकडे विषयांची वानवा आहे का, असा प्रश्न निर्माण झाला आहे. शनिवारी (१४ डिसेंबर) होणाऱ्या विद्यापीठाच्या अधिसभेच्या कार्यक्रम पत्रिकेत काही अपवाद वगळता सदस्यांनी मांडलेले ठराव 'सरकारी' स्वरूपाचे आहेत.

विद्यापीठाची अधिसभा आधी १२ ऑक्टोबरला होणार होती. मात्र, विधानसभा निवडणुकीमुळे ही अधिसभा पुढे ढकलण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यामुळे आता शुक्रवारी अधिसभा होणार आहे. या अधिसभेची कार्यक्रमपत्रिका निश्चित करण्यात आली आहे. त्यात अधिसभा सदस्यांकडून विविध विषयांसंदर्भात ठराव मांडण्यात आले आहेत. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अधिसभेला मोठी परंपरा आहे. राज्यातील अन्य विद्यापीठांचे विद्यापीठाच्या अधिसभेकडे लक्ष असते. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या निर्णय, धोरणांनुसार अन्य विद्यापीठे त्यांची धोरणे ठरवतात. त्यामुळे सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाची अधिसभा महत्त्वाची असते.

अधिसभा सदस्यांकडून विद्यापीठाच्या धोरणांना धारेवर धरणारे प्रश्न विचारले जाणे, विद्यार्थ्यांच्या समस्या मांडणे, नव्या

“ अधिसभा सदस्यांनी विद्यापीठाचे अंदाजपत्रक, लेखा परीक्षण, वार्षिक अहवाल यांचा अभ्यास करून, विद्यार्थी, प्राचार्य, अनुभवी प्राचार्य, पालक अशा सर्व घटकांशी चर्चा करून प्रश्न आणि ठराव मांडले पाहिजेत, तरच अधिसभेत चांगली चर्चा होऊ शकते.

- डॉ. गजानन एकबोटे, माजी अधिसभा सदस्य



कल्पना सुचवणे, मांडण्यात आलेल्या सर्व मुद्द्यांवर सर्वसमावेशक चर्चा होणे, विद्यार्थी हिताचे आणि गुणवत्तापूर्ण धोरण ठरवले जाणे अपेक्षित असते. मात्र, या अधिसभेच्या कार्यक्रमपत्रिकेत अधिसभा सदस्यांनी मांडलेल्या ठरावांमध्ये बहुतांश प्रशासकीय नुटी, विद्यापीठातील कर्मचाऱ्यांच्या मागण्या अशा प्रकारच्याच ठरावांचा समावेश आहे. त्यामुळे काही किरकोळ अपवाद वगळता विद्यार्थ्यांच्या गरजा, विद्यार्थ्यांना समोर ठेवून अधिसभा सदस्यांकडून मुद्देच मांडण्यात आलेले नाहीत. त्यामुळे अधिसभेत विद्यार्थी उपरेच असल्याचे दिसून येत आहे.

लोकसत्ता

Wed, 11 December 2019

<https://epaper.loksatta.com/c/>



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

लोकमत

विद्यापीठाच्या अधिसभेतून स्थगन प्रस्ताव हद्दपार

नवीन एकरूप परिनियम : विद्यार्थ्यांचे आणि
समाजाचे प्रश्न अधिसभेत मांडू देण्याची मागणी

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अधिसभेच्या कामकाजाची सुरुवात स्थगन प्रस्तावाने होते... सर्व सदस्य आपल्या अपेक्षित असलेल्या विषयाकडे विद्यापीठाचे प्रश्न वेधतात.. या पद्धतीने अनेक वर्षांपासून चालणाऱ्या विद्यापीठाच्या अधिसभेच्या कामकाजाला नवीन एकरूप परिनियमामुळे आता लगाम बसला आहे. शनिवारी झालेल्या विद्यापीठाच्या अधिसभेतही सदस्यांना स्थगन प्रस्ताव मांडण्यापासून रोखले. त्यामुळे विद्यापीठाच्या अधिसभेतून स्थगन प्रस्ताव हद्दपार झाले आहेत.

विद्यापीठ अधिकार मंडळाचे कामकाज सुरळीतपणे चालावे यासाठी विद्यापीठ कायद्याला अनुसरून राज्य शासनातर्फे एकरूप परिनियम तयार केले. या परिनियमानुसार विद्यापीठाचे कामकाज चालवणे बंधनकारक आहे. परिनियमात नमूद केल्याप्रमाणे अधिसभेत केवळ एकच स्थगन प्रस्ताव मांडता येईल, असे विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. नितीन करमळकर यांनी शनिवारी सभागृहाला सांगितले. तर कोणत्या कारणास्तव स्थगन प्रस्ताव घेता येत नाहीत, असे कुलसचिव डॉ. प्रफुल्ल पवार यांनी सांगितले.

मात्र, त्यावरून सभागृहाचे वातावरण काही काळ चांगलेच

त्यामुळे चर्चा नाही

- ◆ विद्यापीठ कामकाजाच्या सुरुवातीला स्थगन प्रस्ताव घेण्याचे राज्यातील सर्व विद्यापीठांनी बंद केले आहे. त्यामुळे पुढील काळात स्थगन प्रस्ताव अधिसभेतून हद्दपार झाल्याचे दिसून येईल.
- ◆ अधिसभा सदस्यांनी स्थगन प्रस्तावाचा आग्रह धरल्यामुळे त्यावर शनिवारी चर्चा झाली. परंतु, रात्री उशिरा सर्व प्रस्ताव आल्यामुळे त्यावर फारशी चर्चा झाली नाही. त्यामुळे पुढील काळात अधिसभेच्या कार्यक्रम पत्रिकेत आपले अधिकाधिक प्रश्न व ठराव यावेत यासाठी अधिसभा सदस्यांकडून प्रयत्न केलेले दिसून येतील.

तापले. अधिसभा सदस्य हे समाजातील प्रत्येक घटकाचे प्रतिनिधी करणारे आहेत. त्यामुळे विद्यार्थ्यांचे व समाजाचे प्रश्न त्यांना अधिसभेत मांडू दिले पाहिजे, अशी भूमिका अनेक अधिसभा सदस्यांनी मांडली. त्यावर सभागृहाचे कामकाज कायदानुसार करावे लागते. त्यामुळे स्थगन प्रस्तावांचे रुपांतर ऐनवेळी आलेले विषय म्हणून स्वीकारून कामकाजाच्या शेवटी घेतले जाईल, असे पवार यांनी सांगितले.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

लोकमत

महाविद्यालयांना 'नॅक' करून घेण्याचे आदेश

दहा विभाग : एक हजार ७७८ महाविद्यालयांना तत्काळ मूल्यांकन करावे लागणार

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : राज्यातील सर्व महाविद्यालयांनी चालू शैक्षणिक वर्षात नॅशनल असेसमेंट अँड अॅक्ट्रिडिटीशन कौन्सिलकडून (नॅक) मूल्यांकन करून घ्यावे, अशा सूचना राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण सचिव सौरभ विजय यांनी दिले आहेत. मात्र, राज्यातील राज्यातील दहा विभागांतील ३ हजार ४२ महाविद्यालयांपैकी केवळ १ हजार २६४ महाविद्यालयांनी नॅक मूल्यांकन करून घेतले आहे. त्यामुळे उर्वरित १ हजार ७७८ महाविद्यालयांना तत्काळ नॅक मूल्यांकनाची प्रक्रिया करावी लागणार आहे.

राज्यातील सर्व अकृषी विद्यापीठांच्या कुलगुरूंची परिषद सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातील शनिवारी पार पडली. या वेळी राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाचे सचिव सौरभ विजय यांनी महाविद्यालयांच्या नॅक मूल्यांकनाबाबत चर्चा केली.

अनुदानित नॅक मूल्यांकन महाविद्यालयांची विभागनिहाय आकडेवारी

पुणे विभाग आघाडीवर

पुणे विभागात एकूण १६८ अनुदानित महाविद्यालये असून, त्यातील १६५ महाविद्यालयांनी नॅक मूल्यांकन केले आहे. तर ३०८ विनाअनुदानित महाविद्यालयांपैकी ४९ महाविद्यालयांनी नॅककडून मूल्यांकन करून घेतले आहे. विभागात एकूण ४७६ महाविद्यालये असून त्यातील २१४ महाविद्यालयांनी मूल्यांकनाची प्रक्रिया पूर्ण केली आहे.

अमरावती विभागातील १५२ महाविद्यालयांपैकी ११८ महाविद्यालयांनी, औरंगाबाद विभागातील ११५ पैकी १०२, जळगाव विभागातील ८३ पैकी ८२, कोल्हापूराला १३३ पैकी १३२, मुंबई विभागातील १०० पैकी ९२, नागपूर विभागातील १९५ पैकी १५४, नांदेड विभागातील ९७ पैकी ९३, पनवेल विभागातील ९४ पैकी ९२, पुणे विभागातील १६८ पैकी १६५ मूल्यांकन केले आहे. सोलापूर विभागातील ४० पैकी सर्व ४० महाविद्यालयांनी मूल्यांकन केले आहे.

तसेच चालू शैक्षणिक वर्षात सर्व महाविद्यालयांनी नॅक मूल्यांकन करून घ्यावे, अशा सूचना दिल्या. उच्च

शिक्षणाच्या दर्जात वाढ व्हावी, महाविद्यालयांना नॅक मूल्यांकन विद्यार्थ्यांना आवश्यक सोई-सुविधा बंधनकारक केले आहे. परंतु, उपलब्ध व्हाव्यात, या उद्देशाने सर्व शासकीय महाविद्यालयांसह अनेक

विभागाचे नाव	महाविद्यालयांची संख्या	नॅक झालेल्या महाविद्यालयांची संख्या
अमरावती	२९१	१२६
औरंगाबाद	३८७	१११
जळगाव	१५१	९४
कोल्हापूर	२२४	१५४
मुंबई	२४२	१२८
नागपूर	५७०	१६९
नांदेड	२६१	९१
पनवेल	३६३	१३०
पुणे	४७६	२१४
सोलापूर	७७	४७
	३,०४२	१,२६४

अनुदानित व विनाअनुदानित महाविद्यालयांनी नॅककडून मूल्यांकन करून घेतले नसल्याची माहिती समोर आली आहे.

नॅक मूल्यांकन केलेल्या राज्यातील शासकीय व अनुदानित महाविद्यालयांची संख्या मोठी आहे. राज्यात एकूण २८ शासकीय महाविद्यालये आहेत. त्यातील २३ महाविद्यालयांचे नॅक मूल्यांकन झाले आहे. मात्र, मुंबई विभागातील ३, नागपूर व औरंगाबाद विभागातील प्रत्येकी १ अशा पाच शासकीय महाविद्यालयांचे अद्याप नॅक मूल्यांकन झालेले नाही. तसेच राज्यातील १ हजार ८३७ विनाअनुदानित महाविद्यालयांपैकी केवळ १८१ विनाअनुदानित महाविद्यालयांनी मूल्यांकन करून घेतले आहे. त्यात अमरावती, औरंगाबाद, नांदेड आणि सोलापूर या विभागांतील बरोबरच मोजता येतील एवढ्या महाविद्यालयांनी मूल्यांकन केले आहे.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सृजनात्मक लेखन आणि आपण

विवेक कुलकर्णी

पुलित्जर पुरस्कार विजेत्या भारतीय वंशाच्या लेखिका झुंपा लाहिरी अमेरिकेत प्रिन्स्टन विद्यापीठाच्या 'लुईस सेंटर फॉर द आर्ट्सच्या क्रिएटिव्ह रायटिंग प्रोग्राम'च्या संचालक झाल्या आहेत. हा प्रोग्राम यंदा ऐंशी वर्ष पूर्ण करत आहे. नवोदित लेखकांना व्यासपीठ मिळावे व त्यांच्या प्रतिभेला खतपाणी घातले जावे याचे उद्देशाने तो सुरू झाला. या पार्श्वभूमीवर आपल्याकडे असे काही आहे का, याचा शोध घेताना काही गोष्टी उजेडात आल्या. त्या पाहण्याआधी पुणे विद्यापीठाच्या इंग्रजी विभागाच्या ऐच्छिक विषयाच्या कोर्समध्ये याविषयी काय लिहिलेले आहे, ते बघूया. The course will function on the assumption that while poets are born, not made; talent, where it exists, can and must be developed and cultivated. या वाक्यातील शेवटचे दोन शब्द developed व cultivated हे महत्वाचे आहेत. सृजनात्मक लेखन विकसित करणे व त्याची प्रशिक्षण करणे हा या अभ्यासक्रमाचा उद्देश आहे. पुणे विद्यापीठात हा अभ्यासक्रम कादंबरी व कविता लेखनासाठी सुरू आहे. पण महाराष्ट्रात असे किती ठिकाणी आहे? प्रतिनिधिक स्वरूपात मुंबई, नांदेड आणि नागपूर या चार विद्यापीठांच्या संकेतस्थळांना भेट दिली. पैकी पुणे विद्यापीठात इंग्रजी विभागात सृजनात्मक लेखन हा ऐच्छिक विषय आहे. मुंबई विद्यापीठातही तो इंग्रजी विभागातच आहे. दोन्हीकडे मराठी विभागात तो नाही.

नांदेड विद्यापीठात तो अभिवातच नाही. नागपूर विद्यापीठाच्या 'जीवन शिक्षण अभियानांत' सहा आठवड्यांचा

'क्रिएटिव्ह रायटिंग अँड कम्प्युनिकेशन स्कील्स' असा अभ्यासक्रम आहे. पण इंग्रजीत. विद्यापीठात निदान प्रमाणपत्र देण्यापुरता तरी मराठी अभ्यासक्रम असावा असे आपल्याला वाटत नाही, हे दुदैव आहे. 'अक्षर मानव संघटना' मात्र दरवर्षी लेखन कार्यशाळा घेते. त्यांचे समन्वयक अभिजीत सोनावणे सांगतात की यंदा कार्यशाळा नाशिकमध्ये झाली. किमान सहा वर्षे ती होत आहे.

इंग्रजीत 'क्रिएटिव्ह रायटिंग'वर शेकडो पुस्तके आहेत, मराठीत डॉ. आनंद पाटील यांचे 'सृजनात्मक लेखन' हे एकमेव पुस्तक आहे. तेही किती जणांनी वाचले असेल? हे पुस्तक नावाप्रमाणे 'लेखन कसे करावे' याविषयी माहिती देते. डॉ. यादव यांनी हा अभ्यासक्रम गोवा विद्यापीठात शिकवला जात असल्यामुळे ते पुस्तक लिहिले असावे. काहीना असे वाटेल की सृजनात्मक लेखन ही शिकवण्याची गोष्ट आहे का? किंवा एकूणच लेखन करणे औपचारिक शिकवण्याने येते का? माझं मत सकारात्मक आहे.

दोन लेखकांशी याविषयी बोललो. गणेश मतकरी म्हणतात, "लेखन किंवा कोणतीही कला, पूर्णपणे शिकवता येते असें मला वाटत नाही. तुमच्यात तिचा काही अंश उपजत असावा लागतो. प्रशिक्षण हे तो अंश फुलवण्याबद्दलचं, त्याला अधिक सक्षम करण्याबद्दलचं असू शकतं. अनेकदा असं होऊ शकतं की काही कारणाने हा अंश आहे हेच लक्षात आलेलं नसतं. त्या वेळी मात्र प्रशिक्षणाचा त्या विषयाकडे लक्ष वेधण्यासाठी, छुपी प्रतिभा बाहेर काढण्यासाठी उपयोग होऊ शकतो. मात्र, प्रशिक्षणाचा अतिरेकी नको. साहित्यिकाने, कलावंतानी आविष्कार मुक्तपणे होऊ देणं हे त्याच्या व्यक्तिगत विकासाच्या दृष्टीने महत्वाचं आहे." तर ज्येष्ठ साहित्यिक शेषराव मोहिते म्हणतात, "सृजनात्मक



सृजनात्मक लेखनासाठीचे शिक्षण देणारे अभ्यासक्रम आपल्या विद्यापीठात नाहीत. मुळात तरी गरजच आपल्याला वाटत नाही. परंतु अशा अभ्यासक्रमातून लेखक आणि वाचकही घडू शकतो...

लेखन असा विषय घेऊन ते शिकवता येत नाही. ते उपजत असावं लागतं. प्रतिभा असल्याशिवाय लेखन होऊ शकत नाही." इंग्लंड-अमेरिकेत असे अभ्यासक्रम सर्व विद्यापीठात घेतले जातात. पाच वर्षांपूर्वी इंग्लंडमधील बाथ येथील लिटररी फेस्टिवलमध्ये अशाच अभ्यासक्रमात शिकवणारे कादंबरीकार हन्री कुरेशी म्हणाले, "सृजनात्मक लेखन हा वेळेचा अपव्यय आहे. कारण माझ्या बऱ्याच विद्यार्थ्यांमध्ये प्रतिभाच नाही आहे. त्यामुळे त्यांना धड एक कथा नीट लिहिता येत नाही. फार फार तर एखाद-दोन वाक्ये ते लिहू शकतात."

कुरेशी व मोहितेच्या मतांचा आदर करून मी म्हणून की आपल्या इथे ते असूच नये असं नाही. तसेच सृजनात्मक लेखनाचा अभ्यासक्रम करूनही बऱ्याच जणांना लेखन करणे जमणार नाही कारण त्याला व्यावहारिक मर्यादा असतील. पण याचा अर्थ त्यांना मिळालेलं ज्ञान

वाया जाणार नाही. पंचविशीत जर एखाद्याने असा अभ्यासक्रम केला तर तो कदाचित पंक्तिशीत लेखन करेल. अभ्यासक्रम पूर्ण केला की लगेच लेखन यायलाच हवं असे नाही. लेखनाला वेळ द्यावा लागतो. वाचलेलं, शिकलेलं, अनुभवलेलं, चिंतलेले विचार मुरावे लागते. तरच प्रतिभेला धमारे फुटतात. हा अभ्यासक्रम म्हणजे इंग्रजीअरिंग नव्हे की चार वर्षे तिथे काढल्यावर बाहेर पडल्या पडल्या हातात नोकरी.

मी तीन कादंबऱ्या लिहिल्या आहेत आणि ज्यांना लेखन करायचं आहे ते, ते कसं करावं याविषयी सतत विचारणा करतात. एका मित्राने दोन तास चर्चा केली. सदानंद देशमुखांची साहित्य अकादमी विजेती 'बारोमास' ही कादंबरी वाचून त्याला स्वतःच आयुष्य चितारवसं वाटत होतं. पण लिहायला बसला अन् त्याच्या लक्षात आलं एक पानसुद्धा लिहिणं जमत नव्हतं. मी काही सूचना केल्या.

'बारोमास' सोडून कुठल्या कादंबऱ्या वाचल्यात विचारलं. काय लिहायचं, कसं लिहायचं हे सांगितलं. कादंबरीत कल्पनाशक्ती किती महत्वाची आहे हे पटवलं. कथातर्गत व कथाबाह्य निवेदन यातील फरक सांगितला. पात्ररचना, काळ, संवाद, भाषा यांची माहिती दिली. लेखनासाठी जितकी प्रतिभेची गरज असते तितकीच बैठकही महत्वाची, हे सांगितलं. मुद्दा हा आहे की सृजनात्मक लेखनाचा अभ्यासक्रम असता तर माझ्या या मित्राला निश्चितच उपयोग झाला असता.

मराठी कादंबरीपुरता विचार केला तर ऐंशीच्या दशकात झालेला वास्तववादी लेखनाचा चंचूप्रवेश अजूनही प्रभाव पाडून आहे. लेखन करणे म्हणजे जीवनविषयक सूत्र मांडणारं, आपला भवताल कवेत घेणारं सकस साहित्य लिहिणं हे सामीकरण बदललेलं नाही. त्यामुळे, कादंबरीत विविध विषय व प्रकार हवेत ही शक्यता कमी झालेली आहे. मराठीतील शेवटचा गुप्तहेर ऐंशीच्या दशकातला, सुहास शिरवळकरांनी निर्मिलेला मंदार पटवर्धन. जगभर गाजलेली 'गेम ऑफ थ्रोन्स' मालिका ही फॅटसी कादंबरी प्रकारात लिहिलेल्या कादंबरी मालिकेवर आधारित आहे. मराठीत गेल्या वीस वर्षात किती फॅटसी लिहिल्या गेल्या? खैरनारंची 'शोध'ही अपवाद असू शकेल. इ.स.२००० नंतरकी किती नावे वाचकप्रिय साहित्यप्रकारात दिसतात? राज्य सरकार मराठीला अभिजाततेचा दर्जा मिळावा म्हणून प्रयत्नशील आहे. साहित्य संमेलने भरत आहेत. मराठी वाचकांची संख्या घटत आहे. मग लेखक घडवण्यासाठी आपण प्रयत्न का करत नाही? लेखक तयार झाले तरच वाचक वाढतील व भाषा टिकेल. त्यासाठी सृजनात्मक लेखनाचा अंतर्भाव अभ्यासक्रमात हवा.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education



महाविद्यालयांना दररोज एक तास खेळासाठी राखीव ठेवावा लागणार

विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे निर्देश

पुणे : प्रतिनिधी

देशाची नवी पिढी शारीरिक आणि मानसिकदृष्ट्या मजबूत असायला हवी. मात्र, अभ्यासाच्या ओझ्यामुळे विद्यार्थ्यांचे फिटनेसकडे दुर्लक्ष होत आहे. त्यामुळे येत्या जानेवारीपासून प्रत्येक महाविद्यालयाला रोज एक तास खेळासाठी राखीव ठेवण्याचे निर्देश विद्यापीठ अनुदान आयोगाने (यूजीसी) दिले आहेत.

यूजीसीने दिलेल्या निर्देशानुसार महाविद्यालयांनी आणि विद्यापीठांनी रोज किमान ४५ ते ६० मिनिटे शारीरिक व्यायाम आणि खेळासाठी राखीव ठेवावी. तसेच रोज एक तास फिटनेसचा ठेवता येईल, असे प्रत्येक वर्गाचे शैक्षणिक वेळापत्रक बनवा, असे यूजीसीने सर्व विद्यापीठे आणि महाविद्यालयांना पाठविलेल्या परिपत्रकात नमूद करण्यात आले आहे. या तासामध्ये इनडोअर किंवा आउटडोअर खेळ, योगा, सायकलिंग, स्वीमिंग किंवा अन्य प्रकारचे शारीरिक



व्यायाम विद्यार्थ्यांकडून करवून घेतले जाणार आहेत.

त्याचबरोबर प्रत्येक महाविद्यालयाने फिटनेस क्लब स्थापन करावा. त्या क्लबच्या माध्यमातून क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन केले जावे आणि त्याचे मासिक नियोजन केले

जावे, अशाही सूचना यूजीसीने दिल्या आहेत. दरम्यान, यूजीसीचा हा निर्णय स्वागतार्ह असला तरी त्याची अंमलबजावणी करता येईल का, असा प्रश्न अनेक महाविद्यालयांना पडला आहे. शारीरिक आणि मानसिक फिटनेसला आम्ही महत्त्व देतो, पण आठवड्याला आम्हाला फक्त २५ तास मिळतात. त्यामुळे दर दिवशी एक तास खेळाला देणे कठीण आहे. आठवड्यातून एक तास मात्र निश्चित देता येईल, असे काही महाविद्यालयांच्या प्राचार्यांनी सांगितले.

Pune Edition
17 Dec, 2019 Page No. 3
Powered by : erelego.com

सकाळ

महाविद्यालयांत व्यायामशाळा!

व्यायामाचे तास राबविण्याचे 'यूजीसी'चे निर्देश

सकाळ वृत्तसेवा

मुंबई, ता. १५ : विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि कर्मचाऱ्यांच्या सुदृढ आरोग्यासाठी महाविद्यालये आणि विद्यापीठांमध्ये 'व्यायामाचा तास' सुरू करण्याचे निर्देश विद्यापीठ अनुदान आयोगाने (यूजीसी) सप्टेंबरमध्ये दिले होते. हा कार्यक्रम अधिक प्रभावीपणे राबविण्यासाठी यूजीसीने नुकतेच महाविद्यालय व विद्यापीठांना फिटनेस क्लब सुरू करण्याबाबत मार्गदर्शक तत्त्वे जारी केली.

व्यायामाच्या तासाची प्रभावी अंमलबजावणी होण्यासाठी यूजीसीने १३ डिसेंबरला नवी मार्गदर्शक तत्त्वे जाहीर केली आहेत. त्यानुसार

स्पर्धांचे आयोजन

प्रत्येक शिक्षण संस्थेने वार्षिक क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन करून त्यातून राज्य व राष्ट्रीय विद्यापीठ स्तरावरील क्रीडापटू चडविण्यासाठी प्रयत्न करावेत. सर्व वर्षांचे नियोजन करून त्याचा अहवाल जानेवारी २०२० पर्यंत यूजीसीकडे सादर करण्याचे निर्देश दिले आहेत.

महाविद्यालयांना व्यायामशाळा सुरू करण्याच्या सूचना दिल्या आहेत. व्यायामशाळेच्या प्रमुखपदी क्रीडा शिक्षकांची नियुक्ती करण्याबरोबरच खेळाची आवड असणारे विद्यार्थी, शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना सदस्य म्हणून नियुक्ती करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत; तसेच खेळांची आवड असणाऱ्या विद्यार्थ्यांची स्वयंसेवक म्हणून

फळी तयार करण्यात यावी. स्वयंसेवक व क्रीडा शिक्षकांवर अन्य विद्यार्थी, शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना खेळासाठी प्रोत्साहित करण्याची जबाबदारी असणार आहे. विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याबाबत विशेष काळजी घेण्यासाठी विविध कार्यशाळांचे आयोजन करण्याच्या सूचनाही देण्यात आल्या आहेत.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

पुणे विद्यापीठातर्फे 'युवा गौरव' राष्ट्रीय पातळीवर उत्कृष्ट कामगिरीसाठी मिळणार पुरस्कार

पुणे, ता. ५ : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातर्फे या वर्षापासून 'युवा गौरव' पुरस्कार देण्यात येणार आहेत. राष्ट्रीय पातळीवर उत्कृष्ट कामगिरी केलेल्या ४० वर्षे किंवा त्यापेक्षा कमी वय असलेल्या युवक-युवतींसाठी हा पुरस्कार दिला जाणार आहे. त्यासाठी ३ जानेवारीपर्यंत प्रस्ताव पाठविण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.

कला (ललित कला, प्रयोगजीवी कला, इत्यादी. सर्व प्रकारच्या कला), क्रीडा, साहित्य, संशोधन, सामाजिक कार्य हे पुरस्कार पुढील क्षेत्रातील कामगिरीसाठी दिले जाणार आहेत. या पुरस्कारासाठी इच्छुक उमेदवार सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचा किमान पदवीधारक असावा. उमेदवाराने प्रत्यक्ष विद्यापीठातील विभागातून किंवा विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या पुणे, नगर व नाशिक जिल्ह्यांमधील महाविद्यालयातून/

प्रस्ताव तीन जानेवारीपर्यंत पाठवावेत

उमेदवारांची नामनिर्देशने पाठवण्याचा नमुना विद्यापीठाच्या www.unipune.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. तो भरून नियोजन आणि विकास विभागाच्या उपकुलसचिवांकडे प्रत्यक्ष किंवा pldvp@unipune.ac.in या ई-मेलवर पाठविणे आवश्यक आहे. ही नामनिर्देशने ३ जानेवारी रोजी सायंकाळी ६ वाजेपूर्वी पोचणे आवश्यक आहे.

मान्यताप्राप्त संस्थेतून पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवीचे शिक्षण पूर्ण केलेले असावे, अशी माहिती विद्यापीठाच्या नियोजन व विकास विभागाचे उपकुलसचिव मुंजाजी रासवे यांनी दिली.

पुरस्काराचे स्वरूप मानपत्र आणि रु. २५ हजार असे असणार आहे. ते विद्यापीठाच्या स्थापनादिनी दिले जातील. एका वर्षी जास्तीत जास्त ४ जणांना पुरस्कार दिले जातील. या पुरस्कारांसाठी येणाऱ्या

प्रस्तावांमधून पात्र व योग्य व्यक्तींची निवड करण्यासाठी विद्यापीठाने शोध समिती नियुक्त केली आहे. या पुरस्कारासाठी योग्य व पात्र व्यक्तींच्या नावांची शिफारस करण्यासाठी नियुक्त केलेल्या समितीने विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील शिक्षण संस्था आणि कला, क्रीडा, साहित्य, संशोधन, सामाजिक कार्य क्षेत्रातील नामवंत व्यक्तींनी नामनिर्देशने पाठवावीत, असे आवाहन केले आहे.

सकाळ, 06.12.2019

सकाळ

6 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

लोकमत

लडाखचे केंद्र सुरु करा; नगर, नाशिकला लक्ष द्या

पुणे : लडाख येथे सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे अभ्यास केंद्र सुरु करण्याची प्रक्रिया सुरु असून या भागातील विद्यार्थ्यांना शिक्षणाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्याचा प्रयत्न विद्यापीठाकडून जाणार आहे. ही चांगली बाब आहे. परंतु, विद्यापीठ प्रशासनाने नाशिक व अहमदनगर येथील आपल्या उपकेंद्रांच्या सुधारणांकडेसुद्धा लक्ष द्यावे, अशी भूमिका अधिसभा सदस्यांनी शनिवारी मांडली.

विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. नितीन करमळकर यांनी अधिसभेसमोर विद्यापीठाच्या विकासाकामांचा अहवाल सादर केला. त्यानंतर अधिसभा सदस्यांनी कुलगुरुंच्या भाषणावर अभिनेंदनाचे ठराव मांडत नाशिक व अहमदनगर येथील उपकेंद्रांच्या असुविधांकडे लक्ष वेधले. प्रामुख्याने नाशिक व नगर येथील अधिसभा सदस्यांनी याबाबत तीव्र नाराजी व्यक्त केली.

विद्यापीठातर्फे लडाख येथील शैक्षणिक संस्थेबरोबर करार केला जाणार आहे. तसेच विद्यापीठाचे अभ्यास केंद्र सुरु करून या ठिकाणी प्रवाहाच्या बाहेर असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना शिक्षणाची चांगली सुविधा उपलब्ध करून दिली जाणार आहे. परंतु, इतर राज्यात जात असताना विद्यापीठाने आपल्या उपकेंद्रांकडे दुर्लक्ष करू नये. विद्यापीठाने आपल्या कारभारात सुधारणा करावी, अशी मागणी संतोष ढोरे यांनी केली.

नाशिक येथील उपकेंद्रांचे काम संथ व गुप्त पद्धतीने सुरु असून त्यात सुधारणा करण्यासाठी विद्यापीठाकडे निवेदन दिले, चर्चा केली. परंतु, त्याचा काहीच उपयोग होत नसल्याची खंत अधिसभा सदस्यांनी मांडली. तसेच विद्यापीठाच्या उपकेंद्रांच्या ६० एकर

अहमदनगर व नाशिक येथील उपकेंद्रांकडे माझे लक्ष असून येत्या २८ डिसेंबर रोजी अहमदनगर येथे याबाबत बैठक घेतली जाणार आहे. नाशिक येथील उपकेंद्राचे सक्षमीकरण करून येथे ज्वेलरी डिझाइन व जेमोलॉजीचा अभ्यासक्रम सुरु केला जाईल.

- डॉ. नितीन करमळकर, कुलगुरु, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

लडाखमधील केंद्रासाठी समिती नेमली आहे. जम्मू-काश्मीरमधील सुमारे १०० विद्याथ्यांना येत्या जानेवारी महिन्यात एनएसएस उपक्रमाचा भाग म्हणून पुण्यात आणण्यात येणार आहे. तसेच तेथील प्राध्यापकांना आवश्यक प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. तसेच विद्याथ्यांसाठी कौशल्य विकास अभ्यासक्रम राबवण्याचे नियोजन केले जात आहे. मात्र, अद्याप यासंदर्भातील अहवाल तयार करण्यात आलेला नाही.

- राजेश पाडे, व्यवस्थापन परिषद सदस्य

जागेवर अतिक्रमण होऊ नये, याकडे लक्ष द्यावे, अशी सूचना अमित पाटील यांनी केली.

विद्यापीठाच्या अधिसभेस शासन प्रतिनिधीने उपस्थित राहणे अपेक्षित आहे. मात्र, या सभेला उच्च शिक्षण संचालक कार्यालयातून कोणीही उपस्थित राहत नाही. त्यामुळे उच्च शिक्षण विभागाशी निगडित असलेले अनेक गंभीर प्रश्न सुटत नाहीत. त्यामुळे अधिसभा सदस्य शशिकांत तिकोटे यांनी नाराजी व्यक्त केली.

के. एन. गिरमकर म्हणाले, की विद्यापीठाने संलग्न महाविद्यालयांच्या प्राध्यापक, विद्यार्थी यांच्या विकासाकडेसुद्धा लक्ष द्यावे.

hindustantimes

'Strengthen SPPU's sub-centres at Nashik, A'nagar, don't start new one'

15/12/2019

HT Correspondent

puneletters@hindustantimes.com

PUNE : Rather than starting a new research centre in Leh and Ladakh, the Savitribai Phule Pune University (SPPU) should provide proper facilities at its sub-centres set up in Nashik and Ahmednagar, was the unanimous demand from several varsity senate members, during the meeting held on Saturday.

Various questions were tabled for debate and many resolutions were passed during the meeting held at the SPPU main building. One of the main topics for debate was the lack of facilities and attention to the courses run by the varsity at its Nashik and Ahmednagar sub-centres.

Santosh Dhore, a senate member, said, "We appreciate the efforts taken by the SPPU administration to start a sub-centre in Ladakh, but at the same time it is also important to look after the existing sub-centres at Nashik and Ahmednagar."

"There is a lack of basic facilities and quality of education given at these sub-centres which needs to be improved. A MBA course provided at SPPU, Pune centre and the same course at SPPU, Nashik sub-centre is completely different. There is not much exposure and facilities given to the students here. So, our request to the vice-chancellor is to first develop the existing sub-centres and then start a new one," said Dhore. Prof Nitin Karmalkar, SPPU vice-chancellor, said, "I am personally monitoring the sub-centres at Nashik and Ahmednagar. A meeting is scheduled at Ahmednagar on December 28 and we are going to take steps to improve the MBA course started last year at the Nashik sub-centre."

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सकाळ

नाशिक, नगर उपकेंद्रांकडे लक्ष द्या

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अधिसभेत सदस्यांची कुलगुरूंकडे मागणी

पुणे, ता. १४ : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे लडाखमध्ये अभ्यास केंद्र सुरू केले जाणार आहे, हा चांगला निर्णय असला तरी प्रशासनाने नाशिक व नगर येथील विद्यापीठ उपकेंद्रांच्या सुधारणांकडे लक्ष द्यावे, अशी मागणी अधिसभा सदस्यांनी केली.

“लडाखला अभ्यास केंद्र सुरू करण्याचा निर्णय घेतला, त्यामुळे तेथील विद्यार्थ्यांना चांगले शिक्षण मिळेल; पण नाशिक उपकेंद्राकडे विद्यापीठाचे लक्ष नाही. तेथे सुधारणा केली पाहिजे,” अशी मागणी संतोष ढोरे यांनी केली.

“नाशिक उपकेंद्राचे काम



उच्च शिक्षण संचालक गैरहजर

अधिसभेत उच्च महाविद्यालयांमधील विद्यार्थी, प्राध्यापक, अभ्यासक्रम आदी विषयांवर चर्चा होत आहे; पण या सभेला उच्च शिक्षण संचालक उपस्थित राहणे गरजेचे असते. त्यांना निमंत्रण दिलेले असते. तरीही उच्च शिक्षण संचालक अधिसभेला गैरहजर राहिले. याबाबत अधिसभा सदस्यांनी नाराजी व्यक्त करत, गेल्या काही काळापासून बैठकांना संचालक उपस्थित राहत नसतील, तर येथे होणाऱ्या चर्चेचा काय उपयोग, असा प्रश्न उपस्थित केला.

संथ व गुप्त पद्धतीने सुरू आहे. यात सुधारणा करण्यासाठी विद्यापीठाकडे निवेदन दिले, चर्चा केल्या; पण काहीच प्रतिसाद मिळत नाही” असे अमित पाटील यांनी सांगितले.

“संलग्न महाविद्यालयांतील प्राध्यापक, विद्यार्थी यांच्या

विकासाकडेही लक्ष द्यावे, दरवर्षी त्यावरील खर्चात कपात सुरू आहे. नाशिक येथील उपकेंद्र सक्षम करावे,” अशी मागणी के. एन. गिरमकर यांनी केली.

यावर उत्तर देताना कुलगुरू डॉ. नितीन करमळकर म्हणाले, “नगर

व नाशिककडे माझे लक्ष आहे. याबाबत २८ डिसेंबरला बैठक घेणार आहे. नाशिक उपकेंद्राचे एमबीएचे सक्षमीकरण केले जाईल. ज्वेलरी डिझाइन व जेमोलॉजीचा अभ्यासक्रम लवकरच सुरू केला जाईल.”

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सकाळ

संशोधन प्रबंध एका 'क्लिक'वर

पुणे विद्यापीठाकडून पुढाकार; अभ्यासकांना होणार फायदा

त्रिजमोहन पाटील :
@brizpatil

पुणे, ता. ३० : विद्यापीठातील विभाग आणि संलग्न महाविद्यालयांमध्ये वर्षभरत अनेक राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय परिषदा होतात. त्यात अनेक महत्त्वाच्या विषयांवर शेकडो संशोधन प्रबंधांचे सादरीकरण होते परंतु बऱ्याचवेळा ते केवळ परिषदेपुरतेच मर्यादित राहतात. सर्व शिक्षण संस्था, विद्यापीठातील अभ्यासक, विद्यार्थी यांना हे संशोधन प्रबंध एका 'क्लिक'वर उपलब्ध करून देण्यासाठी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने पुढाकार घेतला आहे. यापुढे

चालू शैक्षणिक वर्षातील परिषदांचे नियोजन



आंतरराष्ट्रीय	राज्यस्तरीय
२१	१२१
राष्ट्रीय	एका परिषदेत सादर होणारे प्रबंध किमान
७५	१० ते १५

होणाऱ्या सर्व परिषदांमधील संशोधन प्रबंध विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध होणार आहेत.

गुणवत्ता सुधार कार्यक्रमांतर्गत सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाकडून विज्ञान, व्यवस्थापन, कला, वाणिज्य यासह इतर शाखांमध्ये दरवर्षी

राज्यस्तरीय, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरांवरील परिषदेचे आयोजन करण्यासाठी प्रोत्साहन दिले जाते. पुणे विद्यापीठ व महाविद्यालयांमध्ये चालू शैक्षणिक वर्षात २१७ परिषदांचे आयोजन करण्यात येत आहे. अनेक पान ७ वर >

Pune, Pune-Today
01/12/2019 Page No. 1

संशोधन प्रबंध एका 'क्लिक'वर

> पान १ वरून

मोठी महाविद्यालये व अभिमत विद्यापीठे स्वतःच किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोगामार्फत (यूजीसी), तसेच मोठ्या संस्थांच्या माध्यमातून परिषदा घेतात. त्यामुळे त्यांची संख्या हजारांमध्ये जाते. यात विज्ञान शाखेत होणारे नवीन संशोधन, बदल जास्त असल्याने या शाखेतील परिषदा होण्याचे प्रमाण जास्त आहे.

राष्ट्रीय परिषदेत व आंतरराष्ट्रीय परिषदेत अनेक तज्ज्ञ सहभागी होतात. त्यांनी सादर केलेले प्रबंध हे पुढील अभ्यासासाठी उपयुक्त ठरतात. एका परिषदेमध्ये किमान १० ते १५ प्रबंध सादर होत असल्याने चर्चासत्रात सहभागी होणाऱ्या विद्यार्थ्यांनाही त्याची माहिती मिळते, परंतु इतरांना त्याचा लाभ होत नाही. आता हे प्रबंध ऑनलाइन उपलब्ध होणार असल्याने सर्व विद्यार्थ्यांना ते अभ्यासासाठी मिळू शकतील.

पुणे विद्यापीठाच्या एखाद्या विभागाने अयोजित केलेल्या परिषदेतील प्रबंध नाशिक, नगर, पुण्यातील विद्यार्थ्यांना अभ्यास, संदर्भासाठी मिळत नाहीत. तसेच ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांनी प्राध्यापकांचे संशोधन इतर ठिकाणच्या अभ्यासकांना उपलब्ध होत नाही. अशासाठी हे सर्व प्रबंध ऑनलाइन उपलब्ध होणार असल्याने गुणवत्ता वाढीस उपयुक्त ठरणार आहे.



संशोधन प्रबंध सर्वासाठी उपलब्ध व्हावेत असा विद्यापीठाचा हेतू आहे. त्यासाठी या प्रबंधांचे एकत्रीकरण करून ते ऑनलाइन उपलब्ध करून दिले जातील.

- डॉ. एन. एस उमराणी, प्र-कुलगुरु, पुणे विद्यापीठ

Pune, Pune-Today
01/12/2019 Page No. 7

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

..... defining words

OXFORD DICTIONARY'S WORDS OF THE YEAR CAN BE A COMMENTARY FOR THE TIMES WE LIVE IN

aashray.harilharan
@timesgroup.com

As 2019 draws to a close, Oxford Dictionary has released its word of the year. And fittingly, in a year dominated by crises relating to nature and its fury, the word of 2019 is 'climate emergency'. The dictionary said, "Usage of the phrase 'climate emergency' increased steeply over the course of 2019, and by September, it was more than 100 times as common as it had been the previous year." Which brings us to the next

natural question: What was the corresponding trending word for the years gone by?

2018

Toxic: Unlike this year's very specific word, last year saw a more general 'toxic'. The word saw a 45 per cent increase over the 12 months of 2018, in both literal and metaphorical contexts. And what contexts are these? "The top-10 usages of toxic were: chemical, masculinity, substance, gas, environment, relationship, culture, waste, algae and air," the dictionary said.



2017

Youthquake: 2017's winner wasn't even a legitimate word. "Youthquake", according to the dictionary, is defined as "significant cultural, political, or social change arising from the actions or influence of young people". And if you thought youthquake was an odd choice, read the other three on the shortlist: Antifa, broflake and gorpcore. It was truly a great year for odd words.

decade, suddenly saw itself thrust into prominence. Post-truth was linked with a particular noun, 'post-truth politics'.

2015

While subsequent years saw legitimate words, 2015 saw an icon, an emoji. More specifically the 'laugh-cry' one, also known as the 'face with tears of joy' one. Why did the dictionary go for an emoji over other words though? 2015 was the year that saw a three-time rise in their usage over the previous year. And why this particular emoji? It alone comprised 20 per cent of all emojis in Britain.



2016

Post-truth: It was the year of Brexit, and of Donald Trump's victory. And so, a word which had been in existence for the past



PICS: AP, ROHIT RAJPAL

Economic Times
6 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

सकाळ

विद्यापीठ अधिसभा किमान दोन दिवस घ्या राज्यपालांकडे पाठपुरावा करण्याचे कुलगुरूंचे आश्वासन



पुणे, ता. १५ : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचा विस्तार मोठा असल्याने अनेक प्रश्न, इतर विषय चर्चेला येतात; पण विद्यापीठाची अधिसभा केवळ एकदिवस होत असल्याने चर्चेला पुरेसा वेळ मिळत नाही. त्यामुळे ही अधिसभा किमान दोन दिवस व्हावी. तसेच वर्षातून चार बैठका व्हाव्यात, अशी मागणी सदस्यांनी केली.

पुणे विद्यापीठाची अधिसभा ऑक्टोबर महिन्यात होणार होती; परंतु विधानसभा निवडणुकीमुळे ही सभा पुढे ढकलण्यात आली. ती शनिवारी (ता. १४) पार पडली. अधिसभेत



अधिसभेचे कामकाज राज्यपाल कार्यालयातून निश्चित होते. यात चर्चेसाठी पुरेसा वेळ मिळावा यासाठी दोन दिवस बैठक व्हावी, यासाठी पाठपुरावा केला जाईल. तसेच बैठकांची संख्या वाढविण्यासाठीही प्रयत्न केले जातील.

- डॉ. नितीन करमळकर, कुलगुरू

स्थगन प्रस्ताव, ठराव, प्रश्नोत्तरे यासह कुलगुरूंचे भाषण, त्यावरील प्रश्न, लेखापरीक्षण अहवाल व त्यावरील प्रश्न यावर चर्चा करण्यात आली.

ही चर्चा होत असताना अजून बरेच काम शिल्लक आहे, त्यामुळे जास्त चर्चा न करता प्रस्तावांवर, प्रश्नांवर व्यवस्थापन परिषदेच्या बैठकीमध्ये चर्चा करून त्यावर धोरणात्मक निर्णय

घेऊ, असे प्रशासनाकडून सांगितले जात होते. चर्चेला मिळणार अपुरा वेळ यावर अधिसभा सदस्य अमित पाटील यांनी प्रश्न उपस्थित केला. इतर विद्यापीठांच्या तुलनेत पुणे विद्यापीठांतर्गत अनेक महाविद्यालये येतात. याचा विस्तार मोठा आहे. त्यामुळे यावर चर्चा करताना वेळ कमी पडतो. या अधिसभेला महत्त्वाचे स्थान

आहे, त्यामुळे शैक्षणिक, प्रशासकीय विषयांवर सखोल चर्चा होणे अपेक्षित आहे. तसेच नाशिक, नगर येथून सदस्य येतात, त्यामुळे अधिसभा केवळ एक दिवस न ठेवता दोन दिवसांची घ्यावी व वर्षातून दोन-एवजी चार सभा व्हाव्यात, अशी मागणी पाटील यांनी केली. तसेच राजीव साबडे यांनीही अर्थसंकल्पीय अधिसभा तीन दिवस व साधारण अधिसभा दोन दिवस घ्यावी, असा ठरावही दिला होता.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

hindustantimes

Startup meet puts stud-ent-repreneur minds to test at SPPU

HT Correspondent

■ puneletters@htlive.com

PUNE: Competitions on ideation are necessary if we really think startups need to flourish," said Abhay Jere, chief innovation officer, ministry of Human Resource Development (MHRD), Government of India on Monday.

"It's not about ideas, but the execution of the idea, right kind of product, design and appropriate design thinking needed," he added.

Jere was speaking at the opening ceremony of the cluster-level Innovation-to-Enterprise competition (i-2-e) at Savitribai Phule Pune University (SPPU).

The competition has been organised by the Centre for Innovation, Incubation and Enterprise at SPPU and a total of 103 colleges are participating.

A total of 3,090 students will be participating through innovation and startup cells constituted at the college level, represented by 1,500 teams.

The top two teams will be part of a competition to be hosted where 13 different clusters in

Pune, Ahmednagar and Nashik will compete.

A total of 206 teams are participating in this round and top 13 teams will go to the final round.

The final round will be conducted in January 2020.

Students in the competition have access to free online content of 80 hours to help them understand the startup space.

The inaugural programme saw NS Umarnani, pro-vice-chancellor presiding over the function, with Jere as the chief guest.

Apoorva Palkar, director, Innovation, Incubation and Linkages and Prafulla Pawar, SPPU registrar were also present at the event.

Umarani said, "University has chosen timely startups to build Startup culture in colleges through i-2-e ideation competition. Palkar provided background on why these competitions are being organised to focus on the abilities of students to develop logical, critical and analytical thinking at the same time looking at developing confidence in individuals to drive an idea into a scalable enterprise."

Hindustan Times
17 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

NP-16/2018-20 (31-12-2020)
बुधवार, दि. १८ डिसेंबर २०१९

आंतरमहाविद्यालय राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेला प्रतिसाद

नेरळ । प्रतिनिधी ।
नेरळ येथे असलेल्या सुमती चिंतामणी टिपणीस कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालयाने सलग दुसऱ्या वर्षी आंतरमहाविद्यालय राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन केले. राज्यातील २६ महाविद्यालयांचा सहभाग असलेल्या स्पर्धेत पुणे वारजे येथील सुजित काळंगे हा पहिला आला.

मातोश्री सुमती चिंतामणी टिपणीस वरिष्ठ महाविद्यालयामध्ये आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित केली होती. मातोश्री सुमती चिंतामणी टिपणीस यांच्या स्मृती दिनानिमित्त आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेसाठी राज्यातील पुणे, औरंगाबाद, मुंबई, रायगड, ठाणे, नाशिक अशा विविध जिल्ह्यांतील महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी सक्रीय सहभाग घेतला. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे नाटककार आणि लेखक प्रदीप गोगटे यांच्या हस्ते झाले. त्यावेळी विद्या मंदिर मंडळाचे कोषाध्यक्ष विवेक पोतदार, कार्यकारिणी सदस्य सूर्यकांत जाधव, डॉ. मिलिंद पोतदार हे उपस्थित होते. त्यावेळी राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेची सुरुवात आयोजक आणि या उपक्रमाचे संयोजक प्राचार्य डॉ. नंदकुमार इंगळे यांनी केली. सूत्रसंचालन प्रा. संतोष तुकमाने यांनी केले.

या स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पुणे वारजे येथील महाविद्यालयाचा विद्यार्थी सुजित काळंगे याने पटकावला. अनुक्रमे द्वितीय पारितोषिक- शुभम सतीश शेंडे- एस.एम. जोशी महाविद्यालय-पुणे याने, तर तृतीय पारितोषिक दीपक कसबे- फर्ग्युसन महाविद्यालय-पुणे याने पटकावला.

उत्तेजनार्थ पारितोषिके अनुक्रमे रवींद्र नारायण शिंदे-मॉडर्न महाविद्यालय पुणे, गोपाळ एकनाथ अंकुश, साठे कॉलेज विलेपार्ले आणि भामिनी रमेश माळी - मातोश्री सुमती चिंतामणी टिपणीस स्मृती करंडक पटकाविले. या स्पर्धेत राज्यातील एकूण २६ महाविद्यालयांनी सहभाग नोंदविला होता. या स्पर्धेचे परीक्षण बाळासाहेब लाहोर-पेंढारकर महाविद्यालय, डोंबिवली आणि प्रदीप गोगटे यांनी केले.



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

IE AFFLICTED



AFFLICTING THE COMFORTABLE

THE TIMES OF INDIA
THURSDAY, DECEMBER 19, 2019

How To Have Great Universities

NEP has some useful suggestions towards this. They must be elaborated and acted upon

Pankaj Jalote



The recently released draft of New Education Policy (NEP) recommends consolidation of higher education institutions (HEIs), creation of large multidisciplinary universities, and national research council to support research. These can also help in improving the presence of Indian institutions in the global rankings. Currently there are no Indian universities in the top 200 in ARWU or THE rankings, and 3 in the QS rankings.

To better understand key characteristics of the top global universities and how top Indian universities compare, we looked at the top 200 universities globally as per THE ranking, and the top 100 universities and top 100 engineering institutes as per NIRF ranking in India (this covers top institutions like IISc, JNU, BHU, Delhi University, Jadavpur, IITs, NITs, IITs, etc). We consider three critical factors – age, size and funding – for these two groups.

Of the top world universities, 135 were created in the 19th century when the Humboldt model of research universities was spreading rapidly, and only 15 were created after 1975. In India, only 6 were created before 1900. The vast majority were created after 1975. Modern India is a late starter in developing research universities.

In terms of size, over 90% of top world universities have student strength of more than 10,000 (over 60% have actually more than 20,000) students, and just about 2% have a student population of less than 5,000. In terms of faculty size, only 6% universities have faculty size less than 500, and about 70% have more than a thousand faculty members.

In India, on the other hand, only 7 engineering institutions and 23 universities have more than 10,000 students, and about 60% of the top institutions have a student strength of less than 5,000. In terms of faculty size, only 4 have a faculty size of more than a thousand, and over 80% have a faculty size of less than 500.

Size matters – large size leads to



wider research scope and contribution, as well as interdisciplinary research. A large faculty can also lead to more research, and a larger population of students implies that their contribution, impact and influence in society is larger.

Only top research institutions of a country can hope to make it to the elite club. Research universities are expensive as they have expensive labs, library, high quality computing infrastructure, PhD programme, talented research faculty who have to be compensated well and their teaching loads kept modest. The average per faculty expenditure in the universities ranked between 150 to 200 in THE is about \$5,00,000, including R&D expenditure.

In these top institutions in India, the per faculty expenditure is less than \$50,000, and the research grant per faculty is about \$5,000. Even after considering the fact that manpower and some other costs are lower in India (though research equipment, international travel, digital library subscriptions, etc

If size of 50 to 100 research institutions can be taken to global levels in the near future, a dramatic change in our presence among top global universities can happen

cost the same as in other countries), this level of expenditure and R&D investment is clearly inadequate and needs to be significantly increased.

While nothing can be done about age, the other two parameters – size and funding – are within the realm of planning and policy making, and we must have suitable policies for these. To have presence in the global top universities, some of the established top institutions may be supported to expand and become globally comparable in size – the new draft NEP has rightly emphasised the need for “large multidisciplinary uni-

versities”. For this, a few IITs, NITs, IISERs, central universities, state universities, etc can be motivated and supported to become multidisciplinary and cross a faculty size of 1,000. If size of 50 to 100 research institutions can be taken to global levels in the near future, a dramatic change in our presence can happen.

In addition, we should merge some existing specialised universities with some colleges and research labs. This is an approach Australia took a few decades ago under Dawkin’s reforms with remarkable success. This is also the approach France is pursuing.

For top HEIs to reach world rankings, support for research will have to increase substantially. First, the top institutions (say top 100 based on the NIRF research score) should be provided multi-year committed research funding based on performance in the previous years – an approach the UK and Australia follow with great results. As the grants are performance based, better performing institutions will get a larger share of these grants. Second, competitive research project funding has to increase dramatically. Many advanced countries invest over 20% of their government R&D expenditure for research in the university sector. In India, less than 4% of government R&D expenditure goes to universities. The National Research Foundation suggested in NEP can progressively scale this up.

It must be emphasised that these universities (with size and funding) will also need to have strong systems to support high quality research, recruit the best talent and promote meritocracy and provide them with support, build a culture of innovation, have strong leadership and governance, etc.

It should also be kept in mind that being in the top 200 globally is a zero sum game – for an Indian HEI to be in this group, a university currently in the group will have to drop out. And as countries are eager to have their presence in this elite group, there will be tough competition, which will require desired changes at a faster pace.

The writer is Distinguished Professor and founding Director, IIT-Delhi

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

नेहमीच सकारात्मक विचार करा - डॉ. एकबोटे

प्रभात वृत्तसेवा

पुणे, दि. २६ - विद्यार्थ्यांना त्यांच्या आवडीनुसार शिक्षण घ्या म्हणजे ते आनंदी शिक्षण घेतील, नेहमी सकारात्मक विचार करा नकारात्मक गोष्टी टाळा. यशाने हुरळून जाऊ नका. अपयशाने खचून जाऊ नका, असा सल्ला प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे कार्याध्यक्ष डॉ. गजानन एकबोटे यांनी विद्यार्थ्यांना दिला.

शिवाजीनगरच्या मॉडर्न हायस्कूलचे वार्षिक स्नेहसंमेलन व पारितोषिक वितरण समारंभ

मॉडर्न हायस्कूलचे स्नेहसंमेलन साजरे

मोठ्या उत्साहात पार पडला. याप्रसंगी ते बोलत होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून 'डीईएस' नियामक मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. शरद कुंटे उपस्थित होते. यावेळी संस्थेच्या उपकार्यवाह प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे, कार्यवाह प्रा. शामकांत देशमुख, शाळा समिती अध्यक्ष चित्तरंजन कांबळे, उद्धव खरे, श्याम हर्षे, सीमा कुळधरण, कांचन गवारी, रोहित चोरे उपस्थित होते.

वर्षभरात नैपुण्य मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांना पारितोषिक देण्यात आली. विद्यार्थ्यांनी विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम उत्साहात सादर केले. संस्थेच्या नियामक मंडळ सदस्या आणि प्रशालेच्या माजी शिक्षिका मृगजा कुलकर्णी यांनी आपल्या आई-वडिलांच्या स्मरणार्थ असलेला पुरस्कार प्रशालेचे शिक्षक विकास पवार यांना प्रदान करण्यात आला. प्रास्ताविक मुख्याध्यापिका संगीता लकारे, परिचय उपमुख्याध्यापिका रोहिणी काळे आणि नवेश पाटील यांनी केला.

प्रभात

Fri, 27 December 2019

epaper.eprabhat.net/c/47337754



स्पर्धेत टिकण्यासाठी शारीरिक तंदुरुस्ती हवी : डॉ. गजानन एकबोटे

। पुणे २७ प्रतिनिधी

मॉडर्न हायस्कूल शिवाजीनगर पुणे ५ या प्रशालेचे वार्षिक स्नेहसंमेलन व पारितोषिक वितरण समारंभ मोठ्या उत्साहात पार पडला. कार्यक्रमास डेक्कन एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष प्रा. डॉ. शरद कुंटे प्रमुख पाहुणे आणि प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे कार्याध्यक्ष प्रा. डॉ. गजानन एकबोटे कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होते. व्यासपीठावर संस्थेच्या उपकार्यवाह प्रा. ज्योत्स्ना

एकबोटे महिला व बालकल्याण समिती अध्यक्षा मनपा पुणे, कार्यवाह प्रा. शामकांत देशमुख, शाळा समिती अध्यक्ष चित्तरंजन कांबळे, व्हिजिटर उद्धव खरे, श्याम हर्षे, पर्यवेक्षिका सीमा कुळधरण, शिक्षक प्रतिनिधी कांचन गवारी, विद्यार्थी प्रतिनिधी कु. रोहित चोरे उपस्थित होते. वर्षभरात नैपुण्य मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांना पारितोषिक देण्यात आली. प्रास्ताविक मुख्याध्यापिका संगीता लकारे, परिचय उपमुख्याध्यापिका रोहिणी काळे आणि नवेश पाटील यांनी केला.



» प्रसंगी प्रा. डॉ. गजानन एकबोटे म्हणाले की, शिक्षणाचे महत्त्व ओळखले पाहिजे शिक्षक हे विद्यार्थ्यांना चांगला मार्ग दाखवण्याचे काम करतात. त्यांच्यामुळेच उत्तम व चांगले नागरिक निर्माण होतात. तसेच विद्यार्थ्यांना त्यांच्या आवडीनुसार शिक्षण घ्या म्हणजे ते आनंदी शिक्षण घेतील. सकाळी रोज लवकर उठून देवाची प्रार्थना केल्यास मन प्रसन्न होते आणि दिवस चांगला जातो. नेहमी सकारात्मक

विचार करा नकारात्मक गोष्टी टाळा. यशाने हुरळून जाऊ नका. अपयशाने खचून जाऊ नका. असा संदेश विद्यार्थ्यांना त्यांनी दिला. प्रमुख पाहुणे प्रा. कुंटे यांनी स्वच्छतेचा संदेश दिला. ज्ञान, कर्म आणि भक्ती या गोष्टी एकत्र आल्या पाहिजे असे मत व्यक्त केले. विद्यार्थ्यांनी विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम उत्साहात सादर केले शिवराज्याभिषेक, जोगवा, शंकरा रे शंकरा, इडा पिडा टळु दे, भांगडा, मोबाईलचे वेड असे अनेक कार्यक्रम सादर करण्यात आली. या कार्यक्रमास विशेष उपस्थिती माजी मुख्याध्यापक व माजी शिक्षक यांची लाभली. संस्थेच्या नियामक मंडळ सदस्या आणि प्रशालेच्या माजी शिक्षिका मृगजा कुलकर्णी यांनी आपल्या आई-वडिलांच्या स्मरणार्थ असलेला पुरस्कार प्रशालेचे शिक्षक विकास पवार यांना प्रदान करण्यात आला. कार्यक्रमाचे बक्षीस पात्र विद्यार्थ्यांची यादी वाचन इशानी ढेरे आणि अरुंधती पिंगळे, पी. पी. टी. वाचन नवेश पाटील, सूत्रसंचालन वंदना सोनोने तर आभार कांचन गवारी यांनी मानले. विद्या वाईकर यांनी पसायदानाने सांगता केली. कार्यक्रम उत्साहात पार पडला.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

UGC issues norms for ethics in higher education

Guidelines call for modesty, harmony

SPECIAL CORRESPONDENT

NEW DELHI

Human Resource Development Minister Ramesh Pokhriyal Nishank on Thursday launched new guidelines for values and ethics in higher education.

In a section on the role of different stakeholders, the guidelines prepared by the University Grants Commission has the following advice for student unions: "Support the administration for right and timely decision [and] raise legitimate issues in dignified manner."

The guidelines also call for students to "observe modesty in their overall appearance and behaviour", "maintain good health and refrain from any kind of intoxicants" and "maintain harmony among students belonging to different socio-economic status, community, caste, religion or region".



Ramesh Pokhriyal Nishank

In another development, with regard to professional ethics, the UGC now requires all Ph.D. candidates to complete two compulsory credit courses on publication ethics from the coming academic session.

In a letter to all Vice-Chancellors, UGC secretary Rajnish Jain said the 30-hour courses would provide awareness on publication ethics, misconduct and research integrity.

THE HINDU
27.12.2019

The Hindu
27 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

‘एमफिल’, ‘पीएचडी’च्या विद्यार्थ्यांना संशोधन शुचितेचा अभ्यासक्रम बंधनकारक विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून श्रेयांक विषयाची रचना

प्रतिनिधी, मुंबई

संशोधन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना आता ‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या विषयावरील अभ्यासक्रम पूर्ण करणे बंधनकारक आहे. संशोधनातील शिस्तीबाबत एमफिल, पीएचडीच्या पूर्व अभ्यासक्रमात (कोर्स वर्क) समावेश करण्यात येणार असून पुढील टप्प्यांत पदव्युत्तर अभ्यासक्रमात या विषयाचा समावेश करण्यात येणार आहे.

दुसऱ्याच्या प्रबंधातील मजकूर वापरणे, इंटरनेटवरील उपलब्ध माहिती तंतोतंत वापरून प्रबंध लिहिणे, बोगस संशोधन, नियतकालिकांमध्ये शोधनिबंध प्रकाशित करणे, दुसऱ्याकडून प्रबंध लिहून घेणे असे गैरप्रकार राज्यातील विद्यापीठांत उघडकीस येऊ लागले आहेत. हे गैरप्रकार रोखण्यासाठी आता विद्यार्थ्यांना ‘संशोधन आणि

अभ्यासक्रमात काय? : संशोधनाची नीतिमूल्ये, शोधनिबंध प्रकाशित करताना पाळण्याची शिस्त, दुसऱ्याच्या संशोधनाचा आदर राखणे, वाङ्मयचौर्य टाळणे, वैचारिक प्रामाणिकपणा, शोधनिबंधातील गैरप्रकार, शोधनिबंध प्रकाशित करतानाचे उत्तम निकष अशा मुद्द्यांचा समावेश आहे. सहा घटकांमध्ये या मुद्द्यांचे वर्गीकरण करण्यात आले आहे.

प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या विषयाचा अभ्यासक्रम बंधनकारक केला आहे. या विषयासाठी दोन श्रेयांकही देण्यात येणार असून त्याचा अभ्यासक्रम आयोगाने जाहीर केला आहे. पुढील शैक्षणिक वर्षापासून विद्यापीठांनी त्याचा कोर्सवर्कमध्ये समावेश करायचा आहे. पुढील टप्प्यात पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना हा विषय बंधनकारक करण्याचे विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे नियोजन आहे.

संबंधित विषयांत पीएचडी केलेले आणि दहा वर्षे अध्यापनाचा अनुभव असणारे प्राध्यापक हा विषय शिकवू शकतील. वर्गातील अध्यापन, समूह चर्चा, तज्ज्ञांचे व्याख्यान, प्रात्यक्षिक

असे या अभ्यासक्रमाचे स्वरूप असेल. वर्षाच्या अखेरीस लेखी परीक्षा आणि वर्षभर चाचण्या आणि प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून मूल्यांकन करण्यात येईल.

प्रत्येक विद्यापीठ एमफिल आणि पीएचडी कोर्सवर्क निश्चित करते. त्यामध्ये भाषा, लेखनकौशल्ये, संशोधनपद्धती या घटकांचा समावेश असतो. मात्र संशोधनातील शिस्त राखण्यावर भर दिला जात नाही. त्यामुळे स्वतंत्र विषय म्हणून समावेश करण्याचा निर्णय आयोगाच्या ऑगस्टमध्ये झालेल्या ५४३ व्या बैठकीत घेतला होता, अशी माहिती आयोगातील अधिकाऱ्यांनी दिली.



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education



‘सेट’ परीक्षा आता २१ ऐवजी २८ जून रोजी

पुणे : प्रतिनिधी

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठामार्फत राज्यात सहायक प्राध्यापक पदासाठी घेण्यात येणारी 'सेट' परीक्षा २१ जून रोजी घेण्यात येणार होती. परंतु विद्यापीठाने २१ जून होणारी परीक्षा २८ जून २०२० रोजी घेण्याचा निर्णय घेतला असून सुधारित वेळापत्रक गुरूवारी जाहीर केले आहे. महाराष्ट्र आणि गोवा राज्यासाठी घेण्यात येणाऱ्या या परीक्षेसाठी १ ते २१ जानेवारीदरम्यान ऑनलाइन पद्धतीने अर्ज करता येतील. गतवर्षीप्रमाणेच ही परीक्षा ऑफलाइन पद्धतीनेच होणार आहे.

विद्यापीठ अनुदान आयोगाने (यूजीसी) महाराष्ट्र व गोव्यासाठी ही परीक्षा घेण्याची जबाबदारी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठावर सोपवली आहे. त्यानुसार विद्यापीठातर्फे ३६ व्या सेट परीक्षेचे वेळापत्रक जाहीर केले आहे. पहिला पेपर सर्वांसाठी समान असेल, तर दुसरा पेपर विद्यार्थ्यांनी निवडलेल्या विषयानुसार असेल. एकूण ३२ विषयांसाठी ही परीक्षा होईल. पात्रता, पेपर, विषय, अभ्यासक्रम सर्व गेल्या वर्षीप्रमाणेच असेल, अशी माहिती सेट विभागाचे सदस्य सचिव डॉ. प्रफुल्ल पवार यांनी दिली आहे.

नॉन क्रिमिलिएर गटातील विद्यार्थ्यांकडे जाहिरात प्रसिद्ध झालेल्या आर्थिक वर्षातील वैध प्रमाणपत्र असणे आवश्यक आहे. आर्थिकदृष्ट्या मागास गटाचे आरक्षणही या परीक्षेला लागू असेल. विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या आरक्षणाची व विषयाची निवड अचूकरित्या करावी. त्यात काही चूक झाल्यास दुरुस्तीसाठी अवधी दिला जातो. त्यानंतर मात्र, दुरुस्ती होणार नसल्याने विद्यार्थ्यांनी दक्षता बाळगावी, अशी सूचना विद्यापीठाच्यावतीने करण्यात आली आहे.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

‘कॉपी-पेस्ट’ होणार ‘कट’

उचलेगिरी रोखण्यासाठी ‘पीएचडी’, ‘एमफिल’ला नवा विषय

म. टा. प्रतिनिधी, पुणे

‘संशोधनातील कॉपी-पेस्ट प्रकार रोखण्यासाठी पीएचडी, एमफिलच्या पूर्व अभ्यासक्रमात (कोर्स वर्क) ‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या स्वतंत्र विषयाचा समावेश करण्याचा निर्णय झाला असून, पुढील टप्प्यांत पदव्युत्तर पदवी (मास्टर्स) अभ्यासक्रमातही या विषयाचा समावेश करण्यात येणार आहे. त्यामुळे संशोधन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना या विषयाचा अभ्यासक्रम पूर्ण करणे बंधनकारक राहणार आहे,’ अशी माहिती विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे (यूजीसी) सचिव प्रा. रजनीश जैन यांनी दिली आहे.

विद्यापीठांना पुढील शैक्षणिक वर्षापासून त्याचा ‘कोर्स वर्क’मध्ये या विषयाचा समावेश करायचा आहे. पुढील टप्प्यात पदव्युत्तर पदवीच्या विद्यार्थ्यांना हा विषय बंधनकारक करण्याचे ‘यूजीसी’चे नियोजन आहे. नियतकालिकांमध्ये शोधनिबंध प्रकाशित करणे, दुसऱ्याकडून प्रबंध लिहून घेणे, दुसऱ्याच्या प्रबंधातील मजकूर वापरणे, इंटरनेटवरील



नव्या विषयात काय असेल ?

‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या विषयाचे सहा घटकांमध्ये वर्गीकरण करण्यात आले आहे. संशोधनाची नीतिमूल्ये, शोधनिबंध प्रकाशित करताना पाळावयाची शिस्त, दुसऱ्याच्या संशोधनाचा आदर राखणे, वाङ्मयचौर्य टाळणे, वैचारिक प्रामाणिकपणा, शोधनिबंधातील गैरप्रकार, शोधनिबंध प्रकाशित करतानाचे उत्तम निकष अशा विविध मुद्द्यांचा समावेश आहे. प्रत्येक घटकासाठी किती वेळ द्यायचा, याबाबतची माहिती सर्विस्तरपणे ‘वेबसाइट’वर प्रकाशित करण्यात आली आहे.

माहिती तंतोतंत प्रबंधात वापरणे, बोगस संशोधन असे गैरप्रकार राज्यातील विद्यापीठांत उधडकीस येऊ लागले आहेत. या गैरप्रकारांना

आळा धालण्यासाठी विद्यार्थ्यांना ‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या विषयाचा अभ्यासक्रम बंधनकारक करण्यात आला आहे. या

विषयासाठी दोन श्रेयांकही देण्यात येणार असून, त्याचा सर्विस्तर अभ्यासक्रम ‘यूजीसी’ने जाहीर केला आहे.

पीएचडी केलेले; तसेच दहा वर्षे अभ्यासनाचा अनुभव असणारे प्राध्यापक हा विषय शिकवू शकतील. वर्गातील अध्यापन, समूहचर्चा, तज्ज्ञांचे व्याख्यान, प्रात्यक्षिक असे या अभ्यासक्रमाचे स्वरूप असेल. वर्षाच्या अखेरीस लेखी परीक्षा आणि वर्षभर चाचण्या आणि प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून मूल्यांकन करण्यात येईल. प्रत्येक विद्यापीठ एमफिल आणि पीएचडी कोर्सवर्क निश्चित करते. त्यामध्ये भाषा, लेखनकौशल्ये, संशोधनपद्धती अशा घटकांचा समावेश असतो. ही परिस्थिती असतानाही, विद्यापीठांकडून संशोधनातील शिस्त राखण्यावर फारसा भर दिला जात नाही. त्यामुळे या बाबींशी निर्गडित स्वतंत्र विषय म्हणून ‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ याचा समावेश अभ्यासक्रमात करण्याचा निर्णय यूजीसीच्या ५४३ व्या बैठकीत घेण्यात आला होता, अशी माहिती प्रा. जैन यांनी पत्रकाद्वारे दिली आहे.

महाराष्ट्र टाइम्स
28 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

SPPU mandates daily fitness hrs

Varsity wants all students to engage in sports, yoga or other physical activities for at least 45 mins daily; instructs colleges to do same for all undergraduate students

Sukhada.Khandge
@timesgroup.com

TWEET @Sukhadak_Mirror

As thousands of people in the city begin making New Year's resolutions revolving around fitness, Savitribai Phule Pune University (SPPU) seems to be embarking upon a quest of its own in this arena. Now, the varsity will be starting regular fitness clubs and dedicated exercise hours at each department, and has instructed all affiliated colleges to maintain such modules for undergraduate courses, too.

Keeping in mind the mandate announced by the University Grants Commission (UGC) earlier this week, every undergraduate and postgraduate course in each faculty will now dedicate at least 45-60 minutes per day to fitness in any form. Colleges and higher education institutes have been asked to prepare their individual timetables for the same, and introduce them to students as per their convenience.

Dr Deepak Mane, head, SPPU physical education department, elaborated, "We have already been conducting a three-month certificate fitness course to which any student can apply, for a batch of 120 at a time. Students who have already completed this will now be mentors for daily fitness activities."

Each institute is also to start a fitness club to organise activities for the hours. Its members will also be responsible for motivating other students to participate, and engaging them in



RAHUL DESHMUKH

The move comes after a UGC mandate was circulated earlier this week

various activities.

Added Mane, "Fitness club activities could be different. Colleges can prepare a schedule as per availability of infrastructure. SPPU also gives funds to each college to develop gymnasiums, playgrounds, indoor games and more. All of these can then be included in their mandatory modules."

From this academic year, SPPU has already started a credit-based subject in undergraduate courses for all first-year students — the same is to be extended to second and third year and postgraduate students.

Sharing his opinion, Brihan Maharashtra College of Commerce (BMCC) principal Dr Chandrakant Rawal said, "This is certainly a good initiative. It depends on the creativity of each college how it will include fitness hours in the daily schedule. Students can be engaged in yoga, games and more. Sports students already have fitness in their regimen, as do some cultural and National

Cadet Corps (NCC) students. But, it is important for all other scholars to also participate in fitness activities. We will ensure that a fitness hour is included in the daily timetable." Added Dr Rajendra Zunjarrao, principal of Modern College of Arts Science and Commerce, "First-years have a physical education subject, but the same hours will have to be dedicated to second and third-years. Faculties are a problem as there is only one director of physical education in a college. Sports students can also be teaching associates, but need to be paid."

Similarly, Dr Bharat Sheth, principal of Sir Parashurambhau (SP) College, said, "We are planning to set aside morning hours for fitness. The society is also ready to keep infrastructure for students whenever they need, and remaining hours can be utilised for activities outside college. We have a playground, shooting range, swimming pool and can also start yoga on a regular basis."

Pune Mirror
28 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Education

पालकचा आर्थिक स्थितीत पुढील संशोधन असा अंदाज सेनेच्या वर्तुळात होता. मात्र आपल्या चौकशी अहवालात म्हटले आहे. अधिवेशनात लोकसभेत दिला.

म. टा. 30/12/2019

‘पीएचडी’साठी कोर्सवर्कचे बंधन

म. टा. विशेष प्रतिनिधी, मुंबई

पीएचडी किंवा एमफिल करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना आता ‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या विषयावरील अभ्यासक्रम पूर्ण करणे बंधनकारक आहे. संशोधन करताना काय नियम पाळावेत याबाबतचा अभ्यासक्रम एमफिल, पीएचडीच्या पूर्व अभ्यासक्रमात (कोर्स वर्क) समाविष्ट करण्यात येणार आहे. मात्र, हा प्रकार म्हणजे दर्जाहीन पीएचडीधारकांना संरक्षण देण्यासारखा आहे, असा आरोप नेट-सेट टीचर्स ऑर्गनायझेशनतर्फे करण्यात आला आहे.

दुसऱ्याच्या प्रबंधातील मजकूर वापरणे, इंटरनेटवरील उपलब्ध माहिती तंतोतंत वापरून प्रबंध लिहिणे, बोगस संशोधन, नियतकालिकांमध्ये शोधनिबंध प्रकाशित करणे, दुसऱ्याकडून प्रबंध लिहून घेणे असे गैरप्रकार राज्यातील विद्यापीठांत उघडकीस येऊ लागले आहेत. हे गैरप्रकार रोखण्यासाठी आता विद्यार्थ्यांना ‘संशोधन आणि प्रकाशनाची नीतिमूल्ये’ या विषयाचा अभ्यासक्रम बंधनकारक करण्यात आला आहे. या विषयासाठी दोन

पीएचडी वाचवण्यासाठी पळवाटा

सुब्रमण्यम यांच्या समितीने प्राध्यापक पदाच्या पात्रतेसाठी पीएचडी आणि एमफिल या दोन्ही पदव्यांची विश्वासाहता नाकारली आहे. असे असताना अभ्यासक्रमाच्या नावाखाली अनुदान आयोग पीएचडी वाचवण्यासाठी नवनवीन वाटा शोधत आहे, असा आरोप नेट-सेट टीचर्स असोसिएशनचे कुशल मुंडे यांनी केला आहे. जोपर्यंत पीएचडीला नेट-सेटमधून सूट देणे थांबणार नाही, तोपर्यंत असे उपाय हे कुचकामी ठरतील, असे मतही त्यांनी व्यक्त केले.

श्रेयांकही देण्यात येणार असून, त्याचा अभ्यासक्रम आयोगाने जाहीर केला आहे. पुढील शैक्षणिक वर्षापासून विद्यापीठांनी त्याचा कोर्सवर्कमध्ये समावेश करायचा आहे. पुढील टप्प्यात पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना हा विषय बंधनकारक करण्याचे विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे नियोजन आहे. पुढील टप्प्यांत पदव्युत्तर अभ्यासक्रमातही या विषयाचा समावेश करण्यात येणार आहे.

संबंधित विषयांत पीएचडी केलेले आणि दहा वर्षे अध्यापनाचा अनुभव असणारे प्राध्यापक हा विषय शिकवू शकतील. वर्गातील अध्यापन, समूह चर्चा, तज्ज्ञांचे व्याख्यान, प्रात्यक्षिक असे या अभ्यासक्रमाचे स्वरूप असेल.

वर्षाच्या अखेरीस लेखी परीक्षा आणि वर्षभर चाचण्या आणि प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून मूल्यांकन करण्यात येईल. प्रत्येक विद्यापीठ एमफिल आणि पीएचडी कोर्सवर्क निश्चित करते. त्यामध्ये भाषा, लेखनकौशल्ये, संशोधनपद्धती अशा घटकांचा समावेश असतो. मात्र, संशोधनातील शिस्त राखण्यावर फारसा भर दिला जात नाही. अभ्यासक्रमात संशोधनाची नीतिमूल्ये, शोधनिबंध प्रकाशित करताना पाळावयाची शिस्त, दुसऱ्याच्या संशोधनाचा आदर राखणे, वाङ्मयचौर्य टाळणे, शोधनिबंधातील गैरप्रकार, शोधनिबंध प्रकाशित करतानाचे निकष याचा समावेश आहे.

महाराष्ट्र टाइम्स
30 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Health

सकाळ

चिकुनगुनियार आयुर्वेदिक औषध

डॉ. गंझू यांचे देशातील पहिले संशोधन

रमेश मोरे : सकाळ वृत्तसेवा

जुनी सांगवी, ता. ९ : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातून शिक्षण घेतलेल्या संशोधक डॉ. राजेशकुमार गंझू यांनी चौदा वर्षांच्या संशोधनानंतर डेंगी, चिकुनगुनिया, जापनीज ताप, कावीळ, गालफुगी; तसेच रेबीजवर देशातील पहिले आयुर्वेदिक औषध शोधले आहे. त्यांना या औषध निर्मितीचे पेटंट मिळाले आहे.

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातून एम.एस्सी. करून बायोकेमेस्ट्रीत त्यांनी पी.एचडी. केली आहे. ते पिंपळे गुरव येथे वास्तव्यास आहेत. झारखंड येथील खुंटी या गावचे मूळ रहिवासी असलेल्या डॉ. गंझू यांनी दहावीपर्यंतचे शिक्षण गावी तर, बारावीपर्यंतचे शिक्षण आंध्र प्रदेशातून पूर्ण केले. आजोबांसोबत बालपणापासून ते जंगलात औषधी वनस्पतींच्या शोधात जायचे, त्यामुळे त्यांना आयुर्वेद औषधशास्त्राची गोडी होती. त्यामुळे आयुर्वेदिक औषधे विकसित करण्याचे ध्येय ठेवून अनेक खडतर प्रवास करत त्यांनी हे संशोधन पूर्ण केले.

‘सालपर्णी’ ही औषधी वनस्पती (झाड) झारखंड येथे आढळते. त्यांनी पिंपळे गुरव येथील घरी अशा दुर्मीळ वनस्पती कुंड्यांत लावल्या आहेत.



संशोधनासाठी
संदर्भमय प्रवास

करावा लागला. आर्थिक अडचणींना सामोरे जावे लागले. मित्र, स्वकीय, नातेवाइकांकडून उसने पैसे व मुद्रा कर्ज घेऊन संशोधन केले.

– डॉ. राजेशकुमार गंझू

१४ वर्षांच्या अथक परिश्रमातून साकारलेल्या या संशोधनाची चाचणी लोकमान्य रिसर्च सेंटर पिंपरी-चिंचवड येथून पूर्ण केली.

त्यापूर्वी नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर मेंटल हेल्थ व न्यूरो सायन्सेस बंगलुरु, हाफकिन इन्स्टिट्यूट-मुंबई, वरुण हर्बल- हैदराबाद, इन्स्टिट्यूट ऑफ बायोमेडिकल-जयपूर, आयुषराज एन्टरप्रायझेस प्रा.लि.- जयपूर येथे चाचण्या केल्या. चाचणीदरम्यान संबंधित आजाराच्या रुणांवर औषधाच्या चाचण्या केल्या. त्याचा त्यांना फायदा झाला.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Achievements and Awards

सकाळ

डॉ. ज्योत्स्ना एकबोटे यांना पुरस्कार



डॉ. एकबोटे

पुणे : शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय क्षेत्रांतील उल्लेखनीय कार्याबद्दल चिंचवड देवस्थान ट्रस्टचा यंदाचा मोरया पुरस्कार नगरसेविका डॉ. ज्योत्स्ना एकबोटे यांना जाहीर झाला आहे. सोमवारी (ता. १६) या पुरस्काराचे वितरण होणार आहे. या संदर्भातील घोषणा ट्रस्टच्या विश्वस्तांनी नुकतीच केली. पुणे महापालिकेच्या महिला व बालकल्याण समितीच्या

माध्यमातून डॉ. एकबोटे यांनी योजनांद्वारे महिला सक्षमीकरणाला बळ दिले. तसेच, गरीब रुग्णांसाठी आरोग्य सेवेत आवश्यक बदल करून योजनांची अंमलबजावणी सुरू केली.

Pune, Pune-Today
11/12/2019 Page No. 3



हार्दिक
अभिर्नंदन

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Achievements and Awards

विद्यापीठाच्या अधिष्ठातापदी डॉ. संजीव सोनवणे 2/12/19 लोकमत

पुणे : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या आंतर-विद्याशाखीय अभ्यास अधिष्ठातापदी डॉ. संजीव सोनवणे यांची नियुक्ती झाली आहे. शनिवारी विद्यापीठातर्फे नियुक्त केलेल्या तज्ञ समितीच्या सदस्यांनी पात्र उमेदवारांच्या मुलाखती घेतल्या. त्यानंतर काही कालावधीनंतर सोनवणे यांची अधिष्ठातापदी नियुक्ती झाल्याचे जाहीर करण्यात आले.

नवीन विद्यापीठ कायद्यातील तरतुदीनुसार विद्यापीठात चार अधिष्ठात्यांची पदे निर्माण करण्यात आली आहेत. त्यातील विज्ञान व तंत्रज्ञान, वाणिज्य व व्यवस्थापन, मानवविज्ञान या तीनही विद्याशाखेच्या अधिष्ठातापदासाठी गेल्या काही महिन्यांपूर्वी पात्र उमेदवारांच्या मुलाखती घेण्यात आल्या. आंतर-विद्याशाखीय अभ्यास विद्याशाखेच्या अधिष्ठातापदासाठी अर्ज केलेल्या उमेदवारांच्या मुलाखती ७ डिसेंबर

विद्यापीठ व महाविद्यालयातील विषय अध्यापनात व संशोधनामध्ये आंतरविद्याशाखीय दृष्टिकोन रुजविण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येतील. कोणताही प्रश्न सोडविण्यासाठी अथवा समस्या निराकरणासाठी एकाच विषयाचा अभ्यास पुरेसा नाही, त्यासाठी आंतरविद्याशाखा दृष्टिकोनानुसार अन्य विषयांच्या अभ्यासामध्ये समावेशित उत्तर शोधता येते.

- डॉ. संजीव सोनवणे, अधिष्ठाता, आंतर-विद्याशाखीय अभ्यास, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

रोजी घेतल्या जाणार होत्या. त्यानुसार शनिवारी सकाळी संबंधित उमेदवारांच्या मुलाखती घेतल्या.

लोकमत

8 December 2019



डॉ. पराग काळकर, डॉ. चासकर विद्यापीठ व्यवस्थापन परिषदेवर

पुणे : सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषदेवर कुलगुरू डॉ. नितीन करमळकर यांनी दोन अधिष्ठात्यांचे नामनिर्देशन केले असून, त्यात वाणिज्य व व्यवस्थापन



विद्याशाखेचे अधिष्ठाता डॉ. पराग काळकर आणि विज्ञान व तंत्रज्ञान विद्याशाखेचे अधिष्ठाता डॉ. मनोहर चासकर यांचा समावेश आहे. या दोघांनीही आज आपल्या पदाची जबाबदारी स्वीकारली.

पुढारी

19 December 2019



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Achievements and Awards



पुणे - देशांतर्गत विविध स्तरांवरील जलतरण स्पर्धेत यश मिळविणाऱ्या प्रसन्न खेडेकरचा खास सत्कार करण्यात आला.

जलतरण स्पर्धेत प्रसन्नचे वर्चस्व

पुणे - नवोदित जलतरणपटू प्रसन्न खेडेकर याने नुकत्याच झालेल्या राष्ट्रीय, जिल्हा तसेच राज्य जलतरण स्पर्धांमध्ये यंदाच्या मोसमातील दहावे पदक पचकावले. त्यात ७ सुवर्ण, १ रजत आणि २ ब्रॉंझपदकांचा समावेश आहे. ५० मीटर बटरफ्लायमध्ये २ सुवर्ण आणि १ ब्रॉंझ, ५० मीटर बॅकस्ट्रोकमध्ये २ सुवर्ण आणि १ रजत, १०० मीटर बॅकस्ट्रोकमध्ये ३ सुवर्ण तर राष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धेत ५० मीटर बॅकस्ट्रोकमध्ये १ ब्रॉंझ अशी एकूण १० पदकांची कमाई केली आहे. प्रसन्न हा मॉडर्न महाविद्यालयात १२ व्या इयत्तेत शिकत आहे.

प्रभात
सर्वात प्रगल्भ

Thu, 19 December 2019

epaper.eprabhat.net/c/4704349



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Achievements and Awards

सकाळ

अनुराधा पाटील यांना 'साहित्य अकादमी'

सकाळ न्यूज नेटवर्क



नवी दिल्ली,
ता. १८ : कवयित्री
अनुराधा पाटील
यांच्या 'कदाचित
अजूनही' या
काव्यसंग्रहाला
साहित्य

अकादमीचा पुरस्कार जाहीर झाला आहे. इंग्रजी लेखक आणि राजकीय नेते डॉ. शशी थरूर, कोंकणी कवी निलबा आ. खांडेकर यांच्यासह २३ साहित्यिकांनी या पुरस्कारावर आपल्या साहित्यकर्तृत्वाची मोहोर उमटवली आहे. पुढील वर्षी २५ फेब्रुवारी रोजी दिल्लीत होणाऱ्या साहित्योत्सव सोहळ्यात पुरस्कार वितरण होईल.

साहित्य अकादमीचे अध्यक्ष डॉ. चंद्रशेखर कंबार यांच्या अध्यक्षतेखालील कार्यकारी मंडळाची बैठक आज झाली, त्यात मराठीसोबतच आसामी, बोडो, इंग्रजी, हिंदी, काश्मिरी, मैथिली, मणिपुरी, उडिया, राजस्थानी, संथाली, तमिळ, उर्दू, बांगला, डोगरी, गुजराती, कन्नड, कोंकणी, मल्याळम, पंजाबी, पान ४ वर »

मराठवाड्यात नरहर कुरुंदकर, सुधीर रसाळ, रा. रं. बोराडे, चंद्रकांत पाटील यांच्यासारख्या अनेकांनी साहित्यक्षेत्रात खूप मोठे काम केले आहे. त्यांना पूर्वीच हा पुरस्कार मिळायला हवा होता. मराठवाड्याबाहेरही विंदा करंदीकर, नारायण सुर्वे असे कित्येक कवी, लेखक यातून सुटले याची खंत आहे. मला मिळालेला पुरस्कार केवळ माझा नाही; त्या सर्वांचा आहे.
- अनुराधा पाटील, कवयित्री

Pune, Main
19/12/2019 Page No. 1

अनुराधा पाटील, मधुसूदन पेन्ना यांना 'साहित्य अकादमी'

प्रतिनिधी, नवी दिल्ली, नागपूर

समकालीन मराठी साहित्यात मोलाची भर घालणाऱ्या ज्येष्ठ कवयित्री अनुराधा पाटील यांना यंदाचा साहित्य अकादमी पुरस्कार जाहीर झाला. त्यांच्या 'कदाचित अजूनही' या काव्यसंग्रहाला हा पुरस्कार मिळाला आहे. मराठीसह २३ भाषांतील साहित्य पुरस्कारांची घोषणा करण्यात आली. कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत



विद्यापीठाच्या भारतीय धर्म, तत्त्वज्ञान आणि संस्कृती विभागाचे अधिष्ठाता प्रो. मधुसूदन पेन्ना यांना संस्कृत महाकाव्य 'प्रज्ञाचाक्षुषम्' करिता साहित्य अकादमी पुरस्कार जाहीर

झाला आहे. प्रा. पेन्ना यांनी गुलाबराव महाराजांचे चरित्र 'प्रज्ञाचाक्षुषम्' या संस्कृत महाकाव्याद्वारे निबद्ध केले आहे. तसेच गुलाबराव महाराजांच्या साहित्याचा प्रचार व प्रसार व्याख्यानाद्वारे करून त्यावर ग्रंथलेखन व संशोधन केले आहे. हा पुरस्कार म्हणजे प्रज्ञाचक्षु गुलाबराव महाराजांचा आशीर्वाद असल्याची प्रतिक्रिया प्रो. पेन्ना यांनी व्यक्त केली. संबंधित वृत्त...९

लोकसत्ता

Thu, 19 December 2019

<https://epaper.loksatta.com/c/47036535>



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Work of Appreciation

नवराष्ट्र

अर्भकाला जीवदान देणाऱ्या कचरावेचक महिलांचा स्त्कार



पुणे : विश्रांतवाडीतील एकतानगरमधील कचरा कुंडीत टाकलेल्या नवजात स्त्री जातीच्या अर्भकाला जीवदान देणाऱ्या कचरावेचक महिला लक्ष्मी राजू डेबरे आणि मंगल जाधव यांचा महानगरपालिकेच्या महिला बालकल्याण समितीच्या वतीने स्त्कार करण्यात आला. यावेळी स्वच्छ संस्थेच्या व येरवडा क्षेत्रिय कार्यालयातील अधिकारी कर्मचाऱ्यांचाही देखील स्त्कार करण्यात आला.

■ कपड्यात गुंडाळून गळ्याला फास लावून कचऱ्यात टाकलेल्या एक दिवसाच्या अर्भकाला वाचवणाऱ्या लक्ष्मी डेबरे व सहकार्यांचा स्त्कार महापालिकेच्या महिला व बालकल्याण समितीच्या अध्यक्षा प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे यांच्या पुढाकारातून महिला बालकल्याण समितीच्या वतीने सहकारी नगरसेविका नीता दांगट, मनीषा लडकत, स्वप्नाली सायकर, सुजाता शेटी व शीतल सावंत यांच्या उपस्थितीत करण्यात आला.

■ यावेळी सहाय्यक आरोग्य अधिकारी डॉ. अंजली साबणे, समाज विकास विभाग उपायुक्त सुनील इंदलकर, नगरसचिव सुनील पारखी, उपनगरसचिव राजेंद्र शेवाळे, सामान्य प्रशासन उपायुक्त अनिल मुळे, माध्यमिक विभाग शिक्षाधिकारी दिपक माळी, समाज कल्याण उपअधिक्षक संजय रांजणे, उज्वला ठाणगे यांच्या सह महापालिकेतील अनेक अधिकारी यावेळी उपस्थित होते. याप्रसंगी लक्ष्मी डेबरे, मंगल जाधव यांच्यासह आरोग्य निरीक्षक सुनील डमाळे, सहा आरोग्य निरीक्षक अमोल मस्के, संदीप पवार, मुकादम सुरेखा वाघमोडे, सचिन सकट यांचा स्त्कार करण्यात आला.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Work of Appreciation



अर्भकाला जीवदान देणाऱ्या कचरावेचकांचा सन्मान

पुणे : प्रतिनिधी

कचरा कुंडीत टाकलेल्या नवजात स्त्री जातीच्या अर्भकाला जीवदान देणाऱ्या कचरावेचक महिला कर्मचारी लक्ष्मी राजू डेबरे आणि मंगल जाधव यांचा महापालिकेच्या महिला बालकल्याण समितीच्या वतीने सत्कार करण्यात आला. लक्ष्मी डेबरे व त्यांचे सहकारी दररोज कचरा संकलित करून तो कचरा कुंडीत टाकण्याचे काम करतात. नेहमीप्रमाणे त्यांचे काम सुरू असताना दोन दिवसांपूर्वी त्यांना विश्रांतवाडीतील एकतानगरमधील कचरा कुंडीत कपड्यात गुंडाळलेले अर्भक आढळले. त्या अर्भकाला लक्ष्मी डेबरे आणि मंगल जाधव यांनी अलगदपणे कपड्यात घेऊन त्याचा जीव वाचविला.

कचरा वेचकांच्या कामगिरीचे कौतुक करत पालिकेच्या महिला व बालकल्याण समितीच्या वतीने समितीच्या अध्यक्षा प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे यांनी लक्ष्मी डेबरे आणि मंगल जाधव यांचा सन्मान केला. यावेळी नगरसेविका नीता दांगट, मनीषा लडकत, स्वप्नाली सायकर, सुजाता शेठ्टी व शीतल सावंत, सहाय्यक आरोग्य अधिकारी डॉ. अंजली साबणे, समाज विकास विभाग उपायुक्त सुनील इंदलकर, नगरसचिव

डोळ्यांत पाणी तराळले

कचरा समजून बोचके बाजूला टाकले; मात्र त्यात हालचाल होत असल्याने संशय आला म्हणून उघडून बघितले. आतील दृश्य पाहून त्यांच्या डोळ्यांत पाणी तराळले. एक दिवसाच्या अर्भकाला अतिशय वाईट पद्धतीने कापडात गुंडाळून टाकले होते. एका जिवाला वाचवल्याचे समाधान आणि आनंद आहे. त्यामुळे कचरा वेचणाऱ्यांना कचऱ्यात दुसरे काही नाहीना, याकडे लक्ष ठेवण्याची गरज आहे, अशा भावना लक्ष्मी डेबरे यांनी या वेळी व्यक्त केल्या.

सुनील पारखी, सामान्य प्रशासन उपायुक्त अनिल मुळे, माध्यमिक विभाग शिक्षाधिकारी दीपक माळी यांच्यासह अधिकारी उपस्थित होते. यावेळी आरोग्य निरीक्षक सुनील डमाळे, सहा आरोग्य निरीक्षक अमोल मस्के, संदीप पवार, मुकादम सुरेखा वाघमोडे, सचिन सकट यांचा सत्कार करण्यात आला.

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Work of Appreciation



लक्ष्मी डेबरे यांचा सन्मान करताना प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे व इतर.

My Pune Edition
24 Dec, 2019 Page No. 7
Powered by : erelego.com

**ONE PERSON
CAN MAKE A
DIFFERENCE,
AND
EVERYONE
SHOULD TRY.**
- JOHN FITZGERALD KENNEDY

Courtesy: Google Images

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Work of Appreciation

सकाळ



महापालिका : अर्भकाला जीवदान देणाऱ्या लक्ष्मी डेबरे व मंगल जाधव यांचा महिला व बाल कल्याण समितीच्या वतीने ज्योत्स्ना एकबोटे यांच्या हस्ते सोमवारी सत्कार करण्यात आला.

मायमाउलींच्या माणुसकीचा सन्मान

कचऱ्यातील अर्भकाला जीवदान देणाऱ्या सफाई कर्मचाऱ्यांचा गौरव

पुणे, ता. २३ : कचऱ्यात टाकून दिलेल्या अवघ्या एक दिवसाच्या स्त्री अर्भकाला ज्या हातांनी जगण्याची उमेद दिली, तिला पुन्हा एकदा जीवदान दिले, त्या हातांमध्ये सोमवारी रंगबिरंगी फुलांचा गुच्छ होता. कचरावेचक महिलांनी दाखविलेल्या संवेदनशील माणुसकीला सलाम करण्यात आला. महापालिकेच्या वतीने लक्ष्मी डेबरे, मंगल जाधव यांच्यासह त्यांच्या सहकाऱ्यांचा सोमवारी खास सत्कार करण्यात आला.

विश्रांतवाडी येथील एकतानगरमध्ये लक्ष्मी डेबरे, मंगल जाधव यांना अर्भक आढळले होते. त्यांचा महापालिकेच्या महिला व बालकल्याण समितीच्या अध्यक्षा ज्योत्स्ना एकबोटे यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. या वेळी समितीच्या सदस्या नगरसेविका नीता दांगट, मनीषा लडकत, स्वप्नाली सायकर, सुजाता शेटी व शीतल सावंत, सहायक आरोग्य अधिकारी

डॉ. अंजली साबणे, समाज विकास विभागाचे उपायुक्त सुनील इंदलकर, नगरसचिव सुनील पारखी, उपनगरसचिव राजेंद्र शेवाळे आदी उपस्थित होते. या वेळी आरोग्य निरीक्षक सुनील डमाळे, सहआरोग्य निरीक्षक अमोल मस्के, संदीप पवार, मुकादम सुरेखा वाघमोडे, सचिन सकट यांच्यासह स्वच्छ संस्था व येरवडा क्षेत्रीय कार्यालयातील अधिकाऱ्यांचाही सन्मान करण्यात आला.



कचरा समजून आम्ही बोचके बाजूला ठेवले.

त्या वेळी त्यामध्ये हालचाल झाल्याने आम्हाला संशय आला. ते उघडल्यानंतर आतील दृश्य पाहून आमच्या डोळ्यांत पाणी आले. एक दिवसाच्या बाळाला अतिशय वाईट पद्धतीने कापडात गुंडाळून टाकले होते. त्याला वाचविल्याचा आनंद आहे.”

-लक्ष्मी डेबरे, कचरावेचक

एकबोटे म्हणाल्या, “या घटनेद्वारे कचरावेचक महिलांनी माणुसकीला जिवंत ठेवत अभिमानास्पद कामगिरी केली. अर्भकाला प्रतिकूल परिस्थितीतून बाहेर काढत जीवदान दिले. डेबरे व त्यांच्या सहकाऱ्यांमुळे बाळाला नवजीवन मिळाले. माणसामध्ये संवेदनशीलता कायम असल्याचे हे उदाहरण आहे.”

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Work of Appreciation

अर्भकाला जीवनदान देणाऱ्या कचरावेचक महिलेचा सत्कार



अर्भकाला वाचविणाऱ्या लक्ष्मी डेबरे यांचा सत्कार करताना महिला व बालकल्याण समितीच्या अध्यक्षा प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे यांच्यासह इतर मान्यवर.

पुणे : विश्रांतवाडीतील एकतानगरमधील कचराकुंडीत टाकलेल्या नवजात स्त्री जातीच्या अर्भकाला जीवनदान देणाऱ्या कचरावेचक महिला लक्ष्मी राजू डेबरे आणि मंगल जाधव यांचा पुणे महानगरपालिकेच्या महिला बालकल्याण समितीच्या वतीने सत्कार करण्यात आला. या वेळी स्वच्छ संस्थेच्या व येरवडा क्षेत्रीय कार्यालयातील अधिकारी, कर्मचाऱ्यांचादेखील सत्कार करण्यात आला.

कपड्यात गुंडाळून गळ्याला फास लावून कचऱ्यात टाकलेल्या एक दिवसाच्या अर्भकाला वाचविणाऱ्या लक्ष्मी डेबरे व सहकाऱ्यांचा सत्कार महापालिकेच्या महिला व बालकल्याण समितीच्या अध्यक्षा प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे यांच्या पुढाकारातून महिला बालकल्याण समितीच्यावतीने सहकारी नगरसेविका नीता दांगट, मनीषा लडकत, स्वप्नाली सायकर,

सुजाता शेड्डी व शीतल सावंत यांच्या उपस्थितीत करण्यात आला. या वेळी सहायक आरोग्य अधिकारी डॉ. अंजली साबणे, समाज विकास विभाग उपायुक्त सुनील इंदलकर, नगरसचिव सुनील पारखी, उपनगरसचिव राजेंद्र शेवाळे, सामान्य प्रशासन उपायुक्त अनिल मुळे, माध्यमिक विभाग शिक्षणाधिकारी दीपक माळी, समाज कल्याण उपअधीक्षक संजय रांजणे, उज्वला ठाणे यांच्यासह महापालिकेतील अधिकारी या वेळी उपस्थित होते. या प्रसंगी लक्ष्मी डेबरे, मंगल जाधव यांच्यासह आरोग्य निरीक्षक सुनील इमाळे, सहा आरोग्य निरीक्षक अमोल मस्के, संदीप पवार, मुकादम सुरेखा वाघमोडे, सचिन सकट यांचा सत्कार करण्यात आला.

प्रा. ज्योत्स्ना एकबोटे म्हणाल्या, 'शहर स्वच्छ ठेवण्यात मोलाची भूमिका बजावणाऱ्या महिलांचे मनही निर्मळ

आणि मोठे आहे. हे या घटनेवरून दिसले. माणुसकीला जिवंत ठेवत सर्वांना अभिमान वाटावा, असे काम लक्ष्मीबाईंनी केले आहे. अवघ्या एक दिवसाच्या अर्भकाला प्रतिकूल परिस्थितीतून बाहेर काढत जी-वनदान दिले आहे. लक्ष्मीताईमुळे त्या बाळाला नवे जीवन मिळाले असून, अशी घटना भावनिक मने जिवंत असल्याचे दाखवून देते. लक्ष्मी डेबरे म्हणाल्या, 'कचरा समजून बोचके बाजूला टाकले; मात्र त्यात हालचाल होत असल्याने संशय आला. म्हणून उघडून बघितले तर आतील दृश्य पाहून डोळ्यांत पाणी तरळले. एक दिवसाच्या अर्भकाला अतिशय वाईट पद्धतीने कापडात गुंडाळून टाकले होते. एका जीवाला वाचवल्याचे समाधान आणि आनंद आहे. कचऱ्या वेचणाऱ्यांनी कचऱ्यात दुसरे काही नाही ना याकडे लक्ष ठेवण्याची गरज आहे.'

केसरी

24 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section: Indian Army

लोकमत

हुतात्मा राजगुरुंच्या प्रेरणेमुळे लष्करात दाखल

पुण्यातील प्रसादचे एनडीएत यश । पुढच्या प्रशिक्षणासाठी आयएमएत जाणार

निनाद देशमुख ।

लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : लहानपणापासून महापुरुषांचे पराक्रम वाचण्याची आवड होती. हुतात्मा राजगुरुंच्या विचारांचा प्रभाव असल्याने आठवीत लष्करात जायचे ठरवले. घरी कुठलीही लष्कराची पार्श्वभूमी नव्हती. वडिलांची परिस्थितीही बेताची होती. पण



वडील बाळकृष्ण आणि आई मंगल यांच्यासोबत प्रसाद कोहिनकर.

जिद्दीच्या जोरावर त्याने एनडीएत प्रवेश मिळवला. आज तीन वर्षाचे प्रशिक्षण पूर्ण केले असून लष्कराच्या डेहराडून येथील इंडियन मिलिटरी अकादमीत पुढच्या प्रशिक्षणासाठी तो जाणार. पुण्यातील प्रसाद बाळकृष्ण कोहिनकर असे या युवकाचे नाव असून त्याने त्याचे स्वप्न पूर्ण केले आहे.

प्रसादची घरची परिस्थिती बेताची होती. त्याचे वडील बाळकृष्ण कोहिनकर रिक्षा चालवायचे. त्यानंतर त्यांनी बॅटरीचा व्यवसाय सुरू केला. त्यातून त्यांनी प्रसादला शिकवले. प्रतापचे शालेय शिक्षण सरदार दस्तूर शाळेतून झाले.

आठवीत असतानाच त्याने

मराठी मुलांना एनडीएबद्दल पुरेशी माहिती नाही. एनडीएसारखी संस्था पुण्यात आहे हे आपल्यासाठी वैभव आहे. मी माझ्या आवडीने हे क्षेत्र निवडले आणि या क्षेत्रात यशस्वी झालो आहे. एनडीएमुळे माझ्या जीवनात मोठे बदल झाले आहेत. येथील शिक्षकांमुळे मी खऱ्या अर्थाने घडलो आहे.

- प्रसाद कोहिनकर

‘सारंग’ हेलिकॉप्टरच्या चित्तथरारक कवायती!

सारंग या हेलिकॉप्टरच्या हवेतील चित्तथरारक भराऱ्या हे यंदाच्या दीक्षांत संचलनाचे प्रमुख आकर्षण ठरले. दीक्षांत संचलनानंतर ‘सारंग’ हेलिकॉप्टरच्या कसरतींनी उपस्थितांचे लक्ष वेधून घेतले.

प्रबोधिनीच्या ‘सुदान’ या मुख्य इमारतीवरून आगमन झालेल्या सारंगने विविध सादरीकरणांतून उपस्थितांना रोमांचक अनुभव दिला. हेलिकॉप्टरच्या पायलटने केलेल्या कसरती पाहताना उपस्थितांच्या नजरा खिळल्या. पापणी लवताच सारंग आणि हेलिकॉप्टरच्या होणाऱ्या हालचाली पाहून उपस्थित अचंबित झाले.

फ्रंट फॉर्मेशन, डायमंड फॉर्मेशन, लाईन असर्टन फॉर्मेशन, सिंक्रोनाईज स्टाल टर्नम क्रॉस ओव्हर ब्रेक यांसारख्या थरारक कवायतींनी उपस्थितांचा रवास काही काळासाठी रोखून धरला.

...म्हणून मिळाली पहिला येण्याची परंपरा

राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनीत पहिल्या वर्गात शिकत असताना, माझ्या वरिष्ठ तुकडीतील कॅडेटला ‘प्रेसिडेंट गोल्ड मेडल’ मिळाले होते. त्यावेळी त्याला मिळालेला सन्मान पाहून आपणही चांगली कामगिरी करून हे पदक मिळवावे, अशी इच्छा निर्माण झाली. त्यानुसार मेहनत केली आणि आज हे यश अनुभवता आले, याचा अभिमान वाटत आहे, असे मत प्रबोधिनीच्या तिन्ही वर्षांत सर्वोत्कृष्ट कामगिरी करून राष्ट्रपती सुवर्णपदकाचा मानकरी ठरलेला माझी गिरधर याने व्यक्त केले. माझी याचे वडील कोळसा खाणीत पर्यवेक्षक आहेत. कुटुंबामध्ये लष्करात दाखल होणारी ती पहिली व्यक्ती आहे. तीन वर्षांच्या प्रशिक्षण कालावधीत खडतर आणि आव्हानात्मक होता. मात्र, मित्र आणि शिक्षकांच्या पाठिंब्यामुळे हे प्रशिक्षण सहज पूर्ण केल्याचे माझी याने सांगितले. भविष्यात लष्कराच्या पायदळ विभागात दाखल होणार असून यासाठी डेहराडून येथील इंडियन मिलिटरी अॅकॅडमीत तो पुढील प्रशिक्षणासाठी जाणार आहे.

त्याने वडिलांशी चर्चाही केली. बाळकृष्ण यांनी त्याला लष्कराएवजी स्पर्धा परीक्षेचा सल्ला दिला. जिल्हाधिकारी, पोलीस यांच्यावर राजकाऱ्यांचा अंकुश असल्याने त्याने

शिवाजीनगर येथील मॉडर्न स्कूलला प्रवेश घेतला. तसेच एनडीएच्या परीक्षेची तयारी केली. परीक्षेसाठी लागणारी सर्व तयारी त्याने पूर्ण केली आणि एनडीएची परीक्षा



मोठ्या भावाच्या प्रेरणेने एनडीएत दाखल

मध्य प्रदेशमधील कामगड या ठिकाणचा मी मूळचा रहिवासी असून माझे वडील पराचैद्यकीय अधिकारी असून आई गृहिणी आहे. मला दोन भाऊ असून ते अभियंते आहेत. मोठ्या भावाने डेहराडून येथील आरएमसीमध्ये शिक्षण पूर्ण केले असल्याने त्याच्याकडून लष्करात दाखल होण्याची प्रेरणा मिळालेली आहे. एनडीएत बीटेक शाखेत यंदा मी प्रथम भालेलो धसन नौसेनेत लवकरच दाखल होणार आहे, अ

निशांत विश्वकर्मा म्हणाला.

एनडीएची ३ वर्षे कठीण होती; मात्र जिद्द ठेवली. प्रसादला हवाई दलात जायचे होते. मात्र, नियतीने त्याला लष्करासाठी निवडले. एनडीएतील प्रशिक्षण पूर्ण करून आज तो अधिकारी होण्यास सज्ज झाला आहे. पुढील प्रशिक्षणासाठी तो इंडियन मिलिटरी अकादमीत

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Indian Army

सकाळ

लष्कराची शिस्त समाजकार्यातही!

» कारगिल विजय दिन 'वीरचक्र' विजेते साळुंके यांचे निवृत्तीनंतर प्रेरणादायी काम



विविध पुरस्कारांसह सदानंद साळुंके.

समाधान काटे :
@samadhan_kat

गोखलेनगर, ता. १५ : लष्करातील शिस्त आणि वक्तारविपणा निवृत्त कर्नल सदानंद साळुंके यांनी वयाच्या ८३ व्या वर्षी सामाजिक कार्यात जपली आहे. नेहमी हसमुख राहणारे साळुंके हे तरुणांना लाजवेळ अशा इत्याहने कार्यरत आहेत. विजय दिनाच्या निमित्ताने साळुंके यांनी देशसेवेसाठी केलेल्या कार्याची आणि त्यांच्या शौर्याची यशोगाथा सांगितली. सप्टेंबर १९६५ मध्ये पाक सरहद्दीवर व डिसेंबर १९७१ भारत

-पाकिस्तान युद्धात ऑपरेशन कॅवटस दिली, नैना कोट शहर कबीज करणे, लाहोर-जवाहरलाल नेहरू न्यूकोट-सियाकोट रेल्वे मार्गासाठी उडवून मोठा शास्त्रसाठी जप्त केला. साहस, शौर्य व अद्वितीय नेतृत्व, यामुळे राष्ट्रपतींच्या हस्ते १९७२ मध्ये 'वीरचक्र' हे पदक बहाल करण्यात आले. निवृत्तीनंतर हेडक्वार्टर पूर्णे येथे सब-एरियामध्ये सेवानिवृत्तीनंतरचे अधिकारी म्हणून खास नेमणूक करण्यात आली. सध्या ते सैन्यात भरती होऊ इच्छिणाऱ्या तरुणांना मोफत मार्गदर्शन, वैतन्य हास्य मंडळाच्या माध्यमातून हास्य योग शिकवणे, यांसारखे विविध

समाजोपयोगी कार्य करीत आहेत. साळुंके यांचा जन्म धुळे जिल्ह्यातील, मात्र, शिक्षण पुण्यातील मॉडर्न हायस्कूलमध्ये घेतले. १९६२ मध्ये साळुंके यांनी सैन्यात मराठा रेजिमेंटमध्ये प्रवेश केला. त्यांनी एम्बेस्सीकिलेव्हा तेनसिंग यांच्याकडून गिवरिगलाचे प्रशिक्षण घेतले आहे. त्यांचा मुलगा समीर सैन्यात आहे.



विडिओ पाहा

“ तरुण पिढीने स्वतःपेक्षा समाजाकडे जास्त लक्ष द्यावे. ध्येय डोळ्यांसमोर ठेवून आपण समाजात आदर्श निर्माण केला पाहिजे. आई-वडिलांचे नाव कमवावे, अशी कामगिरी तरुणांनी करावी. - सदानंद साळुंके, माजी सैनिक

“ माझे पती कर्नल सदानंद व मुलगा ब्रिगेडिअर समीर यांनी देशासाठी केलेल्या कामगिरीचा मला अभिमान वाटतो. यांच्यामुळे आम्हाला समाजात आदर मिळतो. - सतिता सदानंद साळुंके, पत्नी

मिळालेले सन्मान

- राष्ट्रपतींच्या हस्ते 'वीरचक्र' - १९७२
- राष्ट्रपतींच्या हस्ते 'महाराष्ट्र गौरव पुरस्कार' - १९९०
- कै. ग. दि. माणगळकर, 'सकाळ'चे तत्कालीन संपादक डॉ. ना. वि. फळेकर यांच्या हस्ते सत्कार - १९७२

सैन्यात असताना भूषविलेली पदे

- ऑफिसर कमांडिंग फक्त प्रदेश बटालियन
- डेप्युटी डायरेक्टर राष्ट्रीय छात्र सेना दल
- डेप्युटी ब्रिगेड कमांडर (अमृतसर-फिरोजपूर)
- ग्रुप कमांडर एनसीसी, बेळगाव

Pune, Pune Today
16/12/2019 Page No. 1

लोकमत

संरक्षण दलाची वज्रमूठ आता तीन मित्रांच्या हाती

एनडीएच्या ५६व्या तुकडीचे विद्यार्थी; पहिल्यांदाच एकाच तुकडीतील विद्यार्थी झाले तिन्ही दलांचे प्रमुख

निनाद देशमुख।
लोकमत न्यूज नेटवर्क

पुणे : भारताच्या तिन्ही दलांचे प्रमुख हे एकाच तुकडीचे विद्यार्थी आहेत. एकाच तुकडीतील अधिकारी तिन्ही दलांचे प्रमुख झाल्याची घटना पहिल्यांदाच घडली आहे. हवाई दल प्रमुख आरकेएस भदुरिया, नौदल प्रमुख करमबीर सिंह आणि लवकरच लष्कराप्रमुख होणारे मराठमोळे मनोज नरवणे राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनीच्या



मनोज नरवणे

करमबीर सिंह

आरकेएस भदुरिया

(एनडीए) जून १९८०च्या ५६व्या तुकडीचे विद्यार्थी आहेत.

दरवर्षी तिन्ही दलांतील अधिकारी वर्षातून दोनदा प्रबोधिनीतून बाहेर पडतात. मात्र, एकाच तुकडीतील तिन्ही

दलांचे प्रमुख होणे हा योगायोग आहे. तिघांनी १९८०मध्ये जूनमध्ये प्रबोधिनीतील प्रशिक्षण पूर्ण केले. त्यानंतर तिघांनी एअरफोर्स अॅकॅडमी, नेव्हाल अॅकॅडमी व इंडियन मिलिटरी

तिघांचे वडीलही होते हवाई दलात अधिकारी

आणखी एक योगायोग पुढे आला आहे. तिघांचेही वडील हे हवाई दलात अधिकारी होते. या योगायोगही पहिलाच असल्याची चर्चा आहे.

हवाई दलप्रमुख अरुण कुमार माराल आरकेएस भदुरिया, नौदल प्रमुख अॅडमिरल करमबीर सिंह आणि लेफ्टनंट जनरल नरवणे हे प्रबोधिनीच्या एकाच तुकडीतील असून, ते चांगले मित्रही आहेत.

अॅकॅडमीमधून पुढील प्रशिक्षण पूर्ण केले. यापैकी नरवणे व भदुरिया प्रबोधिनीच्या लीमा तुकडी (स्क्वाड्रन) चे विद्यार्थी होते. करमबीर सिंह हे हॅटर तुकडीत होते. कमी बोलणारे, अभ्यास,

शांत पण आक्रमक अशी नरवणे यांची ओळख आहे. करमबीर सिंह प्रबोधिनीत असताना पोहण्यात अव्वल होते. भदुरिया यांचे फुटबॉल, हॉकी या खेळांमध्ये प्रावीण्य आहे.

Pune Main
Page No. 1 Dec 18, 2019
Powered by: erelego.com

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Science and Technology

hindustan**times**

Nasa finds Vikram lander... with help from Indian techie

Anonna Dutt and M Manikandan

■ puneletters@hindustantimes.com

NEW DELHI/CHENNAI: Almost three months after the Indian Space Research Organisation (Isro) lost contact with the lander of India's second moon mission, Chandrayaan-2, US space agency Nasa on Tuesday announced it had located the debris of the Vikram lander on the lunar surface — after a tip-off from an Indian engineer.

Nasa released an image acquired by its Lunar Reconnaissance Orbiter Camera (LROC) on November 11, marking about 21 pieces of confirmed or likely spacecraft debris scattered over several kilometres in the vicinity of the Vikram lander's proposed touchdown site.

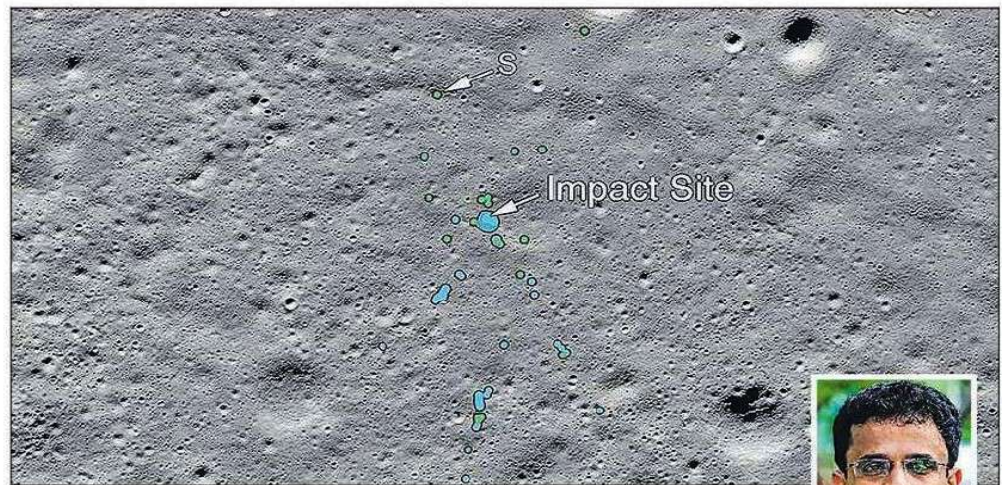
This shows that the landing of Vikram was hard and the spacecraft likely disintegrated, according to experts.

Indian Space Research Organisation said earlier that they located the Vikram lander using images from the orbiter of the Chandrayaan-2 mission, but the space agency did not make these images public.

Nasa said on Tuesday that Shanmuga Subramanian, a 33-year-old mechanical engineer and app developer from Chennai, was the first person to come up with positive identification of Vikram using the image mosaics captured by Nasa's Lunar Reconnaissance Orbiter Camera during a fly-by near the landing site on September 17.

Though Nasa said it could not locate the lander on the basis of the image — pointing to large shadows that covered most of the area around the landing site because it was lunar dusk at the time — it uploaded the images online on September 26.

CONTINUED ON P 5



■ An undated photo released by Nasa on Tuesday, shows a mosaic of the impact site of Chandrayaan-2's Vikram lander, found by Nasa's Lunar Reconnaissance Orbiter. (Inset) Shanmuga Subramanian.

PTI

Savitribai university scientists develop nuclear batteries for Isro

Dheeraj Bengrut

■ dheeraj.bengrut@htlive.com

PUNE: Scientists at the Savitribai Phule Pune University's (SPPU) Physics department have developed nuclear batteries for the Indian Space Research Organisation (Isro) which they said can provide low voltage power for 30-35 years without charging or maintenance.

The project, which was initiated in 2015, was completed recently with Isro's support which has an independent unit at the SPPU campus. MC Uttam, director of the Isro cell at SPPU, confirmed that the completed project report on nuclear batteries had been received by Isro.

REPORT P 2



■ Professor Sanjay Dhole (right) and his team that worked on the nuclear battery project at SPPU.

PRATHAM GOKHALE/HT

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Science and Technology

hindustantimes

Physics dept puts nuke power in Isro's batteries

Dheeraj Bengrut

■ dheeraj.bengrut@htlive.com

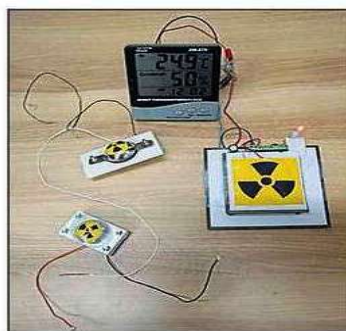
PUNE: Scientists at the Savitribai Phule Pune University's (SPPU) Physics department have developed nuclear batteries for the Indian Space Research Organisation (Isro) which they said can provide low voltage power for 30-35 years without charging or maintenance.

The project, which was initiated in 2015, was completed recently with Isro's support which has an independent unit at the SPPU campus. MC Uttam, director of the Isro cell at SPPU, confirmed that the completed project report on nuclear batteries had been received by Isro.

The team which worked on the project included professors Sanjay Dhole, VN Bhoraskar; faculty members Shailendra Dahiwalé and Bhushan Patil and research student Ambadas Phatangare.

Prof Dhole said that radioactive beta-sources with high activity were used for the successful design and fabrication of three kinds of nuclear batteries for providing power. These include direct charge collection based on charging semispherical and hemispherical capacitor by beta particles; 'beta-voltaic' based on Schottky junction-type batteries using microcrystalline and nanocrystalline SiC, and nanotubes of TiO₂ and 'photovoltaic nuclear batteries' using light from tritium radioactive source and photovoltaic solar cells.

"All these low-power nuclear batteries were designed, developed and successfully tested in the Microtron and Neutron Generator Lab of Physics department and required radioactive sources were purchased commercially from Board of Radiation and Isotope Technology, Government of India. Xost of project is around ₹25 lakh," he said. Dhole said the hemispherical capacitor type charge collection battery can pos-



■ Nuclear batteries at SPPU.

PRATHAM GOKHALE/HT

sibly be used in harsh environments, like space and deep sea, without affecting power output and stability. "Moreover, it can be used to accumulate energy on an external capacitor over a short or long period; minutes to days, for operation of sensors," he said.

Ambadas Phatangare said such nuclear batteries find application in situations where battery replacement is inconvenient and there is no electric power supply for charging chemical batteries. "Such a requirement is often found in space application for gas sensor, torches in aquatic environments," he said.

Prof Bhoraskar said to the best of their knowledge, indigenous development of nuclear batteries in SPPU has been carried out for the first time in the country.

Somak Raychaudhury, director, Inter-University Centre for Astronomy and Astrophysics (Iucaa) which is located in the SPPU campus said that satellites and space instruments are dependent on solar panels for their power supply. Normally the life of a satellite in space is up to five to 10 years. But with space exploration to the Moon, Mars and beyond, long duration batteries are required and nuclear batteries can be very useful for such missions.

Vikram lander

"LRO flew over the area of the Vikram landing site on Sept. 17 when local lunar time was near dusk; large shadows covered much of the area.

"LROC acquired images around the targeted landing site, but the exact location of the lander was not known so the lander may not be in the camera field of view," Nasa told HT in a statement then.

In spite of the poor light conditions, Subramaniam was able to locate the lander soon after the images were released by Nasa. The first debris spotted by him was located 750 metres northwest of the impact site.

Subramaniam said that he spent many nights probing the Nasa picture. "It was something challenging as even Nasa could not find it... so [I thought] why cannot we try? And that is the thought that led me to search for the Vikram lander," he said.

"I got hooked and started comparing Nasa's picture to previous ones every night for some four to five days."

"I searched around the north of the landing spot and found a tiny little dot. When I compared it with [Nasa] LRO images of the site from the last nine years, the debris was located, and I reached out to Nasa," Shanmugham said.

Nasa waited for two more flybys above the Vikram landing site, on October 14-15 and November 11, with better lighting conditions before announcing the findings.

"Before going public they [Nasa] need to be 100% sure... so I was waiting for the confirmation and eventually got it today [Tuesday]," Subramaniam said.

He said that he was interested in space missions since child-

IN SPITE OF THE POOR LIGHT CONDITIONS, SUBRAMANIAM WAS ABLE TO LOCATE THE LANDER SOON AFTER THE IMAGES WERE RELEASED BY NASA. THE FIRST DEBRIS SPOTTED WAS 750M NORTHWEST OF IMPACT SITE

Hindustan Times
4 December 2019

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Science and Technology

सकाळ

पुणे विद्यापीठातील संशोधकांची इस्रोला 'आण्विक' साथ

उपग्रहाला १५ वर्षे ऊर्जा पुरविणारा 'आण्विक विद्युत घट' बनविण्यात यश

पुणे, ता. ४ : अवकाश मोहिमांमध्ये जास्त कालावधीसाठी ऊर्जेची पूर्तता हा सर्वात महत्त्वपूर्ण घटक आहे. सर्वच मोहिमांमध्ये प्रामुख्याने सौर ऊर्जेचा वापर केला जातो. सौर ऊर्जेचा पर्याय म्हणून दूर अंतरावरच्या आणि बिघे सूर्यप्रकाशच नाही अशा अवकाश मोहिमांसाठी आण्विक ऊर्जेचा (न्युक्लियर एनर्जी) वापर करता येईल का, याचा विचार 'इस्रो'चे संशोधक करत होते. शास्त्रज्ञांची ही महत्त्वपूर्ण गरज सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या भौतिकशास्त्र विभागातील संशोधकांनी पूर्ण केली आहे.

भौतिकशास्त्र विभागातील प्रा.



फटांगरे



प्रा. डोले



प्रा. बोरासकर

उत्तम यांच्याकडे प्रकल्पाचा अहवाल सादर करण्यात आला. प्रा. डोले म्हणाले, "तीन प्रकराच्या

संजय डोले आणि प्रा. वसंत बोरासकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली आंबादास फटांगरे या संशोधक विद्यार्थ्याने हा प्रकल्प पूर्ण केला. प्रा. प्रमोद काळे, प्रा. शैलेंद्र दहिवले, प्रा. भूषण पाटील, विभागप्रमुख प्रा. सुरेश गोसावी, कुलगुरू डॉ. नितिन करमळकर यांच्या सहकार्याने हा प्रकल्प पूर्ण करण्यात आला. भारतीय अवकाश संशोधन संस्थेच्या (इस्रो) विद्यापीठ सेलचे प्रमुख डॉ. एम. सी.

आण्विक विद्युत घटाची निर्मिती यशस्वीपणे करण्यात आली. तसेच, मायक्रोडॉन आणि न्यूट्रॉन प्रवेगक प्रयोगशाळेत त्यांचे यशस्वी परीक्षण करण्यात आले. यासाठी आवश्यक असलेल्या किरणोत्सारी पदार्थ 'बोर्ड ऑफ रॉडिएशन अँड आयसोटोप' या संस्थेकडून विकत घेतला. सुमारे २५ लाख रुपयांचा खर्च या प्रकल्पासाठी लागला."

विद्यापीठापध्ये पहिल्यांदाच स्वदेशी बनावटीच्या आण्विक विद्युत घटाची निर्मिती करण्यात आली. आमच्यासाठी ही मोठी उपलब्धी असून, उणे ४० अंश सेल्सिअस ते ८५ अंश सेल्सिअस तापमानातही कार्य करणाऱ्या या घटाचा दूरवरच्या अवकाश मोहिमांसाठी वापर होईल.

- प्रा. वसंत बोरासकर, ज्येष्ठ वैज्ञानिक

फटांगरे म्हणाले, "सध्या वापरात असलेल्या रासायनिक विद्युत घटाला एक परिपूर्ण पर्याय या संशोधनामुळे उपलब्ध झाला आहे."



आण्विक विद्युत घट

विद्युत घटांचा प्रकार व त्यातून मिळणारी विद्युतधारा

- किरणोत्सारी बोटा पार्टिकलच्या साहाय्याने अर्धगोलाकार कॅप्सिटरच्या चाचिंगद्वारे निर्मिती : २०० व्होल्ट आणि ०.३ नॅनो अॅम्पिअर
- सिलिकॉन कार्बाइडचा 'नॅनो क्रिस्टल' आणि टिटॅनियम डायऑक्साइडच्या 'नॅनो ट्यूब' च्या वापरातून शॉर्टकी जोड प्रकार : १.४७ व्होल्ट आणि ०.१ मायक्रो अॅम्पिअर
- हायड्रोजनचे समस्थानिक 'ट्रिटियम' किरणोत्सारी स्रोत आणि फोटोव्होल्टाइक सौर घटातून निर्मिती : ५.४४ व्होल्ट आणि १ मायक्रो अॅम्पिअर

Pune, Main
05/12/2019 Page No. 2

सकाळ

पुण्यातील विद्यार्थ्यांकडून बाह्यग्रहाचे नामकरण

'एचडी-८६०८१बी' सूर्यमालेतील ग्रहाला सुचविले 'संतमस' नाव

पुणे, ता. १८ : पृथ्वीपासून ३१० प्रकाशवर्षे दूर असलेल्या बाह्यग्रहाला पुण्यातील १३ वर्षीय विद्यार्थी विद्यासागर दौंड यांनी सुचविलेले नाव देण्यात आले आहे. 'एचडी-८६०८१बी' ग्रहाला त्याने 'संतमस' हे संस्कृत नाव सुचविले होते. देशभरात घेण्यात आलेल्या स्पर्धेत, सर्वाधिक मते मिळालेल्या नावाची घोषणा पॅरिस येथे आंतरराष्ट्रीय खगोलशास्त्र संघटनेने केली.

'संतमस' ज्या ताऱ्याभोवती फिरतो, त्या ताऱ्याला सुतक्रमा २२



विद्यासागर दौंड

परिसरात राहणाऱ्या विद्यासागर हा सध्या सिंगल डेल पब्लिक स्कूलमध्ये आठवीच्या वर्गात शिकत आहे. त्याने सुचविलेल्या 'संतमस' या संस्कृत नावाचा अर्थ 'दगांमध्ये दडलेला' असा होतो. अणुकेंद्रातील 'पाय-मेसन' या कणांचा शोध

वर्षीय अन्वयो भट्टाचार्यांनी सुचविलेले 'बीभा' हे नाव देण्यात आले आहे. नव्हे

विद्यासागरने दिलेले नाव एका ताऱ्यासाठी निश्चित केल्याने खूप आनंद झाला. जुलै महिन्यात 'सकाळ'मध्ये या स्पर्धेसंदर्भात बातमी आली होती. त्यानुसार विद्यासागरने संस्कृतमधील काही नावांचा अभ्यास केला आणि त्यापैकी 'संतमस' नाव अधिक समर्पक वाटले.

- दिवाण दौंड, विद्यासागरचे वडील

घेणाऱ्या भारतीय महिला वैज्ञानिक डॉ. बीभा चौधरी यांच्या स्मरणार्थ पंडरा या तारकासमूहातील एका ताऱ्याचे नामकरण 'बीभा' असे केले आहे. 'आयएनए'ने घेतलेल्या फक्तार परिषदेत ११२ देशांनी १०० प्रस्तावांना दिलेली नावे घोषित केली आहेत.

अशी झाली स्पर्धा

भारतीय खगोलशास्त्र संघटनेच्या वतीने देशात ही स्पर्धा घेण्यात आली. यामध्ये शालेय विद्यार्थ्यांनी ग्रहासाठी आणि महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी ताऱ्यासाठी नाव सुचवावे असे सांगण्यात आले. १५ ऑगस्टपर्यंत

बीभा तारा

- ६ हजार केल्विन तापमान
- सूर्यपेक्षा १.५५ पटीने मोठा, १.२१ पटीने वजनदार
- सूर्यपेक्षा १.७५ पटीने जास्त तेजस्वी
- वय : ६.२९ अब्ज वर्षे

संतमस ग्रह

- वजन : गुरू ग्रहापेक्षा १.५ पटीने जास्त
- ताऱ्याभोवती २.१३ दिवसांत एक प्रदक्षिणा पूर्ण करतो.

देशभरातून १ हजार ७१७ नावांचे अर्ज आले होते. यातून पाच नावे ग्रहासाठी घेतल्या होती. सर्वाधिक मते पडलेली ही दोन नावे घोषित करण्यात आली.

जगभरातून मतदान घेण्यात आले. यामध्ये ५ हजार ५८७ लोकांनी भाग घेतला होता. सर्वाधिक मते पडलेली ही दोन नावे घोषित करण्यात आली.

Pune, Pune-Today
19/12/2019 Page No. 3

NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : Science and Technology

पुण्याच्या विद्यार्थ्यांकडून ग्रहाचे नामकरण

सिंहगड स्पिंगडेल स्कूलच्या विद्यासागर दौडची कामगिरी

प्रतिनिधी, पुणे

सूरत येथील अभियांत्रिकी अभ्यासक्रमाचा विद्यार्थी अनन्यो भट्टाचार्य आणि पुण्यातील सिंहगड स्पिंग डेल स्कूलचा विद्यार्थी विद्यासागर दौड या विद्यार्थ्यांनी सुचवलेली नावे ग्रह-ताऱ्यांना देण्यात आली आहेत. एचडी८६०८१ या ताऱ्याला 'बिभा' आणि एचडी८६०८१ या ग्रहाला 'संतमस' ही नावे देण्यात आल्याची घोषणा अँस्ट्रॉनॉमिकल सोसायटी ऑफ इंडियाने मंगळवारी केली.

अँस्ट्रॉनॉमिकल सोसायटी ऑफ इंडियाने माध्यमातून भारतीय भाषांमध्ये सुचवण्यात आलेली दोन्ही नावे आंतरराष्ट्रीय खगोल महासंघाने स्वीकारली आहेत. या स्पर्धेतील विजेत्यांचा आणि अंतिम फेरीतील स्पर्धकांचा सन्मानित गौरव करण्यात येणार आहे.

- डॉ. जी. सी. अजुमा, अध्यक्ष, अँस्ट्रॉनॉमिकल सोसायटी ऑफ इंडिया

आंतरराष्ट्रीय खगोल महासंघाच्या (आयएयू) शताब्दी वर्षानिमित्त ग्रह-ताऱ्यांचे नामकरण करण्याची स्पर्धा जागतिक पातळीवर घेण्यात आली. त्याचाच एक भाग म्हणून ग्रह-ताऱ्यांना भारतीय भाषांतील नाव सुचवण्यासाठी 'नेम एक्झोवर्ल्ड्स

इंडिया' स्पर्धा जुलैमध्ये जाहीर करण्यात आली होती.

विद्यार्थ्यांना खगोलशास्त्र, विज्ञानाची गोडी लागावी हा या स्पर्धेचा उद्देश होता. या स्पर्धेत देशभरातून १ हजार ७१७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. तज्ज्ञ



समितीकडून या नावांची छाननी करून १० नावे अंतिम फेरीसाठी निवडण्यात आली. अंतिम फेरीत खुले मतदान घेण्यात आले. जवळपास ५ हजार ५८७ नागरिकांनी केलेल्या मतदानानंतर दोन नावे निश्चित करण्यात आली. त्यात अनन्यो भट्टाचार्यने एचडी८६०८१ या ताऱ्याला 'बिभा'

हे नाव सुचवले आहे. 'प्रखर किरण' असा या नावाचा अर्थ आहे. भारतीय शास्त्रज्ञ डॉ. बिभा चौधरी यांच्या स्मरणार्थ हे नाव सुचवण्यात आले होते. तर १३ वर्षांच्या विद्यासागर दौडने एचडी८६०८१ या ग्रहाला 'संतमस' हे नाव सुचवले. त्याचा अर्थ 'दगांनी आच्छादित' असा आहे.

Loksatta

18 Dec 2019

मी दिलेले नाव ग्रहासाठी निवडले याचा आनंद

विद्यासागर दौड याची भावना

प्रतिनिधी, पुणे

आंतरराष्ट्रीय खगोल महासंघाच्या शताब्दी वर्षानिमित्त ग्रह-ताऱ्यांना भारतीय भाषेतील नाव सुचवण्यासाठी नेम एक्झोवर्ल्ड्स इंडिया ही स्पर्धा होणार असल्याचे समजले तेव्हा मी अभ्यास करण्यास सुरुवात केली. विज्ञानविषयक पुस्तके, इंटरनेट यांवरून त्या ग्रह-ताऱ्यांची माहिती मिळवली आणि संतमस हे संस्कृत भाषेतील नाव सुचवले. अनेक

नागरिकांनी या नावाला पसंती देत मतदान केल्याने आता मी निवडलेले नाव एचडी ८६०८१ या ग्रहाला देण्यात येणार असल्यामुळे त्याचा मला खूप आनंद झाला आहे, अशी भावना तेरा वर्षांच्या विद्यासागर दौड यांने व्यक्त केली.

विद्यासागर दौड हा सिंहगड स्पिंगडेल स्कूलमध्ये इयत्ता आठवीत शिकतो. विज्ञान आणि संस्कृत हे त्याच्या आवडीचे विषय आहेत. विद्यासागर सांगतो, डॉ. जयंत



विद्यासागर दौड

नारळीकर, डॉ. होमी भाभा आणि एलॉन मस्क हे माझे आदर्श आहेत. मोठे झाल्यावर मला त्यांच्यासारखे व्हायला आवडेल. ग्रह-ताऱ्यांसाठी

नाव सुचवण्यासाठी मी विज्ञान विषयातील पुस्तके आणि माहितीचा खजिना असलेले इंटरनेट यांचा अभ्यासासाठी उपयोग केला. ग्रीक, लॅटिन आणि फ्रेंच भाषेतील काही नावे देखील मी निवडली होती, मात्र भारतीय भाषेतील नाव म्हणून संतमस हे नाव सुचवले. विज्ञानाच्या पुस्तकात सांगितलेले प्रयोग मला प्रत्यक्ष करून पहायला आवडतात. त्यामुळे मी सडे सायन्स स्कूल या उपक्रमात भाग घेतो. मोठे झाल्यावर मला भौतिक शास्त्रज्ञ व्हायचे आहे, असेही विद्यासागर म्हणाला.



NEWS PAPER CLIPPINGS DURING DECEMBER 2019

Section : History

न्यायमूर्ती रानडे, डॉ. भांडारकर हे महानायक

Lokmaty
02.12.2019

डॉ. सदानंद मोरे यांचे प्रतिपादन; पुणे प्रार्थना समाजाच्या वर्धापन दिनानिमित्त लेखसंग्रहाचे प्रकाशन

पुणे, ता. १ : वारकरी संप्रदायात 'ज्ञानोबा, तुकाराम', स्वातंत्र्य चळवळीत 'महात्मा गांधी-लोकमान्य टिळक' यांचे नाव सहजतेने घेतले जाते. तसेच, प्रार्थना समाजाच्या समाजसुधारणेच्या चळवळीत अनेकांचे योगदान असले, तरी त्यामध्ये न्यायमूर्ती म. गो. रानडे आणि डॉ. रा. गो. भांडारकर हे दोन महानायक होते, असे प्रतिपादन राज्य साहित्य संस्कृती मंडळाचे अध्यक्ष, संतसाहित्याचे अभ्यासक डॉ. प्रा. सदानंद मोरे यांनी केले.

भांडारकर प्राच्यविद्या संशोधन मंदिर आणि पुणे प्रार्थना समाजातर्फे प्रार्थना समाजाच्या

१४९ व्या वर्धापन दिनानिमित्त 'प्रबोधनपुरुष न्यायमूर्ती म. गो. रानडे व ऋषितुल्य डॉ. रा. गो. भांडारकर : एक सम्यक आकलन' या रा. ना. चव्हाण यांच्या लेखसंग्रहाचे प्रकाशन सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. नितीन कामळकर यांच्या हस्ते भांडारकर संस्थेत रविवारी झाले.

भांडारकर संस्थेच्या नियामक मंडळाचे अध्यक्ष भूपाल पटवर्धन, प्रार्थना समाजाचे अध्यक्ष अशोक शिंदे, ज्येष्ठ इतिहास संशोधक राजा दीक्षित, भांडारकर संस्थेचे सचिव सुधीर वैशंपायन, प्रार्थना समाजाचे सचिव प्रा. दिलीप जोग, संपादक रमेश चव्हाण या वेळी उपस्थित होते. सदानंद मोरे म्हणाले, "प्रार्थना



भांडारकर संस्था : रा. ना. चव्हाण यांच्या लेखसंग्रहाचे प्रकाशन डॉ. नितीन कामळकर यांच्या हस्ते रविवारी झाले. या वेळी (डावीकडून) सुषमा जोग, प्रा. दिलीप जोग, राजा दीक्षित, सदानंद मोरे, भूपाल पटवर्धन, कामळकर, अशोक शिंदे, रमेश चव्हाण, सुधीर वैशंपायन.

समाजाच्या समकालीन सामाजिक चळवळीबद्दल रा. ना. चव्हाण यांनी प्रचंड लिखाण लेख केले; पण ते साहित्य प्रकाशित झाले नव्हते. त्यांच्या निधनानंतर हे साहित्य समोर येत आहे. हे लिखाण

म्हणजे सत्यशोधक समाजाच्या कार्याचा अस्सल दस्तऐवज आहे. संशोधन करताना आपण जेथे अडकतो तेथे, तेथे रा. ना. चव्हाण यांच्या लेखनातून पुढे जाण्याची प्रेरणा मिळते. अभ्यासकाने केवळ

आपल्याच विचारांच्या लोकांना चढे माप दिल्याचे दाखले इतिहासात सापडतात. त्यात अनेकांवर अन्यायही झाला; पण रा. ना. चव्हाण यांनी विठ्ठल रामजी शिंदे व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या

संघर्षात आंबेडकरांची बाजू समर्पकपणे मांडली; तर महात्मा फुले यांनी प्रार्थना समाजाबाबत घेतलेल्या भूमिकेवर थेट विरोधात भूमिका घेतली होती." सुषमा जोग यांनी सूत्रसंचालन केले.

रानडे, भांडारकर यांच्यासह फुले, आंबेडकर, टिळक यांचे पैलू समजून घ्यायचे असतील तर हे पुस्तक वाचले पाहिजे. विद्यार्थी स्वर्धा परीक्षांसाठी जेवढे आवश्यक तेवढेच वाचतात. या व्यक्तिमत्त्वांची विद्वत्ता विद्यार्थ्यांना कळाली पाहिजे. - डॉ. नितीन कामळकर, कुलगुरू

लोकमत

2 December 2019

Upcoming Events

- 3rd January 2020 : Savitribai Phule Jayanti
- 3rd January 2020 : Exhibition cum Sale of Books
- 4th January 2020 : Exhibition cum Sale of Books
- 12th January 2020 : Rajmata Jijau Jayanti
- 12th January 2020 : Swami Vivekanand Jayanti
- 23rd January 2020 : Netaji Subhashchandra Bose Jayanti



Courtesy: Google Images

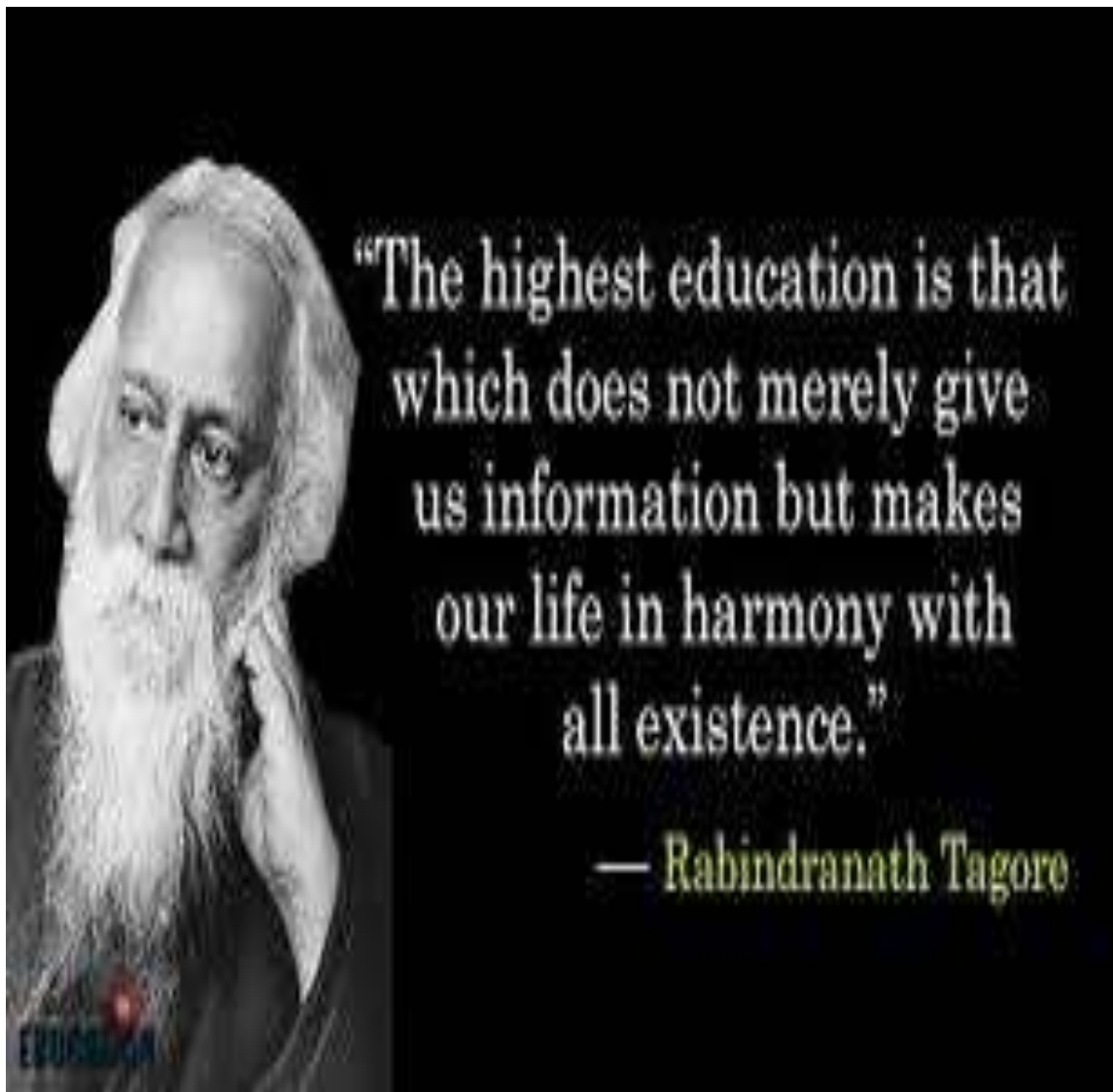


Image Courtesy: Google Images

All images in this Bulletin Issue are downloaded from Google Images.

Disclaimer: The Publisher and Editorial Team of this Issue of Library E-Bulletin are not responsible for the views expressed in the Article